1

s.

a. s. puşkin
evgheni oneghin

ROMAN ÎN VERSURI

ÎN ROMANEŞTE DE ION BUZDUGAN
PREFAŢĂ DE PERPESSICIUS
Ilustraţia « -•""
19 6 7 EDITURA PENTRU LITERATURA
«Tabel cronologic

Î

PREFAŢA
A. C
TOM
ezetiuu Oueeutt

„Să *declarăm de la început: că nu fără oarecare timiditate ne-am hotărît să începem examenul critic al unui poem ca* Evgheni Oneghin. *Deoarece multiple sînt motivele ce justifică această timiditate.* Oneghin *este opera în care Puşkin a pus cît mai mult din sine însuşi, copilul răsfăţat al fanteziei sale, de cît care puţine poeme veţi găsi, cari să reflecte personalitatea autorului lor cu atîta plenitudine, cu atîta strălucire şi cu atîta luciditate. Toată viaţa, tot sufletul, toată iubirea lui Puşkin se găsesc aici. Toate sentimentele sale, concepţiile sale, idealurile sale. A formula o judecată asupra lui* Evgheni Oneghin *înseamnă a formula o judecată asupra poetului însuşi, în toată deplina putere a activităţii lui creatoare"* — aşa sună întîile rînduri din cel de-al optulea studiu pe care, dimpreună cu cel de-al nouălea, însumînd, ambele, cam o sută de pagini, şi denumite, cum făcea şi Sainte-Beuve cu ale sale ample *Convorbiri de luni,* doar „articole", le consacră lui *Evgheni Oneghin* Bielinski, şi cată sa mărturisim că nimic din ceea ce criticul rus a formulat, cu atîta credinţă, cam cu un veac şi-un pătrar în urmă, la apariţia primei ediţii, în opt volume, din opera lui Puşkin, nu şi-a irosit nici cea mai mică umbră de adevăr. Nici chiar timiditatea, ce şi astăzi co-
"ta artă brodat,

- S

al operet Iu
ffcşrf fi »«tf •" sălfee în acea, a afla cu toatele, **din** plin, deterininis-
Po- -ent subiectiv , - jigmre ten, *V.tZL* necruţător, mermdp
aata suferă ms jjtf Sfi ?
le bravade ac «jj « epoca,
să4 apropie de **anu,** funeSt, dm 1837. U P atesta
urmă, de *V* «portul vocale., a ° U
pţ ca un lekmouv, in; ţ»

do
Z
de a °b
deas(i solid,
VI

de care profită cu succes." Dar epigramele lui Puşkin, nevinovate sau răutăcioase, nu privesc numai pe colegi sau profesori. Ele ţintesc cu mult mai sus, neţinînd seama de ranguri, cu o independenţă de spirit demnă de invidiat. Cînd în iulie 1814, după înfrîngerea lui Napoleon şi capitularea Parisului, pacificatorul Alexandru I se întoarce în ţară, împărăteasa mamă îi oferă un balet şi arcuri de triumf („prea mici pentru tine", spunea inscripţia), ceea ce îi sugeră poetului o caricatură, de mare succes printre conşcolari, în care ţarul, îngrăşat pe urma banchetelor din străinătate, nu izbutea să se strecoare prin arcul de triumf, pe care generalii din suită se repezeau să-l lărgească cu săbiile. însă o dată cu terminarea colegiului, în 1817, cu faima creseîndă a poetului, ecourile colportate ale epigramelor, fie ale sale, fie ale celor ce i se aruncau în seamă, începeau să pună în gardă, să trezească invidii şi calomnii, să ridice problema ordinei publice şi a siguranţei statului. O epigramă din 1818 împotriva lui Ka-**ramzin,** istoricul rus, contemporan, din care Kogălniceanu va cita în lecţia de deschidere a cursului său de la Academia Mihăileană, din 1843, dar care-i va trece cu vederea excesele şi nu-l va părăsi în clipa în care se decidea exilul poetului, insinua cum *„în istoria lui simplă si plină de eleganţă, Karamzin* (totuşi) *ne explică, fără cea mai mică prejudecată I raţiunile autocraţiei I si binefacerile cnutului".* In acelaşi an se înverşunează împotriva arhimandritului

Foţius, rasputinul damelor mistice din Petersburg, şi mai cu seamă împotriva contesei Orlov despre care se spunea că, evlavioasă, îşi dăruise lui Dumnezeu sufletul şi arhimandritului Foţius *„carnea ei de păcătoasă".* Şi tot despre ei, în *Convorbirea dintre arhimandritul Foţius şi contesa Orlov : „Ascultă ceea ce proclam : I La trup sînt eunuc, dar la suflet bărbat. I Dar cu mine, în fond, ce faci i I Iţi transform trupul în suflet".* De-a dreptul vitriolant, dar cu paternitate contestată, e distihul împotriva lui Galitzin, cunoscut pederast şi ministru al instrucţiunii publice : *„Atacaţi-l pe la spate I Acolo e partea lui slabă".* Arak-ceev, primul ministru, *„fratele şi amicul ţarului",* e denunţat drept *„tiranul tuturor ruşilor şi călăul tuturor gubernatorilor". Oda libertăţii,* din 1817, vibrează de puternice accente revoluţionare ;

vu

1? cd0r

zele aurora i Vlteratură „i"tet«sa , w în prl.
însă toată aceasta« spre «, ce
« pamflete, ccuUnd mt PgS

mul rînd, a d-ţ ţ
nilor,

Puşkin însuşi, fericit să iasă nemaculat, cu fruntea sus, din acesta dramatică „captivitate". La 6 mai 1820, costumat cu o bluză roşie, încinsă pe talie, pe cap cu un fetru cu boruri largi, Pujkin se pornea într-o lungă expediţie, ce avea să dureze un bun număr de ani. Recomandat supravegherii generalului Insov, cu reşedinţa la Ekaterinoslav, printr-o binevoitoare adresă iscălită de Capo dIstria şi de ministrul afacerilor externe, Puşkin se bucură de toate favorurile şi, după o raită în Caucaz, în tovărăşia copiilor generalului Raievski, erou al războiului din 1812, de unde se va inspira pentru poemele *Prizonierul din Caucaz* şi *Fîntina din Bahcisarai,* şi după aceea, la Cameniţa, din guvernămîntul Kievului, se va stabili, o dată cu strămutarea reşedinţei generalului Insov, la Chişinău, capitala Basarabiei, de curînd provincie rusească. Un Chişinău, oarecum rustic, altul decît cel pe care aveam să-l cunosc, un veac mai tîrziu, după întîiul război mondial, cu largi promenade, cu vaste grădini publice, invadate de mărgăritărel, cu vile, ruinate, la marginea tîrgului, pe unde Lidia, fecioara, se preumbla melancolică pe ţărmul iazului, acel Chişinău despre care şi Puşkin şi Costache Negruzzi, care s-a bucurat în 1822 de intimitatea poetului rus, au lăsat pitoreşti şi autentice mărturii. Evocînd în cea de-a şaptea scrisoare, din septembrie 1839, acel scurt răstimp de bejanie basarabeană, de după revoluţia din 1821 şi după ce laşul se pustiise, Costache Negruzzi îşi aminteşte să fi întîlnit, în dese rînduri, preumblîn-du-se prin grădina oraşului, pe Puşkin, *„acest Byron al Rusiei, care avu un sfîrsit atît de tragic"* şi pe Calipso, *„greaca cea frumoasă"* purtînd un şal negru, şi despre care legendele spuneau să fi cunoscut, ba chiar să fi fost amanta lui Byron. Despre exilul de la Chişinău, al lui Puşkin, despre viaţa lui plină de capricii, despre incidentele cu boierii moldoveni, despre nenumăratele dueluri, despre amorurile lui, îndeosebi, pentru că au lăsat urme, cu Pulcheria Bartolomeu şi cu Calipso Polihroni, se pot citi felurite detalii, întemeiate pe documente, în minuţioasa monografie, în două volume, *Pouchkine* (Albin Michel, 1946) a lui Henri Troyat, cunoscut nouă mai mult ca biograf, dintr-o excelentă „viaţă" a lui Dostoievski, în care am identificat, cu

IX

vin
iot
epistole, în *însori d*
ă ce
sau
unde s-au r

J
-
ndiciile
încă din epoca i, cînd,

nota inspiraţiile !), dar desăvîrjit în plină maturitate, ***Evghfni*** *Onegbm* topeşte în miraculoasa şi, nu mai puţin, omogena lui ţesătură, toate ecourile unei **vieţi,** pe cît de agitată, pe atita ţi de înrădăcinată în solul ca şi în istoria poporului rus. *„Şi după aceea,* spunea Bielinski, în încheierea vastului său examen critic, *poemul a ştiut să vorbească de atîtea lucruri si să pomenească în treacăt de atîtea altele ce aparţin universului naturii fi so cietăţii ruseşti* (înêît) se *poate spune despre* Oneghin *că este o enciclopedie a vieţii ruseşti şi o operă în cel mai înalt grad naţională"* (în treacăt, se cuvine semnalată, cu satisfacţie, caracterizarea de „enciclopedie", pe care Gheorghe Bezviconi şi Scarlat Callimachi, autorii preţiosului studiu *Puşkin în exil,* **1947,** o utilizează vorbind de *Evgheni Oneghin).* Iar în discursul său din 1880, istoricul eseu, ce-l consacră poetului rus şi care începea cu afirmaţia lui Gogol după care *„Puşkin este un fenomen extraordinar şi, poate, o manifestare unica a sufletului rus",* Dostoievski stăruie îndeosebi asupra caracterului său profetic, întrucît, spunea autorul *Fraţilor Karamazoff, „Puşkin apare în momentul în care noi începem să luăm cu adevărat cunoştinţă de noi înşine, cînd în societatea noastră această conştiinţă, încă în stare de germinaţie un secol după reforma lui Petru cel Mare, contribuie prin apariţia ei, să ne lumineze drumul întunecat şi să ne călăuzească. In sensul acesta Puşkin e un oracol şi o indicaţie."* In ce măsură *Evgheni Oneghin* reprezenta un fenomen nou în literatura rusă, în ce măsură e deschizător de drumuri, se va putea urmări din cele ce urmează. Cum sîntem încă la eseul lui Dostoievski şi la ciudata, în aparenţă, apropiere pe care romancierul o face între *Ţiganii* şi *Evgheni Oneghin,* mai exact între eroii lor, căci în Alecu, răzvrătitul social, „vagabondul" frămîntat, propriu unor anumite epoci din istoria rusă, ce-şi află adăpost, temporar, în şatrele şi în inimile ţiganilor, vedea *„deja schiţată această gîndire puternică, ce se va exprima mai tîrziu cu o atît de perfectă armonie în* Evgheni Oneghin, *. unde acest Alecu nu mai apare într-o lumină pe jumătate fantastică, dar înzestrat cu o figură realmente palpabilă şi inteligibilă"* (ceea ce reprezintă, de fapt, o netă linie de demarcaţie

XI
lui TSⁿ" §1 rCa

(„T« r«»°v-";;:;;;»•••ᵖ"ʳ ᴛᴍ« • "ptui_

dupa doi an,, a leg

frige-mă I în foc vînăt puni-mă I Dr m-ai fuge pe cărbune lbovnicu nu-ţi voi spune, I Că el este tinerel, I Drăgălaş si frumuşel" etc. (p. 16), căruia Donici îi adaugă următoarea sugestivă adnotare, în josul paginei : *„Anume acest cîntec Pusckin în a sa alcătuire l-au prefăcut în limba rossienească — însemnareaj tîlm[ăcitoruluij"* (p. 16).

Că Byron, iscoditor al genului, pentru care mărturiseşte şi în strofele Iui *Evgbeni Onegbin* o continuă admiraţie, i-a fost lui Puşkin model în alcătuirea acestui roman în versuri, aceasta este neîndoios. însă dincolo de sugestia tiparului epic, nimic nu apropie luminosul poem al lui Puşkin de neguroasele şi ardentele poeme ale lui Byron. Poeţii Europei, spunea Dostoievski, un Parny, un Andre Chenier, şi în primul rînd Byron, au exercitat o influenţă hotărîtoare asupra dezvoltării geniului puşkinian, însă despre o *„imitaţie"* a modelelor străine nu poate fi vorba, dată fiind *„extrema independenţa a geniului său"* şi dovada cea mai sigură e în începutul acestui *Evgbeni Onegbin,* pe care Dostoievski îl socoteşte aparţinînd primei perioade din creaţia poetului, *„atunci cind Puşkin îşi şi găsise idealul pe solul patriei (si) se impregnase de el, regenerîndu-l, în întregime, cu toata puterea iubitoarei şi pătrunzătoarei sale inimi".* Mai mult, Puşkin însuşi e conştient de originalitatea sa, pe care o afirmă răspicat şi nu o dată în poemul său. Cînd Tatiana, robită de iubirea pentru Oneghin, după ce îi scrie patetica confesiune, se preumblă cu lecturile ei favorite sub braţ, închipuindu-se cînd o Clarissă, cînd o Iulie, şi cînd o Delfină, Puşkin află prilejul (şi romanul tot, şi într-aceasta stă şi întîiul, marele său merit, e un continuu comentariu al evenimentelor şi reflexelor lor) să pună problema romanului în versuri, cum era *Evgbeni Onegbin* sau în proză, şi, o dată cu aceasta, problema „eroului" ce se cuvine luat model şi „urmat" şi care era în cinste în literatura rusă înainte de Puşkin, cu un cuvînt problema „moralităţii", Oarecum somniferă *(Morala ne provoacă somn, I Iar viciul şi-n roman, ca-n viaţă, j Ne stăpîneste ca un domn .),* a romanelor. Cele două strofe din suita ce se cade urmărită în întregime la locul indicat, a XII-a şi a XIII-a din cel de-al treilea Cînt al

XIII

XU

poemului, sînt, din acest punct de vedere, întru totul semnificative, atk prin referinţele literare, privind „muza" britanica, (şt pe „idolul" ei[1]), cît şi, în opoziţie, pentru aspiraţia lui Puşkin de a consacra vieţii ruseşti, patriarhale, un roman în proza : *„Ni-s astăzi minţile în ceaţa, Morala ne provoacă somn, Iar viciul şi-n roman, ca-n viaţă, Ne stăpîneste ca un domn! Muza britanica cu basme Tulbură visu-i, cu fantasme, Acuma — idol în delir E melancolicul Vampir, Sau biet Melmoth, om fă;a viciu, jidov Rătăcitor, Corsar, Ori enigmaticul Sbogar, Pe care Byron, din capriciu, l-a zugrăvit cu romantism, Cu disperatu-i egoism.*

Amicii mei, ce sens în asta f *Din voia cerurilor, tac, Nu voi mai fi poet — si basta! Inlra-va-n mine un alt drac.... Uitînd că Phoebus m-ameninţa, Voi coborî cu umilinţă : Şi-atuncea un roman în proza Va lumina apusa-mi poză. Nu chinul tainicelor crime, Cit groaza si desfrîu în lume, Ci-n el voi zugrăvi anume Căminul rus cel din vechime, Cu vis, iubire, nopţi cu luna* Şi *toată datina străbună..."*

Subiectul romanului în versuri *Evgheni* ***Otteghin*** e cele mai simple şi, potrivit vcchei glume, de prestigiu

XIV

dintre I şi mai

ales în circulaţie, privind conflictele pieselor de teatru, ar putea fi redus la propoziţiunea „un băiat iubeşte o fată", cu " varianta că, de astă dată, iniţiativa revine fetei. Moştenind pe un unchi bogat în domenii, gospodar, dar ferit *a;* demonul luminilor, căci pe roasa lui, cum spune cu incisivă ironie poetul, nici o pată de cerneală n-ar putea fi identificată, Evghcni Oneghin, posesor al unei vechi experienţe mondene, ale cărei reminiscenţe de teatru şi baluri au făcut din el un blazat, un dezgustat de oameni, un ins căzut pradă „spleen"-ului, se înfundă la ţară, unde plictiseala îl urmăreşte, ceea ce nu-l împiedică, cu concursul poetului, evident, să aducă, la fel cu străbunul Horaţiu, un binemeritat elogiu vieţii rustice !

„Am fost născut pentru o viaţă
Tăcută, paşnică, de ţară!
Aici răsună mai semeaţă,
Mai vie, lira-mi solitară...
Aici, după plăcuta muncă,
Mă plimb pe-un lac pustiu, pe lunca,
Şi far niente-i *a mea lege —*

Din zori de ziuă, se-nţelege,
Mă scald în dulcea libertate:
Citesc puţin, dorm cît îmi place,
Iar gloria mă lasă-n pace ;
Nu tot aşa-n vremi depărtate,
Visînd la umbră de molifţi,
Trăit-am anii fericiţi ? !
Flori, dragoste, cîmpii de ţară,
Tot sufletu-mi vă aparţine!
Şi fac deosebire clară
între Oneghin şi-ntre mine:
Maliţiosul cititor,
Sau, poate, vreun biet editor

XV

SS nu mă clevetească-aki, Glumind cu bunii mei amici, Să mă denunţe la oricine, C-am zmîngălit dl meu portret, Ca Byron, falnicul poet, fiind părtinitor cu mine : De pare că să scrim poeme Şi despre alţii, noi ne-am teme !..." ;
întreprinde reforme, ceea ce alarmează pe megieşi, care-l socotesc „farmazon" şi „smintit periculos", se împrieteneşte „din plictis" cu tînărul Lenski, poet romantic, kantian şi adept al libertăţii, care iubeşte pe Olga, prietenă din copilărie, sora Tatianei, taciturnă aceasta, pe care Oneghin o cunoaşte într-o vizită la Larini, părinţii fetelor, cînd Tatiana se îndrăgosteşte fulgerător de Oneghin, îi scrie o epistolă, e respinsă de acesta, care participă totuşi la onomastica fetei, cînd se dansează mazurci îndrăcite în furia de alămuri ale fanfarei militare, îşi tachinează prietenul valţînd tot timpul cu Olga, e provocat la duel de Lenski, pe care întîmplător îl ucide, pentru ca, după trecere de ani, în care timp călătoreşte, iar Tatiana strămutată la Moscova pătrunde, graţie căsătoriei cu un general erou, în înalta societate, să o întîlnească, să o dorească cu înfocare, să-i scrie şi s-o implore, dar respins, cu o demnitate ce n-ascunde totuşi dragostea pe care tot i-o mai păstrează, sî sfîrşească în cele din urmă cu noi lecturi, în care încearcă palidă consolare ;

„Porni iar pe lecturi, de zor: Citi pe Cibbon si Rousseau, Manzoni, Herder si Chamfort, Madame de Stael, Bkhat, Tissot, Citi pe scepticul de Bayle, Pe prodigiosul Fontenelle Şi dintr-ai noştri pe cîţiva, Care-i spuneau cîte ceva.

XVI

Şi almanahuri şi jurnale, Coloane de morală pline, Unde mă-njură fi pe mine, Iar alteori, cu madrigale, Mă onorează iarăşi ei... E sempre bene, *domnii mei!*
Cit el citea cu ochi fierbinţi, li rătăcea departe gîndul, Tristeţi, şi visuri, şi dorinţi, Tot sujletu-i întipărindu-l. Dar rînduri triste cînd citea, Cu ochiul minţii parcurgea Altfel de rînduri. C-un suspin în ele se-adîncea deplin Şi în tradiţii legendare, Cu datini tainice, bătrine, Şi-a inimii dureri păgîne, Cu vrăji şi superstiţii rare, Ori cu poveşti mai noi, bizare, Sau scrisul tinerei fecioare..."

Un atare subiect, rectiliniu, fără de siluiri şi fără alte meandre, decît acelea, marginalii şi intervenţii subiective, autobiografice, pe care însăşi originalitatea compunerii le reclama, nu putea satisface un public şi mai ales o critică deprinsă cu vechile şabloane literare. Criticii, care găseau că *Evgheni One ghin* nu e *„o lucrare coerentă, ci o pălăvrăgeală poetică, despre orice şi mai nimic, din toate",* pentru motivul, îndeosebi, că *„poemul nu se termină nici cu un mariaj, nici c-o înmormîntare"* (şi ironia îşi ajunge sieşi), şi că, de asemenea, rămîne o enigmă înflăcărarea lui Oneghin pentru Tatiana, pe care, altădată, o respinsese, Bielinski îi răspundea cu multă justeţe că *„nimic nu e mai natural, de la un capăt al romanului la altul, decît atitudinea lui Oneghin faţă de Tatiana,* (fi) *că fără să fie un erou virtuos, Oneghin nu e nici o brută, nici un destrăbălat. Unul*

XVII

din marile merite ale Ini Puşkin rămîne acela de a fi depăşit moda monştrilor vicioşi şi pe aceea a eroilor plini de virtute, zugrăvind, pur şi simplu, oameni." Iar pentru aceasta ajunge să amintim două din strofele poemului, una din explicaţiile lui Oneghin către Tatiana în clipa cînd îşi declină virtuţi matrimoniale, fragment de rară delicateţă, pe care imaginea caisului ce-51 schimbă florile în primăvară nu face decî»- să o potenţeze : „Ce-a *fost, să-ntorci nu se mai poate. Nici ani, nici suflet, e-n zadar... V-o spun că va iubesc ca frate, Şi, poate, şi mai gingaş chiai... Să m-ascultaţi fără mînie : Fecioara tinără se-mbie Să-şi schimbe visul c-un alt vis, Cum schimbă florile-un cais In primăvara revenită : Aşa a hotărît Preanaltul, Curînd vei îndrăgi pe-un altul!... Dar fiţi, vă rog, mai stăpînită : Nu toţi la fel vă vor cunoaşte Şi ceasul rău din umbră paste !"*

iar a doua, din comentariul poetului, pe tema atît de străveche şi atît de lesne de înţeles a „fructului oprit", fără de care — raiul nu e rai:

„Şi-al mea Oneghin, seara-ntreagă, E ocupat doar de Tatiana : Nu de fetiţa ca o fragă, îndrăgostită şi sărmană, Ci de prinţesa glacială, Inaccesibilă vestală, Tronînd acum pe ţărmul Nevei... Ah, oameni, strănepoţi ai Evei, La fel sînteţi voi cu străbuna :

xvm

Nu ce-i permis îţi place fie,
Ci şarpele mereu te-mbie
La pomul tăinuit, într-una :
Doar mărul cel oprit să-l dai,
Căci raiul — jar de el — nu-î rai!"

Cum nu e vorba să întreprindem un catalog al multelor şi feluritelor teme şi frumuseţi din *Evgbeni Oneghin,* altminteri superfluu cîtă vreme grădinile înflorite ale poemului îmbie, la doi paşi, cu porţile larg deschise, rămîne să spicuim, ici şi colo, un peisaj, o tristeţă, o reflecţie de ordin social, cu pitoreşti ecouri, contemporane sau aproape. Aceasta pentru a nu lăsa

impresia că am trecut pe lingă podoabe fără să le fi băgat în seamă, şi în nădejdea, totuşi, că şi aşa, puţine !a număr şi izolat prezentate, cele cîteva citate vor avea darul să sugereze suspendatele grădini ale Semiramidei, din care le-am smuls. Trec peste strofa a X-a din cel de-al treilea cînt, în care sînt cumulate atributele poeziei practicată de Lenski, printre care şi vagul romantic, acel *nu ştiu ce,* întîlnit şi la Eminescu *(„un nu ştiu ce" şi „un nu ştiu cum"),* altul decît *„nu ştiu* ce-ul *(el despejo)* spaniolului Baltasar Gracian, care vedea în el suprema virtute *(maximidades)* a eroului militar şi mă opresc la strofa a treia din cîntul al şaptelea, cînd, după uciderea lui Lenski, şi în ciuda primăverii revenite, o neînţeleasă tristeţă învăluie şi pe Oneghin şi pe rapsodul său:

„Să n-avem, oare, bucurie,
Cînd frunzele, pierdute-n toamna,
Cu primăvara iar învie,
Şi zvon din crîng la viaţă-ndeamnă ?
Au, cu natura ce renaşte,
Un gînd îndurerat ne paşte :
Tînjim că anii ni s-au dus
Cu tinereţea ce-a apus ?
Au, poate, ne revine-n minte,
Un vis poetic ce-nfioară,
De-o altă veche primăvară,

2

XIX

Ce *ţrinde-n inimi să ne cînte,*
Visînd o ţara depărtata
Cu nopţi şi lună fermecată s"

Dintre peisaje, şi alegerea ar putea merge către dimineţile din Petersburg, către nopţile de pe Neva, al căror farmec Puşkin îl admiră şi-l reproduce în note, şi dintr-o minunată descriere a idilei lui Gnedici, mă opresc la una doar din Irtultde strofe închinate peisajului de iarnă : *„Şi iată, scîrţîind fi gerul, Veni pe cîmp să toarne-argint...* • *(Nu roze seamănă-acum cerul,*
Ci albe flori de mărgărint.) Pe rîu s-aşterne gheaţa-ncet — Oglinzi moderne, de parchet — Şi droaia de copii — ştîrleaza — Pe luciul gheţii patinează... Creoi, pe roşii picioruşe, Uitînd să-noate, ca pe apă, Gîscanul gras patina-si scapă, Alunecmd jos. Jucăuşe Steluţe albe, de zăpada, Din cer au prins pe ţărm să cadă."

Drumul de strămutare la Moscova, al Tatianei, pune în contrast prezentul preistoric şi viitorul surîzător, deşi pentru mult mai tîrziu profetizat, al civilizaţiei, al binefacerilor culturii :

„Cînd binefacerea culturii Ne-o trece graniţa tirziu, Cu timpul, dînd imbold naturii, (Cum filozofii-n table scriu, Se pare, peste ani cinci sute) Avea-vom şi noi alte rute, Tăind Rusia cu şosele, Şi poduri ghintuite, grele,

XX

D» fontă, arcuind pe-abis,
Vor trece peste vai si rîuri;
Tuneluri cu boltite brluri
Vor sfredeli prin munţi, ca-n vis ;
Întreaga lume creştinească
In gări tractire-o să găsească.
Dar azi la noi sint drumuri rele, Cu poduri vechi ce putrezesc ; Prin staţii ploşniţe rebele Şi purici noaptea te sfîrşesc... Nici birturi nu-s. în izba rece, Sub ochi un Preiskurant *îţi trece Flămînd, mîncări inexistente Trezindu-ţi pofte violente... Prin sate meşteresc ciclopii La foc domol, suflind în foaie, Dreg cu ciocan şi nicovale Produsul slab al Europii, Blagoslovind şi deal şi vale, Şi toate rîpele natale." —*

în vreme ce o călătorie la Odesa, în timpul exilului ovidian, fireşte, cu viaţa ei agitată şi liniştindu-se abia în noapte *(Doar Marea Neagră n-are pace!),* cu prînz de stridii aduse din Ţarigrad şi stropite cu vinul rece scos din beci, al restauratorului Oton, cu muzică de Rossini, la operă, Orfeul Europei cum îl numeşte Puşkin sau „dl. Vacarmini", cum îi spunea, pentru tonitruanta lui muzică, la cam aceeaşi epocă, Stendhal, romancierul şi turistul, recheamă, vrînd-nevrînd, în minte, o scenă de peste două decenii, cu toate sugestiile implicite, şi pe basarabeanul Stihescu, dvoreaninul benderliu din romanul de la 1850, *Tainele inimii* al lui Mihail Kogălniceanu, care spunea : *„La Odesa • am văzut vapoare. Ian, de ieste noutăţi ada-ne vere ; atunce podvozile ar fi mai ieftine, griul s-ar vinde mai lesne şi atunce şi ţara voastră ar însemna mai mult.."*

XXI

Puţinele strofe citate, ici şi colo, din poemul *Evgbcni Oneghin* ar ajunge, poate, să dea o idee despre calitatea acestei dificile tălmăciri din poezia rusească. însă şi asimilarea poemului în graiul şi stihul romanesc, şi tălmăcitorul însuşi au dreptul la mai mult. Ion Buzdugan e un vechi tălmăcitor al liricii ruse, de tainele căreia condiţii speciale îl apropiau, dacă nu chiar îl şi meneau. Originar de dincolo de Prut, din districtul Bălţi, şi descendent al unei familii de răzeşi, cu rădăcini adînc înfipte în viaţa rustică, Ion Buzdugan a respirat cu intensitate atmosfera proprie a ţinutului în care Puşkin şi-a petrecut, ca un alt Ovidiu, anii exilului. Studiile speciale, agricole şi de literatură, de la Gore Gorki, Cameniţa şi Moscova, i-au înlesnit cunoaşterea nu numai a limbii, dar şi a literaturii, şi îndeosebi a poeziei ruseşti, din care, pe vremea cînd apărea întîiul volum din *Antologia poeţilor de azi* din 1925, pregătea o culegere antologică. Paralel cu poezia originală, acele aromate *Miresme din stepă* şi autumnale *Podgorii de arama,* în care peisajul natal predomină, şi paralel cu activitatea sa de folclorist, de culegător mai cu seamă al liricii populare, Ion Buzdugan şi-a urmat cu osîrdie şi mare iscusinţă opera de tălmăcitor al poeziei ruseşti. Amintita antologie din 1925 îşi surprindea cititorii cu două tălmăciri din noua lirică rusească : *Herghelie* de Serghei Esenin şi *Toamnă* de Constantin Balmont, în excelenta interpretare a lui Ion Buzdugan. Cît de organic pătrunsese Ion Buzdugan în esenţa melancolică a elegiei lui Balmont se poate deduce din cele două strofe finale, în care *„clopoţeii de argint cu suspin*

de cuţit" nu şi-au atenuat vibraţia nici după patru decenii :
„Zboară }runzele-n vlnt... frunze... Vîntul le strînge... Şi-mi bat crengi în fereşti, poate-i aripa ta ?... Nu mai pot suferi chinul meu .... Cine plînge f... Te *implor : taci, o, taci :... Nu te pot, nu te pot ajuta!*
Vai, tu singur cu tine vorbeşti, renegîndu-te însuţi.
Ah, veniţi înapoi clopoţei de argint cu suspin de cuţit...
Noapte adîncă... Iar toamna înăbuşe plînsu-ţi...
O, Destin nepătruns — să iubeşti pîn-la chin şi să fii despărţit.
Un an mai tîrziu (mai exact în numărul din 7 noiembrie 1926, al revistei *Universul literar,* al cărei redactor se întîmpla sa fiu), apărea în admirabila tălmăcire a lui Ion Buzdugan poemul lui Alexandru Blok *Scyţii,* iar în numărul din 26 decembrie, acelaşi an, şi tot din Blok, începutul marelui poem *Cei doisprezece,* cu o atît de autentică atmosferă revoluţionară, pe care-l va continua în numerele 1—7 din anul 1927, ambele poeme susţinute de o puternică şi originală ilustraţie în peniţă, datorită lui V. Feodorov şi care, neîndoios, a marcat, ca şi tălmăcirile lui Ion Buzdugan, o dată memorabilă. In numărul din 2 ianuarie 1927, Ion Buzdugan adăuga o preţioasă schiţă de studiu despre *Poetul Alexandru Blok,* al cărui profil liric îi contura cu măiestrie, insistînd asupra originalităţii poetului şi chiar asupra *„zigzagului, de spade încrucişate, al ritmurilor"* din poemul *Cei doisprezece,* pe care tălmăcitorul s-a străduit să-l respecte. Pentru ecourile ei, oarecum, puşkiniene, aş cita din poemul *Scyţii* următoarea strofă :
„Noi tot iubim — şi graiul cifrelor metalic
Şi harul visurilor grece —
Noi înţelegem tot tăişul geniului galic
Şi geniul teuton, posomorit şi rece!"
Au urmat apoi traduceri din Maxim Gorki, din teatrul lui Puşkin, iar de cel puţin două decenii a continuat şlefuirea lui *Evgheni Oneghin.* Transpunerea în limba noastră a acestui poem, unul din cele mai moderne ca inspiraţie şi compoziţie, de o fantezie pururi tînără în împletirea autobiograficului cu ficţiunea, şi unul dintre cele mai riguroase sub raportul tiparului metric, cu tirania rimelor simetrice, pune tălmăcitorului variate probleme, de felsimple, pe care tălmăcitorul Ion Buzdugan te-a învins, datorită şi sîrguinţei, şi priceperii, şi talentului
XXIII
său. Utilizarea arhaismelor de speţa : *op, brac, dădacă* etc. şi a neologismelor *(prestanţă, rute, spleen* etc), cu egală prestidigitaţie, alternarea expresiilor populare (de speţa : *verzi si uscate, la toartă, cîte ceva si elte-oleacă* etc), cu termenii străini, uneori cu expresii străine (ar *niente, comme ii faat, sempre bene),* incrustate în forma lor originară în textul poemului, mulţimea numelor proprii din literatura universală, beletristică sau economică, iniţiativele lexicale în rimă *(titlu, capitlu)* sau rima rarissimă *(acaţiu-Horaţiu, pinţa-suferinţă),* fără a mai vorbi de inepuizabilul efluviu de poezie, propriu originalului, ce curge de-a lungul cînturilor şi stanţelor, mărturisesc, cu prisosinţă, disciplina secundată de fantezie, cu care Ion Buzdugan s-a aplicat în această trudnică, dar victorioasă, operaţie. In planul tălmăcirilor din alte limbi, şi-ndeosebi în aceea a poemelor în versuri, din care literatura noastră cunoaşte un bogat palmares de titluri şi nume dintre cele mai prestigioase, *Evgheni Oneghin* şi interpretul său Ion Buzdugan vor figura oricînd printre cele dintîi.
FERPES9ICVUS

TABEL CRONOLOGIC

1799 26 mai (6 iunie): La Moscova s-a născut Ale-xandr Sergheevici Puşkin.
- *1801 în noaptea de 11 spre 12 martie :* Printr-o lovitură de palat, este detronat Pavel I, urmind la tronul Rusiei ţarul Alexandru I (pînă în 1825).
1802 24 septembrie : Se sinucide A. N. Radişccv, scriitor revoluţionar rus, autorul faimoasei *Calatorii de la Pe-tersburg la Moscova* (1790).
18Q9 Anul naşterii Iui N. V. Gogol şi a poetului A. V. Kolţov.
1811 octombrie : Intră la Liceul de la Ţarskoe Seîo (astăzi oraşul Puşkin). Această instituţie de învăţămînt inaugurată chiar în acel an era destinată copiilor de nobili în scopul de a-i pregăti pentru „posturi importante în aparatul de stat". în realitate, liceul s-a transformat într-o adevărată şcoala de „liber-cugetători". Leagă prietenii durabile cu cîţiva din viitorii poeţi şi luptători decembrişti : Delvig, Puşcin, Kiibel-beker şi alţii,
XXV
Se naşte V. G. Bielinski, critic şi istoric literar, teoretician de seamă al realismului rus.
1812 Anul războiului de apărare a patriei împotriva invaziei lui Napoleon. Victoria poporului rus a contribuit considerabil la creşterea prestigiului Rusiei ca mare putere, în acelaşi timp a constituit un factor hotărîtor de trezire la viaţă a forţelor sociale şi naţionale ruse. Puşkiti a fost educat în atmosfera avîntului patriotic creat de
anul 1812.
Se nasc scriitorii ruşi A. I. Herzen şi I. A. Goncearov. *1814* Apare în revista *Vestnik Evropî (Mesagerul Europei)* poezia *Către un amic versificator,* prima operă tipărită a lui A. S. Puşkin. Se naşte M. I. Lermontov care — după dispariţia lui A. S. Puşkin — devine cel mai viguros continuator al său în poezia rusă. în acelaşi an s-a născut în Ucraina poetul Taras Şcvcenko.
1815 Puşkin recită poezia sa *Amintiri din Ţarskoe Selo* la un examen, în prezenţa poetului G. R. Derjavin (1743-1816), care a exclamat: *„Iată un demn continuator al meu!"*
1816 Puşkin frecventează casa lui N. M. Karamzin, care locuia la Ţarskoe Selo. Devine membru ai asociaţiei literare „Arzamas" care milita împotriva adepţilor clasicismului perimat, grupaţi în jurul societăţii „Convorbiri ale iubitorilor de literatură rusă", condusă de Şişkov.

încep să se constituie asociaţii secrete, care aveau drept scop răspîndirea ideilor de libertate şi organizarea luptei împotriva guvernului ţarist.

1817 După absolvirea liceului, Puşkin este numit într-un post la Colegiul Afacerilor Externe,. Din această perioadă, devine în poezie purtătorul de cuvînt al tendinţelor tineretului nobiliar progresist, animat de sentimente patriotice. Sub influenţa ideilor revoluţionare ale lui Ra-dişcev, Puşkin scrie cunoscuta sa odă *Libertatea.*

1818 Se împrieteneşte cu viitorii decembrişti N.I. Tur-gheniev, N. I. Krivţov, I. D. Iakuşkin, Nikita Muraviov, S. N. Muraviov-Apostol şi alţii. Scrie poezia *Către Ceaadaev,* în care prezice pieirea inevitabilă a autocraţiei. în acelaşi an scrie şi poezia satirică antimonarhistă *Poveşti (Noel).*

Se naşte romancierul rus I. S. Turgheniev.

1819 Devine membru al cercului literar *Lampa verde,* apropiat de organizaţia politică secretă *Uniunea propăşirii.*

La adunările *Lămpii verzi* se discutau probleme literare, de teatru, politice ; se citeau versuri antiguvernamentale.

Scrie poezia *Satul,* îndreptată împotriva feudalismului şi iobăgiei.

1820 martie : Termină poemul *Ruslan şi Ludmila,* pe care îl începuse încă în timpul liceului. Cu această ocazie cunoscutul poet rus Jukovski scrie într-o dedicaţie adresată lui Puşkin, care abia împlinise 20 de ani : „Elevului victorios, din partea dascălului învins".

Puşkin în surghiunul din sud (1820-1824) : Ekaterinoslav (astăzi Dnepropetrovsk), Chişinau şi Odesa. Scrie poemele romantice : *Prizonierul din Caucaz, Fraţii haiduci, Fîntîna din Bahci-sarai.* Guvernul ţarist este alarmat de influenţa poeziilor revoluţionare ale tînărului poet. „Puş-

XXVI

XXVII

kin — declara ţarul Alexandru I — a inundat Rusia cu versuri instigatoare : tot tineretul le învaţă pe dinafară. Puşkin trebuie să fie trimis în Siberia". Datorită stăruinţelor prietenilor săi, poetul scapă de greul surghiun în Siberia, în schimb este exilat în sudul Rusiei.

6 mai: Pleacă din Petersburg la Ekaterinoslav. Face apoi o călătorie în Caucaz şi Crimeea. într-o noapte, pe corabia care-l ducea de la litoralul caucazian spre Gurzuf, compune elegia romantică *S-a stins în zări măreţul soare.*

septembrie : Poetul surghiunit se stabileşte în oraşul Chişinău. în perioada exilului din sud, se apropie mult de membrii asociaţiei secrete decembriste din sud (Pestei, Raevski, Orlov, Ia-kuşkin şi alţii). Despre Pestei, conducătorul decembriştilor din sud, poetul afirma că este „unj din cele mai luminate şi originale minţi din cît(am cunoscut."

La Chişinău cunoaşte personal pe cîţiva din membrii mişcării eteriste, printre care pe Alexandru Ipsilanti şi fraţii Cantacuzino.

Izbucnesc mişcări revoluţionare în unele ţări din Europ (Spania, Italia). La Petersburg au loc tulburări în gimentul de gardă Semionovski.

1821 în insula Sf. Elena se stinge din viaţă Napoleon Bonaparte. Puşkin semnalează acest moment prin poci *Napoleon.*

La Moscova s-a născut F. M, Dostoiewski, iar în sat» Nemirovo din Ucraina — poetul N. A. Nekrasov.

în Grecia începe răscoala pentru eliberarea ţării de su jugul turcesc. Aceste evenimente îşi găsesc ecoul şi î creaţia poetică a lui Puşkin.

xxvm

în acelaşi an, în Ţara Romanească se desfăşoară, răscoala *„curajosului Vladimiresko, care a adu nat o armată de 7000 de panduri şi arnăuţi",* scria cu admiraţie şi simpatie poetul către un prieten al său. „Ce *tablou extraordinar ! Două popoare care de mult zăceau într-o stare umilitoare s-au răsculat în acelaşi timp şi, trezin-du-se din adormire, an renăscut, făcîndu-şi apariţia pe arena politică a lumii".* Sub impresia clipelor minunate de speranţă şi libertate, Puşkin scrie poeziile : *Nu plînge, grecoaică fidelă, Sus, Grecie, Războiul,* în care poetul îşi exprimă dorinţa să participe la lupta împotriva Turciei pentru libertatea naţională a Greciei.

La Petersburg se constituie „Societatea secretă din nord" al cărei principal animator va fi poetul revoluţionar Rîleev ; în sud ia fiinţă „Societatea din sud", în frunte eu colonelul Pestei.

Puşkin creează poemul *Gavriliada,* îndreptat împotriva superstiţiilor religioase şi a clericalismului, în poezia *Pumnalul* el cheamă la luptă împotriva autocraţiei. Puşkin schiţează planul unei mari tragedii politice, *Vădim,* pe o temă din trecutul luptei pentru libertate din vechea Rusie.

22 Apare poemul *Prizonierul din Caucaz.* în acelaşi an apare poemul neterminat, *Fraţii haiduci,* cu

tendinţe vădite spre realism.
23 Scrie poemul romantic *Fîntîna din Bahcisarai,* care împreună cu *Prizonierul din Caucaz* s-au bucurat de un succes uriaş, fiind *„citite în întreaga Rusie, de către toţi cei care ştiau să citească"* (Bielinski).
XXIX
începe monumentala sa creaţie — romanul în versuri *Evgheni Oneghin,* operă model a realismului pe plan mondial, despre care Bielinski a afirmat că este o adevărată *„enciclopedie a vieţii ruseşti şi operă naţională în cel mai înalt grad."*
Ultimul an al şederii lui Puşkin în oraşul Chişi-nău. Aici stabileşte relaţii strînse cu C. Stamatl (traducătorul *Prizonierului din Caucaz)* şi cu scriitorul Costache Negruzzi (traducătorul poeziei *Şalul negru* şi al nuvelei *Cîrjaliul,* apăruta în versiune romanească în anul 1837, în *Curierul de ambe sexe).*
Tot în 1837 apare în tipografia lui Eliade poemul *Ţiganii* în traducerej lui Al. Donici. Manifestînd interes faţă de folclorul moldovenesc, Puşkin notează două legende : *Dafna şi Dabija, legendă moldovenească de la 1663 şi Duca, legendă moldovenească din sec. al Xll-lea,* cu intenţia să elaboreze opere artistice. Ultima etapă a surghiunului din sud, *h* Odesa sub supravegherea generalului guvernv **tor** lipsit de scrupule — Voronţov.
S-a născut A. N. Ostrovski, dramaturg şi animator di seamă al teatrului naţional rus în a doua jumătate a ie colului al XlX-lea.
1824 începe surghiunul de la Mihailovskoe. Poetu este îndeaproape supravegheat. Cunoaşte ne mijlocit viaţa poporului, obiceiurile, datinile limba lui ; adună şi notează basme, cînteci populare. în această perioadă, alături de Puşki: se află dădaca sa — Arina Rodionovna, *„pru tenă la vreme rea",* cum a cîntat-o el într-poezie (1826).
Apare ultima operă în spirit romantic —; poc mul *Ţiganii,* cu puternice elemente realiste.
XXX
825 în luna ianuarie este vizitat la Mihailovskoe de Puşcin, cel mai apropiat prieten al poetului, iar în primăvara aceluiaşi an — de un alt prieten din liceu, Delvig. Acolo, în surghiun, Puşcin — printre altele — îi adusese în manuscris comedia lui Griboedov *Prea multă minte strică,* care a produs asupra lui Puşkin *„o impresie de nedescris şi l-a situat dintr-o dată pe Griboedov în rîndul poeţilor noştri de frunte".*
La 14 decembrie are loc răscoala decembriştilor, prima generaţie de revoluţionari ruşi.
în dimineaţa zilei de 13 (25) iulie 1826 la Petersburg sînt executaţi prin spînzurătoare conducătorii răscoalei : K. F. Rîleev, P. I. Pestei, S. I. Muraviov, N. P. Bestujev-Riumin, P. G. Kahovski.
în timpul surghiunului de la Mihailovskoe (1824-1826) Puşkin se apropie de culmile înfloririi talentului său. Aici el scrie poemul *Contele Nulin,* poeziile *Andre Chenier, Cln-tec bahic, Către A. P. Kern, 19 octombrie* şi alte peste 100 de poezii, patru capitole (III, IV, V, VI) din romanul *Evgheni Oneghin,* tragedia *Boris Godunov.*
1826. Se naşte cunoscutul prozator satiric rus M. E. Sal-tîkov-Şcedrin.
în noaptea de 3 spre 4 septembrie, din ordinul ţarului Nicolae I, Puşkin, însoţit de un curier special, părăseşte Mihailovskoe, sosind la Moscova.
Rămînînd pentru totdeauna credincios idealurilor prietenilor săi decembrişti, scrie mesajul in versuri, *în greu surghiun siberian.* în poezia
XXXI
Proroci̧i îşi expune crezul artistic al poetul:.-.
cetăţean.
Moare N. M. Karamzin, scriitor şi istoric rus, întemeit ,. rul curentului sentimentalist ua literatura rusă. A clabor i *Istoria statului rus* în 12 voi., apărute între anii 1816-, 1829, despre care Mihail Kogălniceanu a vorbit elogios *Cuvînt pentru deschiderea cursului de Istorie Naţiona ,* expus în Academia Mihăileană la 23 noiembrie 1843 (!i fondul Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste Ron-.i nia se păstrează cele 12 voi. ale *Istoriei* lui Karamzi,
1827 Scrie poezia alegorică Arion, în care, de aso menea, îşi exprimă adeziunea la idealurile revo luţionare ale decembriştilor. Scrie capitolul VI din *Evgheni Oneghin* care cuprinde o descrie • profund realistă a vieţii societăţii din Mosco i în vara anului 1827, poetul începe să lucreze romanul istoric *Arapul lui Petru cel Ma* {opera a rămas neterminată), care constin i prima încercare mai însemnată a lui Puşkin ; domeniul prozei literare.
1828 Locuieşte la Petersburg de la sfîrşitul anulu 1827 şi aproape întreg anul 1828. Aici se în tîlneşte cu Delvig, cu compozitorul Glinka, :; Griboedov. Scrie poemul eroic *Poltava.* Solicita fără succes, să se înroleze în rîndurile trupely ruseşti care luptau în Caucaz împotriva Turcie. I-a fost respinsă, de altfel, şi cererea pentn aprobarea unei călătorii în străinătate. în aceh; aa se naşte Lev Tolstoi şi N. G. Cernîşevski c w» scrie mai tîrziu despre A. S. Puşkin că *„a fos . primul la noi care a ridicat literatura la rang» de cauză naţională".*
XXXII

1829 Pleacă în Caucaz. Acolo reuşeşte să se întîl-nească cu cîţiva din participanţii la răscoala din 14 decembrie 1825. La 27 iunie soseşte la Ar-zrum. Din călătoria poetului în Caucaz au rezultat notele sale de drum *(Călătoria în Ar-zrum),* poeziile *Caucazul, Avalanşa, Pe dealurile Graziei* şi altele. în Caucaz va întîlni carul ce transporta trupul neînsufleţit al prietenului său Griboedov, ucis la Teheran de supuşii fanati-zaţi ai şahului Persiei.
Atunci Puşkin va spune : *„Griboedov ţi-a îndeplinit datoria — a scris* Prea multă minte strică."
1830 Apare la Petersburg, sub redacţia lui A. Delvig, Literaturnaia gazeta (Gazeta literară), la care Puşkin colaborează în mod activ cu o serie de articole şi note critice. La acest organ mai colaborau Viazemski, Baratînski, criticul O. Somov şi alţii. Puşkin tindea să dea revistei o orientare realistă.
In iulie izbucneşte revoluţia din Franţa, care se bucură de simpatia poetului. în noiembrie izbucneşte răscoala din Polonia, care a produs o impresie puternică asupra lui Puşkin.
în vederea apropiatei căsătorii cu Natalia N. Goncearova, pleacă în septembrie la Boldino, satul de pe moşia părintească, pentru reglementarea unor treburi administrative. „Toamna de la Boldino" (septembrie-noiembrie 1830) a constituit cea mai rodnică perioadă de creaţie a poetului. Citäm cîteva din cele mai importante lucrări scrise la Boldino :
3 — Evgheni Oneghin
XXXIII
9 septembrie — *Dricarul* 13 septembrie — *Povestea cu popa fi argatul*
său Balda
14 septembrie — *Căpitanul de poştă*
18 septembrie — terminat capitolul al VlII-lea din *Evgheni Oneghin* (intitulat mai tîrziu *Călătoriile lui Oneghin)*
20 septembrie — *Domnişoara ţărăncuţă*
25 septembrie — termină capitolul al IX-lea al
romanului *Evgheni Oneghin* (ulterior devenit ultimul)
1 octombrie — O, *criticul meu rumen, glume cu pintec mare*
5-l0 octombrie — *Căsuţa din Kolomna*
12-14 octombrie — *împuşcătura*
16 octombrie — *Genealogia mea*
20 octombrie — terminat *Viscolul*
23 octombrie — terminat *Cavalerul avar*
26 octombrie — terminat *Mozart şi Salicri* 1 noiembrie — *Istoria satului Goriuhino*
4 noiembrie — *Oaspetele de piatră*
La Boldino, Puşkin a mai scris numeroase poc zii scurte şi note critice. Aici a desăvîrşit opera sa fundamentală : *Evgheni Oneghin.*
1831 18 februarie : Căsătoria cu Natalia N. Goncc,-rova. Peste puţin timp, soţii se stabilesc 1; Ţarskoe Selo, iar apoi, începînd din toamnă, 1 Petersburg.
Pătruns de un înalt spirit patriotic, ia o atitu dine fermă împotriva duşmanilor externi ai Ru siei, care o ameninţau cu intervenţia. Scrie poeziile *Aniversarea bătăliei de la Borodino, Pone gritorilor Rusiei.* în acelaşi an, el scrie şi poezi;
XXXIV
In faţa sfîntului mormînt..., închinată memoriei lui Kutuzov. începe să lucreze la romanul *Ros-lavlev* (rămas neterminat). Poetul continuă să lucreze la *Istoria satului Goriuhino.*
1831-1832 Apar *Serile în sat la Dikanka* ale lui N. V. Gogol. După lectură, Puşkin scria : *„Iată o veselie cu adevărat sinceră, firească... şi cita, poezie ! Cită sensibilitate !"*
1832 Scrie romanul în proză *Dubrovski.* Va apărea pentru prima dată în traducere românească în *Noutatea* din Iaşi (1897), sub titlul *Răzbunarea unui fiu* sau *Din viaţa unui haiduc rus...*
1833 întreprinde călătorii în localităţile care au fost cuprinse de răscoala lui Pugaciov (1773-1775). Scrie *Istoria lui Pugaciov,* poemul *Călăreţul de aramă, Basmul cu pescarul şi peştişorul, Basmul cu domniţa adormită şi cei şapte voinici.*
1834 Apar lucrările în proză *Dama de pică, Kirdjali* şi altele.
în revista *Telescop* apare amplul studiu al lui Bielinski, *Reverii literare,* care îi aduc recunoaşterea unanimă. Puşkin a întrezărit în el *„un talent de mari speranţe".*
1835 Primeşte autorizaţia de a edita revista *Sovre-menik.* Primul număr apare în aprilie 1836. Puşkin atrage în jurul revistei colaboratori valoroşi ca : Gogol, Viazemski, V. F. Odoevski, Kolţov, Tintcev şi alte forţe scriitoriceşti ale vremii.
XXXV
N. V. Gogol scoate volumele *Mirgorod şl "Arabesc u,* după care autorul lor este proclamat de Bielinski dr. *„capul literaturii, capul poeţilor (Despre nuvela rusă despre nuvelele demnului Gogol),*
1836 Scrîe romanul istoric *Fata căpitanului.* La no romanul apare pentru prima dată în revista *Fa milia* (nr. 1—9, 1866). Pînă la 23 august 194-l *Fata căpitanului* a apărut în 10 versiuni roma neşti, aproape toate traduse din limba francezr In Franţa romanul a apărut în 1859 în tradu cerea lui Jous

Viardot. Scrie poezia *Cioplit-an. nu cu mina, un monument,* adevărat testamen artistic al poetului-cetăţean, brodat pe tema ho raţiană.
Apare piesa lui Gogol *Revizorul.* Subiectul din comedia *Revizorul* cît şi din *Si flete moarte* i-a fost sugerat autorului de căti A. S. Puşkin.
Se naşte criticul democrat-revoluţionar rus N. A. Di broliubov.
1837 27 ianuarie : în urma intrigilor ţesute în juri poetului de către cei de la curtea ţarului, are Ic duelul dintre Puşkin şi Dantes, un aventurii francez, refugiat în Rusia după revoluţia fraij ceză din 1830. Poetul cade rănit mortal.
29 ianuarie (10 februarie): La orele 14 şi 45 v nute, Puşkin a încetat din viaţă. Moartea po • tului a zguduit întreaga Rusie. *3 februarie :* Temîndu-se de demonstraţii, ţa a ordonat scoaterea din oraş, în timpul nop a sicriului şi transportarea lui în taină la Mih lovskoe, sub supravegherea jandarmilor. Puşi a fost înmprmîntat în cimitirul mînăstirii Svia-togorsk.
Adînca mîhnire şi mînia poporului şi-au găsit expresie în poezia lui Lermontov *Moartea poe-. tului.*
Ecouri despre moartea lui Puşkin apar în revistele romaneşti *Albina romanească,* nr. 18 (4 martie), *Curierul romanesc,* nr. 2 (18 martie), nr. 14 (21 mai).
Apar primele traduceri din opera lui Puşkin în Romania *(Şalul negru* şi *Cîrjaliul).*
1948 în revista *Viaţa romanească* (nr. 7) este tradus de N. I. Ilion un fragment din *Evgbeni Onegbin.*
1949 M. Sadoveanu semnează în *Viaţa romanească* (nr. 5—6) un articol despre Puşkin.
1954 Este realizată de către George Lesnea prima traducere integrală a romanului în versuri *Evgbeni Onegbin (Viaţa romanească,* nr. 1) Apar două volume de *Opere alese* în romaneşte de Mihai Beniuc, Maria Banuş, Eusebiu Cami-lar, George Lesnea, Mihu Dragomir, Miron Radu Paraschivescu, Al. Philippide, Victor Ef-timiu, Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, Adrian Maniu, Victor Tulbure).
1955 Romanul *Evgbeni Onegbin* în tălmăcirea lui George Lesnea apare separat în două. ediţii. în prezent, o mare parte din scrierile lui A. S. Puşkin sînt traduse în limba romană.
GHEORGHE BARBA
XXXVI
Petri de vankk, ii avait encore plus de cette espece dorgueil, qui fait avouer avec la meme indifference Ies bonnes comme Ies mauvaises actions, suite dun sentiment de superiorite, peut-etre imaginaire. Tire dune lettre partlculiere"
Nu vreau să-neînt trufaşa lume ; Simţind prietenesc îndemn, Permite-mi să-ţi prezint anume Un dar de preţ, de tine demn, De sufleteasca-ţi măreţie, De visuri sacre întrupate, De poezie clară, vie, De cuget nalt şi simplitate ; Primeşte-n braţe amicale Acest mănunchi pestriţ de pagini, Cu triste şi hazlii imagini Şi din popor, şi ideale, Rod efemer de desfătări
• Pătruns de vanitate, el mai era cuprins, pe deasupra, de acea mîndrie care îl făcea să fie la fel de indiferent faţă de bunele şi de relele sale acţiuni, ca urmare a sentimentului sau de superioritate, poate imaginară. Dintr-o scrisoare particulară (fr.).
5
De insomnii, dulci inspiraţii, Din ani necopţi, pierduţi în zări, Reci, ale minţii observaţii Şi-a tiistei inimi însemnări.

Capitolul întîi

„Şi-n viaţă se grăbeşte, si-n simţuri — se pripeşte..."
Cneazul Viazemski

„Mi-e unchiu-n toate om corect: De cînd căzu la pat şi zace, El le-a pretins la toţi respect Şi nu putea mai bine face. Exemplul lui e-nvăţătură, Dar, Doamne, oare nu-i tortură Să stai c-un bolnav zi şi noapte, Păşind **tiptil,** vorbind în şoapte ?... Ce josnică făţărnicie : Pe-un muribund să-l delectezi, Sub coaste perna să-i aşezi, Trist să-l îmbii cu doctorie, Oftînd, cuprins de-un gînd mişel : Cînd naiba voi scăpa de el !
II
Aşa, gonind în diligentă, Gîndea un tînăr zvăpăiat; Pe orice rudă la scadenţă S-o moştenească i-a fost dat. Şi Zevs îl copleşi cu mila... Amici ai lui Ruslan, Ludmila, Permiteţi-mi, într-un cuvînt, Pe-al meu erou să vi-l prezint: Oneghin, bunul meu amic, Născut pe-al Nevei ţărm slăvit, Pe unde poate-ai strălucit, Drag cititor, şi tu de mic, Pe unde m-am plimbat şi eu, Dar Nordul... nu-mi prieşte, zău ![!]
III
Slujbaş distins, plin de nobleţe, în datorii bogatu-i tată Dădea pe an vreo trei ospeţe Şi-şi irosi averea toată... Evgheni fu cruţat de soartă : întîi, *Madame* [b] de mînă-l poartă,
[a] Notele lui Puşkin, plasate la sfîrşitul romanului, au pr mit cifre arabe, în vreme ce notele redacţiei, însemnate cu 1 tere mici (a, b, c, d etc), figurează în subsolul paginii.
b *Madame* şi *Monsieur* — pentru guvernantă si preceptof

Apoi *Monsieur* o-nlocuia : Copil ştrengar, dar bun era. *Monsieur lAbbe,* franţuz sărman, Nu-l îndopa prea mult cu carte ; Din toate-l învăţa o parte, Mustrîndu-l rar pe năzdrăvan, Şi-n seri de vară, pe sub arc, Adesea îl plimba prin parc.

IV

Iar cînd aprinsa tinereţe
Şi la Evgheni a sosit,
Trezind speranţe şi tristeţe,
Monsieur din curte-a fost gonit.
Oneghin zburdă-n libertate !
Un *dandy* [2] strălucit în toate,
Deprins cu viaţa lui comodă,
Tuns după cea din urmă modă,
In lume a păşit în fine :
Ştia să scrie, să citească
Perfect în limba franţuzească,
Dansa mazurca foarte bine.
Ce vreţi mai mult ? Toţi spun anume
Că e deştept şi om de lume.
Noi toţi am învăţat de-acasa" Cîte ceva şi cîte-o leacă : C-o astfel de cultură-aleasă E greu un tînăr să nu placă ! Oneghin, după judecată (De critici aspri, nu de gloată), Trecea în lume drept savant, Dar, ce e drept, şi cam pedant; Fără sforţare-n conversaţii Ştia de toate să discute, Cu ifos de-nvăţat s-asculte, Păstrînd tăcerea-n contestaţii, La doamne zîmbet să reclame Cu foc bengal de epigrame.

VI

Latina nu mai e la modă ; La drept vorbind şi fără hulă, Să judece-un crîmpei de odă Ştia latină prea destulă : Ştia şi cine Iuvenal e. Să-ncheie un bilet cu *vale* Şi, pe de rost, cam şchiop, ades, Din *Eneida* cîte-un vers. El n-avea înclinări savante,
Să şteargă colbul cronologic De pe trecutul geologic, Dar anecdotele picante Cam de la Romul[a] pînă azi Le povestea cu mare haz.

VII

Lipsit de patima-i firească, în cîntul vieţii ditirambic, El nu ştia să osebească Un vers troheu de unul iambic Bîrfea pe-Omer şi Teocrit[b] Şi îl citea pe Adam Smith [c] Era-n concepţii optimist, Chiar un profund economist: El calcula, cu agerime, Cum poate-al statului tezaur Păşi prosper şi fără aur ; Cînd prisosesc *materii prime...* Iar tatăl său, necalculat. Moşia şi-a amanetat.

Vale — rămîi cu bine (lat.).

[a] *Romulus* — întemeietorul legendar al Romei.
• Teocrit (310 ?—250 ? î.c.n.) — poet grec din Alexandria.
[c] Adam Smith (1723-1790) — economist englez clasic, autor al tratatului *Cercetări asupra naturii şi cauzelor bogăţiei popoarelor.*

VIII

Şi cîte mai ştia Evgheni Nici eu nu pot să le mai ştiu ; Dar unde-i întrecea pe genii Cu zestrea lui din tată-n fiu, Din tot ce-l atrăgea, prin fire, în zilnica lui lenevire, Din frageda-i copilărie Drept muncă, chin şi bucurie, Era într-a iubirii artă Cîndva de Naso [a] proslăvită, O faptă foarte scump plătită, Căci în surghiun pe veci îl poartă în stepa tragică moldavă, Departe de-a Italiei slavă.
Cum de copil era făţarnic,
Nutrea nădejdi şi gelozie,
Necredincios, cu sine darnic,
încins în crusta-i de mîndrie :
Cînd sobru, şi docil, şi-atent,
Cînd rece şi indiferent,
Cînd tandru, taciturn, superb,
Cînd izbucnind — vulcan în verb.-
în scrisu-i cîtă tinereţe,
Şi ce uitare-a lui de sine :
El te iubeşte doar pe tine !
Iar în privire ce tandreţe !

Din ochii-i galeşi, sfab sprîncene,
Luceşte-o lacrimă sub gene.

Publius Oviditts Naso — poet roman, exilat (Constanţa de azi) pentru că a scris *Arta iubirii.* [b] Strofele si versurile omise aparţin originalului.

XI

El inocenţa e în stare C-o glumă nouă s-o aprindă, Şi-apoi c-un gest de disperare Naivitatea să-i surprindă... în mrejele-i de linguşire, Prindea nevinovata fire, în ciuda anilor plăpînzi Să-i smulgă patimii izbînzi: S-asculte-n inima-i firavă O şoaptă de mărturisire, Să-i fure-o tainică-ntîlnire, Pîndindu-i dragostea suavă ; Şi-acolo, în tăcerea firii, S-o-nveţe şoaptele iubirii...

XII

Cum ştie-n pripă să trezească Iubirea-n inimi de cochete Şi cum se-abate, să zdrobească Rivalii săi, lovind cu sete ! Cum ştie el prin clevetire Să-i prindă-n laţ de uneltire ! Dar voi, bărbaţii de pe-aici, Voi rămaneţi cu ei amici: Un soţ şiret l-a mîngîiat — Elev al vechiului Faublas [a] — Bănuitor, bătrînul gras, Şi-un arătos încornorat — Cel mulţumit de prînz, de sine, Şi de nevasta lui... vezi bine !

XIII, XIV

XV

Mai lăfăieşte înca-n pat Cînd bileţelele îl cată : Ce vor ? El este invitat! Trei case l-au poftit deodată. Colea-i serbare de copii, Iar colo-i bal. Unde vei fi Ştrengarule ? Indiferent ! Cu toţi va fi galant şi-atent! Şi iată că de dimineaţă, Pe cap cu nou-i *bolivar*[a 3], Spre bulevard porni-ta dar, Ca să respire aer, viaţă Pîn-ce *Breguet* [b]-ul ne-adormit Nu va suna de prînz grăbit !...

XVI

E seară ;-n sanie se-aşază : — Hei-he-ep ! Şi vizitiul mînă... Pe blana lui de castor, fină, Zăpezi de-argint îi scînteiază...

[a] Protagonistul frivol al romanului *Aventurile cavalerii Faublas* de scriitorul francez Jean Baptiste Louvet de Couvr; (1760-1797).

[3] Pălărie cu boruri largi, la modă în rîndurile tineretului progresist din jurul anului 1830, care simpatiza cu mişcarea de eliberare a popoarelor din America de sud, unul din conducătorii acestei lupte fiind Simon Bolivar (1783-1830).

[b] Marcă de ceas după numele inventatorului francez Breguet (1737-1823). De obicei, ceasornice de buzunare, cu dispozitiv de sonerie.

12

4

13

Oneghin spre *Talon* se-ndreaptă :
De mult Kaverin îl aşteaptă...
Cînd intră, dopuri sus detună,
In cupe vinul se adună...
In faţa-i un *roast-beef* în sînge,
Trufe, plăcintă de Strasbourg,
Brînzeturi fine de Limburg :
Gust franţuzit — şi nu se plînge
Nici de-auriul ananas
Ce se răsfaţă, stînd în vas !

XVII

Dar setea cere cupe noi, Stropind grăsimea de cotlet, Curînd spectacolul e-n toi, îl cheamă ceasul la balet... Al teatrului legislator Şi infidelul amator De nostime şi dulci actriţe, Cel ce-n culise-ncurcă iţe, Oneghin zboară înspre teatre, Şi liber respirînd aşa, S-aplaude la *entrechat*[a] ; Blamează Phedre, Cleopatre, Bisînd pe Moina [b] (aprins, Să-l vadă lumea dinadins).

U« salt graţios la balet. k *Phedra, Cleopatra, Moina* Stentate în acea vreme.
erone din tragediile reprt-

XVIII

Loc minunat! Aci-n trecut Fonvizin [a] strălucea-n satiră, Cu Kneajnin [b] cel neîntrecut Strunind a libertăţii lră... Şi Ozerov[c] purta cunună Cu Semionova [d] împreună. Poporu-a rîs şi lăcrimat, Katenin[e] cînd a triumfat Atras de geniul lui Corneille ; Iar Şahovskoi[f] — roi de rachete în comediile-i cochete Pe Didelot[g] îl slăvea-ntre ei. Aici printre culise, sus, Şi tinereţea mea s-a dus.

14

a *D. l. Fonvizin* (1745-1792) — autor de comedii satirice, apreciat de Puşkin.

b . *B. Kneajnin* (1742-1791) — dramaturg rus, autorul tragediei *Vădim,* foarte populară în cercurile decembriste.

[c] *V. A. Ozerov* (1769-1816) — dramaturg rus, a cărui :ragedie, *Dimitri Donskoi,* a fost foarte apreciată pe vremea aceea.

E. S. Semionova (1786-1849) — tragediană admirată şi de Puşkin.
[e] *P. A. Katenin* (1792-1853) — poet, dramaturg şi critic, :raducătorul unor tragedii ale lui Corneille (1606-1684).
[f] *A. A. Şahovskoi* (1777-1846) — om de teatru rus.
6 *J. Charles Lottis Didelot* (1767-1838) — balerin, core-;raf şi autor de balete care au stîrnit entuziasmul unanim al contemporanilor lui Puşkin.
15
XIX
Zeiţe dragi, v-admir în stampă ! Vă amintiţi de glasu-mi trist ? Mai străluciţi şi-acum la rampă, Sau v-a schimbat vreun alt artist ! Voi auzi eu sub decoruri Pe Terpsihora [a] rusă-n coruri Dm sufletu-mi smulgînd elanul, Sau- nu mai voi vedea brelanul De chipuri dragi şi pururi vii ? Şi aţintind privirea netă Prin dezgustata mea lormetă, Privi-voi trist scene hazlii, Căscînd distrat şi abătut, Gîndind la vremea ce-a trecut ?...
XX
E teatrul plin... în loji feerie, In stal, fotolii, lumea fierbe ; Aplauze la galerie Cortina suie... Ce superb e... Cu-aeriana ei splendoare Istomina[b] sclipind apare,
Urmînd neîntrecut arcuşul C-un roi de zîne... picioruşul De-abia se-atinge de pămînt... Şi-n ritmul de Eol şi harpe Mlădie trupul zvelt, de şarpe, în aripatul ei avînt : Cînd saltă, cînd se-nalţă-n zbor Pe-al ei picior fermecător...
XXI
Aplauze... Oneghin vine
Către fotelul ce-l aşteaptă,
Spre loji cu doamnele străine
Lornieta dublă şi-o îndreaptă...
Măsoară cu un ochi atent
Stal şi balcon — indiferent
Şi dezgustat. Dar demn salută
In juru-i lumea cunoscută...
Cătînd distrat pe scenă,-n sală
Privirile-i scîrbit îşi plimbă :
„Aici nimic nu se mai schimbă ? !
Şi-n toate-i numai plictiseală...
Destul am îndurat baletul,
Didelot — mi s-a acrit, cu-ncetul !"...[5]
[a] Muză protectoare a dansului.
• Renumită balerină care a jucat ro!u! cerchezei din baletul **lui** Didelot, *Prizonierul din Caucaz,* după" poemul cu acciaji titlu al lui Puşkin.
16
17
XXII
Pe scenă zarva încă-i mare, Cu şerpi, cu draci, cu amoraşi; Lachei trudiţi Ungă intrare, Pe blăni se las, de somn atraşi... în noaptea albă de lumină De zgomot sala încă-i plină, Hîrşit şi tuse mai răsună Şi-aplauzele încă tună, Iar surugii sub felinare, Pătînd din palme, lîngă focuri, Pe domni îi ocărăsc, pe-alocuri, Strunind un aprig armăsar ; Oneghin a plecat de-acum, S-a dus să-şi pună alt costum.
XXIII
Voi zugravi într-un tablou, Cum în retrasul cabinet Prea elegantul meu erou Se-mpodobea distins, discret Schimbîndu-şi din capriciu,-o haină Cu alta nouă... Nu-i o taină, Că tot ce are Londra şic, Pe ce dăm noi — pentru nimic — Trecînd prin Balticile vame, Păduri, şi grîne, şi untură, Şi ce mai creşte-n bătătură,
Tot ce Parisul cu reclame, A inventat în lux şi modă Să ne jupoaie cu metodă — Se află-n scumpul cabinet Al filozofului cochet.
XXIV
Pe mesele de bronz şi-opal
Ţarigrădenele lulele,
Şi-n sticle scumpe, de cristal,
Parfum şi mirodenii grele ;
Ce piepteni, forfecuţe, pile,
Nimicuri scumpe şi utile !

Iar pentru unghii, dinţi — în serii —
Dulapul are zeci de perii.
Rousseau (v-o spun în paranteze)
Pe Grimm [a] nu-l cam înţelegea
Cînd unghiile-şi şlefuia
In faţa-i, făr să se jeneze ! [e] —
Greşea tribunul libertăţii
Ştirbind din farmecul vieţii.

[a] *Frederic Melchior von Grimm* (1723-1807) — scriitor francez, diplomat şi corespondent literar al multor monarhi europeni, în special al Caterinei a Ii-a a Rusiei. J. J. Rousseau îl menţionează cu antipatie în *Conjessions* (vezi nota 6 a lui Puşkin).

18

19

XXV

Ades poţi fi un om de treabă Şi să rîvneşti la unghii fine : Nu ne-om certa cu „veacu"-n graba, Cînd — despot — obiceiul vine. Evgheni — noul Ceaadaev [a] — De critici n-avea nici un chef ; Era-n ţinută cam pedant — Un as al modei, impozant. Păşind din cabinet, preferă Să stea trei ore, cel puţin, A se-oglindi-n costumul fin, [i] Ca fluturateca Venera îneostumată ca bărbat, Grăbind de zor la bal mascat...

XXVI

De gustul toaletei, poate,
Eram dator să vă fac proba,
în faţa lumii educate
Să-i etalez şi garderoba.
Ideea e cam îndrăzneaţă :
Oricum, ce-i drept, descriu o viaţă !
Dar *pantaloni,* şi *frac,* şi *veste* Lipsesc cuvintele aceste Din limba rusă -— cer iertare, Şi-aşa mi-i stilul cam sărac Şi cam pestriţ, ce să mă fac : Vocabular străin se pare, Deşi am consultat anemic Dicţionarul Academic.[a]

XXVII

N-aveam aceasta ca obiect !
Să ne grăbim la bal, mai bine,
Unde sosi-n landou select
Oneghin val-vîrtej, în fine !
Pe uliţele somnoroase,
Pe lîngă case-ntunecoase,
Trec troici sclipind din felinare,
Şi-mprăştiind pe trotuare
Lumini ce scapără-n zăpezi :
Acolo, revărsînd lumină,
O curte fastuoasă-i plină
De lume — la fereşti — s-o vezi !..
Prin geam profiluri se perindă
De snobi şi doamne, ca-n oglindă.

-7. 7. *Ceaadaev* (1794-1855) — scriitor ş rus din cercul decembriştilor.

20

i filozof iluminist

[a] Puşkin se referă la *Dicţionarul Academiei Ruse,* apărut la sfîrşrtul secolului al XVIII-lea, în care nu figurau cuvintele străine, chiar şi cele intrate în uzul curent.

21

XXVIII

Priviţi, eroul nostru vine ;
Printre lachei, din treaptă-n treaptă,
Zbură pe scări de marmor fine,
Şi părul în oglinzi şi-ndreaptă.
Intră... o lume-ntreagă-n sală,
Fanfara sună,-nghesuială,
Şi larmă în tavan se urcă,
Perechi bat tactul de mazurcă :

Husari, în zăngănit de pinteni,
Cu tinere la subsuoară,
Ce-n salt de picioruşe zboară...
Se-aprind priviri sub paşii sprinteni ;
Geloase şoapte de nurori
Se pierd în cîntec de viori.
XXIX
Mărturisesc că-n tinereţe, Eram după vreun bal nebun ; Pentru scrisori de-amor, tandreţe, Şi intrigi — nu-i alt loc mai bun ! O, voi, bărbaţi şi soţi de treabă, Eu vă ofer serviciu-n grabă, Luaţi aminte sfatul bun : Doresc în gardă să vă pun!... Şi voi, o, mame iubitoare, Vegheaţi superbele copile,
22
Fixînd lornietele febrile ? Altminteri... iese poznă mare! Y-o spun aceasta drept consult, Căci eu... nu mai greşesc de mult.
XXX
,Vai, în petreceri jinduite .Viaţa în van mi-am irosit... Moravuri de n-ar fi jignite, Şi azi la bal m-aş fi pripit... Iubesc avîntul tinereţii Cu nebunii şi larma vieţii, La doamne rochii cu panglici, Şi picioruşele lor mici... Nu ştiu, dacă-n Rusia dragă Afla-veţi picioruşe fine — Să le-ndrăgiţi şi voi ca mine, Să nu le uiţi o viaţă-ntreagă ! Şi astăzi două dintre ele — îmi tulbur inima cu ele !
XXXI
Vai, unde,-n ce pustietate,
Le vei uita, sărman smintit ?
Dragi picioruşe delicate,
Ce flori sub tălpi aţi mai strivit ?
23
Crescute-n ţări orientale Nu v-aţi întipărit, domoale, în trista Nordului ninsoare ; Doar răsfăţatele covoare De-abia le atingeaţi în mers... De mult, uitînd de-amar surghiun, De părintescul meu cătun, Eu v-am slăvit pe voi în vers l V-aţi dus voi, ani ai tinereţii, La fel ca rouă dimineţii.
XXXII
Sînii Dianei, chipul Florei Sînt minunaţi, amicii mei ! Dar picioruşul Terpsihorei E cel mai îndrăgit de zei ! El, fermecînd a mea privire, îmi dăruieşte preţuire : Nebănuita-i frumuseţe îmi răscoleşte-o tinereţe ! Eu îl iubesc, scumpă Elvină,[a] Sub masa-ncinsă cu dantele, Cînd cresc pe pajişti viorele, Sau focul în cămin suspina, Şi pe parchetul lustruit, Dar şi pe stînca de granit...
înclinate spre o morală nu
kîn şl adresat fetei
severa.
24
XXXIII
Ţin minte furtunoasa Mare ! Cît de gelos eram pe valuri, Cînd fugărite — la picioare Grăbeau să-i cadă, lîngă maluri !. Cum mă doream la fel căzut Glezna gingaşă să-i sărut! Nu ! Niciodată-n tinereţe, Cînd clocoteam de dor, tandreţe, Eu n-am dorit cu pătimire Să vă sărut pe voi, Armide, [a] Sau rozele de buze-avide, Ori sînii copţi pentru iubire ! Nicicînd de-al patimii tumult N-am suferit nici eu mai mult!
XXXIV
Îmi amintesc şi de-un alt timp — Icoana zilelor fugară — Cînd călărind în doi pe cîmp Simţeam picioru-i drag în scară... Mi-apar imagini dragi, superbe Şi-n piept tot sîngele îmi fierbe : Tristeţea iarăşi mă cuprinde... Iubirea inima mi-aprinde...
[a] *Armida* — eroină din poemul lui Torquato Tasso (1544— 1595), *Eliberarea Ierusalimului,* devenită sinonimă cu o seducătoare.
25
Dar vai, comoară mult cîntată, Bîrfeli, zavistii, ce conspiră Destul v-am proslăvit dm Ura în tinereţea-mi zvăpăiată! Nu meritaţi voi inspiraţii, Nici picioruşe mici, nici graţii .
XXXV
Ce-i u Oneghin ? Somnolent, Din bal grăbeşte la culcare Cînd Petersburgului - strident -Bat tobele a deşteptare... Treaz negustoru-n prag aşteaptă, Spre tîrg birjarul se îndreaptă, Şi lăptăresele, dînd zor, Strivesc zăpada sub picior, în larma albei dimineţi... Scrîşnesc zăvoarele la uşe Şi fumu-n cercuri jucăuşe Se-nalţă-n cer... Brutarii nemţi, Cu coif de paie-n capul ras, Deschis-au micul *vasisdas*
[a] în nemţeşte *Was* ;s *das* (ce este aceasta) — termen folosit în sens de ferestruică. Brutarii germani din vremea lui Puşki» înlocuiau ultimul ochi de geam de la ferestrele prăvăliilor Io: cu o placă de alamă care aluneca în jos, permiţîndu-le sa sef vească pîinea şi să încaseze banii pe o tablă orizontală.

XXXVI
Aşa, făcînd din ziuă noapte, Frînt de puteri, de bal sleit, Netulburat nici chiar prin şoapte, Oneghin doarme liniştit. Pe la amiază s-o trezi Şi iar din noapte-o face zi — Şi monotonă, şi pestriţă — Mîini, ca şi azi — doar altă iţa ! **Evgheni** fericit **vă** pare ? ! Om liber, **tînăf,** plin de glorii, Cu **străluci te le-i** victorii, Şi-n orice zi c-o desfătare ? ! Nu în zadar el îşi pierdea Şi ani şi sănătatea sa ? !
XXXVII
Nu ! patima-i se stinse-n grabă, **De-al** lumii mers i s-a urît: Frumoasele fără zăbavă, Fără regret le-a părăsit. Trădările îl obosiră Prietenii îl plictisiră ; Ca să mănînce-ntotdeauna *Becf-sleaks* — **nu** prea era de-a burra Stropite-n vinuri de Champagne... Şi-apoi, de glume să-i mai ardă, Cînd tigva îi plesnea din toartă —

27
Biet pătimaş de-atîţia ani !...
Astfel i se urî de toţi,
De certuri, sabie şi glonţ ....
XXXVIII
Purcese-o boala să-l consume,
De mult se cere-a o afla —
SpEen-ul cel englezesc anume,
In limba rusă-i zic : *bandra* !
Dar cîte nu îndura omul :
Să-şi tragă-un glonţ ? Ferit-a Domnul!
N-a încercat firea-i semeaţă,
Deşi s-a plictisit de viaţă :
Ca Childe Harold, plin de rmhmre,
S-arată el pe la ospeţe :
Nici dansuri dragi, mei frumuseţe,
Nici ochii galeşi, cu iubire,
Nu-l tulbură pe dînsu-acum
» Eroul poemului narativ şi filozofic al lui G. Byron, *inajn! lui Childe Harold.*
Vele
XLII
Matroanelor din lumea mare,
întîi de voi s-a-ndepărtat!
La drept vorbind, nu-i de mirare,
Că-i sterp *bon-ton-ul* şi ingrat...
Deşi-n colocvii între doamne
Discută pe Say şi Bentham
Dar vorbăria lor deşartă
E turuiala fără artă.
La doamne cîtă neprihană
Şi cîtă minte-n inocenţă,
Cucernicie şi decenţă,
Că le poţi pune la icoană :
Pentru bărbaţi de-atins nicicît,
Te bagă-n *spleen* numaidecît ! [7]
XLIII
Şi voi, frumoaselor sirene, Pe care-adesea, dup-amurg, Vă poartă droşte-aeriene Pe-o uliţă din Petersburg, Evgheni şi pe voi vă lasă Frînîndu-şi patimile-n casă,
[a] *Jean Baptiste Say (1767*-1832) — economist francez, *şi jeremia Bentham* (1748-1832) — jurist şi publicist englez. Amîndoi se bucurau de-o mare popularitate în cercurile liberale ruseşti de la începutul secolului al XlX-lea.
29
Unde se-ncuie sub zăvor, Luîndu-şi pana - scriitor Dorind să fie... dar de munca , î; este silă... şi-un căscat I-a prins... apoi s-a dezgustat Şi tocul supărat l-arunca La drept vorbind, n-aş judeca Pe un coleg din tagma mea !
XLIV

Şi iar cuprins de trîndăvie, Cu, suflet gol şi răvăşit, Se-aşaza lacom el — să fie De minţi străine instruit... înşiră cărţi pe etajere, Romane seci şi efemere, Cu conţinut şi sterp, şi-anost — Citeşte mult şi fără rost... Dar un urît de moarte-l paşte : Ici se agită-o pocitură, Colea o nouă secătură... Femei şi cărţi îl fac să caşte ; Ş: peste tomurile grele, tTtonînd în praf, a tras perdele.

30

XLV

Scăpînd de-a lumii grea povară,
Ca el, fugind de vălmăşag,
M-atrase prietenia-i rară
Şi chipul său atît de drag :
Cu însuşirea-i spre visare
Şi înclinările-i bizare ;
La minte rece şi tăios,
Eu — învrăjbit, el — neguros,
Ne-am potrivit în patimi jocul :
Pe ambii viaţa ne-a învins
Şi-n inimi focul ni l-a stins,
Căci pe-amîndoi — orb — Nenorocul
Şi oamenii pizmuitori
Ne pasc din ale vieţii zori.

XLVI

Cine-a trăit gîndind, nu poate Fi-n suflet nescîrbit de semeni ; Cine-a simţit viaţa în toate, Trecutul vis nu-l uită-asemeni : Şi-i pare tot dezamăgire, Cînd şarpele din amintire In sînul inimii neroade Căinţa-şi cuibăreşte, roade...

31

Adesea-n toiul de discuţii Oneghin fin mă încolţea Cu tonul său de zeflemea, Dar m-am deprins, în execuţii, Ca gluma lui usturătoare Şi epigrama-i muşcătoare .

XLVII

Ades, în nopţile de vară, Cînd ceru-albastru, luminos Deasupra Ne vei se coboară [8] Şi luciul apelor sticlos Nu poartă chipuri de Diane, Noi ne-amintim, ca în romane, De anii tineri de iubire — Sentimentali şi cu uimire. Sorbind aroma nopţii, fină, Precum respiră aer, soare Un om scăpat din închisoare în crîngul verde cu lumină, Eram purtaţi pe-aripi de vis Pe-al tinereţii drum deschis...

XLYHI

în sirflet, viscolind regrete, Plecat pe-un soclu de granit, Stătea Evgheni — ca-n portrete,

32

Un gînditor poet vestit[9]...
Tăcere-n noapte ; roi de stele...
Strigau departe sentinele...
Un faeton ce seînteia
Pe Milionaia gonea...
Doar jos, pe rîu, plutea o barcă
Vîslind pe unde legănate...
Şi-un cînt de goarnă, de departe,
Trist picura, din ceruri parcă —
Dar ale lui Torquat octave [a]
Mai dulci răsună-n nopţi suave.

XLIX

Voi, adriaticelor valuri, O, Brenta [b], v-oi vedea eu oare ? Să mă avînt spre idealuri, S-ascult **frumoasa-va** cîntare Cu strănepoţii lui Apolo [e] : O ştiu, deşi n-am fost acolo, Prin lira unui bard englez [d]. In nopţi italice visez Să mă desfăt în libertate.

Gondolierii veneţieni obişauiau sa cînte strofe din poemul lui Tasso, foarte popular în Italia de atunci.

• Fluviu din Italia de nord care se varsă în Marea Adriatică.

[c] Adică poeţii, Apolo fiind considerat şi protectorul poeziei, d Aluzie la Byron care a locuit la Veneţia şi a scris mult despre Italia.

33

Şi sa plutesc în gondoletă Cu veneţiana mea cochetă : Rostind cuvinte-nflăcărate, Va gînguri, săltîndu-mi barca, lubirea-n limba lui Petrarca !

Veni-va ziua Libertăţii ?! E timpul !... O conjur să vina 1 Pe ţărm marin[10] din valul cetii Mi-aştept corăbiile-n lumină : Pe mare, cu furtuni în ceartă, S-o pot porni, scăpînd de soartă, Şi-aceste ţărmuri urgisite, De care m-au legat ursite, Plutind descătuşat în larg, Sub cerul Africii natale [u], Oftînd să rîd, să plîng de jale, Umbrit de-al Rusiei catarg, Unde-am iubit şi-am suspinat Şi inima mi-am îngropat !

LI

Noi cu Oneghin eram gata Sa ne-avîntăm în ţări străine, Dar nestatornica de soartă, Curînd l-a despărţit de mine !

34

Pe-atunci, părintc!e-i **murind,**
Văzu **Oneghin** năvălind
Toţi creditorii hrăpăreţi,
Grăbind sa-i smulgă cu-orice preţ.
Averea... El **pentru** prestigiu,
S-a mulţumit — frînt de ursită —
Sa-şi lase-averea părăsită :
S-o-mpartă corbii în litigiu,
Sau prevăzînd ca nu departe,
Mai are-un unchi pe pat de moarte.

LII

Şi iată că, de bună seama, Vestiră de la intendenţă, Că unchiul pe nepot îl cheamă La el să vină de urgenţă : Sa-şi ia adio, să-i dea sfat... Citind misiva, tulburat, Evgheni la întrevedere Se-avîntă fără-ntîrziere... Şi, de pe-atunci, a prins sărmanul, Să joace — pentru bani, meschin Rol trist cu of-uri şi suspin (Cu-aceasta-mi începui romanul) Dar, cînd sosi el la moşie, Găsi pe unchi — pe năsălie...

35

LIII

De forfot, curtea era plină
Cu cei veniţi din depărtări ;
Duşmani şi-amici, lume vecină,
Toţi amatori de-nmormîntări l
Pe răposat îl îngropară,
Cu popi şi oaspeţi, toţi mîncară,
Băură şi-au plecat bărbaţii
La zilnicele ocupaţii.
Pe-Oneghin iată-l şi la ţară
Stăpîn deplin pe latifundii,
Păduri şi fabrici, mori... dar vmde-i
Cel care ordinea coboară
în conturi — apt să şi conducă ?!
Voios, pe toate el le-ncurcă !

LIV

"Vreo două zile-au fost să-l fure "Vederi mai noi : cîmpii, coline,
Răcoarea umbrei dirt pădure,
Şoptitul nurilor line...
A treia zi nici crîng, nici vale
Nu-i mai grăiau inimii sale, : Apoi — îl adormeau cu totul.
Numaidecît văzu nepotul, Că e urît şi-aici, la ţară,

36

Ca şi-n oraş, deşi nu-s străzi,
Palate, baluri, nici parăzi,
Nici versuri, joc de cărţi pe seară ;
Urîtul peste tot l-adastă
Ca pe barbatu-i o nevastă...

LV

Am fost născut pentru o viaţă
Tăcută, paşnică, de ţară !
Aici răsună mai semeaţă,

Mai vie, lira-mi solitară...
Aici, după plăcuta muncă,
Ma plimb pe-un lac pustiu, pe luncă.
Şi *far niente-i* a mea lege —
Din zori de ziuă, se-nţelege,
Ma scald în dulcea libertate :
Citesc puţin, dorm cît îmi place,
Iar gloria ma lasă-n pace ;
Nu tot aşa-n vremi depărtate,
Visînd la umbră de molifţi,
Trăit-am anii fericiţi ?!
LVI
Flori, dragoste, cîmpii de ţară, Tot sufletu-mi vă aparţine î Şi fac deosebire clară Intre Onegliin şi titre mine :
37
Maliţiosul cititor,
Sau, poate, vreun biet editor
Să nu mă clevetească-aici,
Glumind cu bunii mei amici,
Să mă denunţe la oricine,
C-am zmîngălit al meu portret,
Ca Byron, falnicul poet,
Fiind părtinitor cu mine :
De pare că sa scrim poeme
Şi despre alţii, noi ne.-am teme !...
LVII
Spun printre altele : poeţii Visează toţi despre iubire ; Ades şi eu, în goana vieţii, Cu drag visam la fericire... Şi mi-a rămas a lor icoană, Căci Muza mea, chiar în prigoană, în suflet tainic te-a păstrat Cercheză fată ![a]... V-am cîntat Pe ţărmul undelor Salghire, Captive dragi![b] Amici de treabă Şi azi răutăcios mă-ntreabă :
Referire
poemulm la.
Prizonierul
„Ce cînta struna **dulcri** lire ? Din roiul fetelor zglobii Cui mai dedici azi poezii ?
LV ni
Ce ochi, ce gingaşă privire
Ţi-a inspirat duiosul cînt ?
i.a ce zeiţe-n nemurire
Ţi-nalţi tu ruga în descînt !"
Amici, vă spun : Zău, la nici una !.
Iubirea m-a-ncercat, nebuna,
Adesea crud şi nemilos !
Ferice bardul glorios,
Care-a-mpletit-o doar în rime,
Şi muze!e-i săltara barca,
Vîslind pe urma lui Petrarca —
Să-nece chinu-n adîncime !...
Şi lauri căpătînd cu rost.
Iubind am fost şi mut şi prost..,
LIX
S-au dus iubiri, venit-ai, Muză, Şi mintea mi-ai străluminat, Iar gîndu-i liber, călăuză Pe versul lirei fermecat !... Eu scriu şi inima îmi creşte Şi pana nu-mi mai zugrăveşte,
38
Lîiiga necoaptele catrene, Nici picioruşe, nici sprîncene, Nici frunţi de zîne, nici meduze...
Tot mai regret... Furtuni vor trece !
Curînd s-or stinge-n vatra rece...
Taciunii-ncremenind sub spuze...

Atunci, iar voi porni să scriu
Un nou poem de flăcări, viu !...
LX
Mi-am înjghebat în minte planul Cu ce erou, cu care titlu... Dar, deocamdată, cu romanul Mi-am încheiat primul capitlu. Am răsfoit din nou prin pagini, Sînt contradicţii în imagini; Să corectez — nu mă gîndesc : Cenzurii poliţa-i plătesc Spre cină, criticilor, vouă Dau rodul muncii mele-aieve ! Te du spre ţărmul mîndrei Neve, Creaţiunea mea cea nouă, Ca să-mi aduci cununi de glorii, Invidii şi bîrfeli notorii...
Capitolul al doilea
O, *rus!*
Horaţi» O, Rusie!
Cătunu-n cari tînjea Evgheni Era un colţ de farmec plin ! Alt om, în pacea din domenii, Putea slavi pe Cel divin... Conac : o curte izolata, Sub deal, de vînturi apărată, Pe-un mal de rîu... în depărtare Zăreai cîmpiile în floare : Fineţe, holde dînd în spic ; Ici-colo sate presărate, Prin lunci pasc turme revărsate Cu umbra lor peste colnic, Şi parcul vast cu-alei bătrîne Unde-s driadele stăpîne...
40
Joc de cuvinte între cuvîntul latinesc *rus* (ţarină) şi Rusia, care în original se pronunţă aproape identic. **In Rusia acelor** timpuri predomina elementul rustic, nu cel urban.
41
Castelul nobile zidit,
Cum se clădeau pe-atunu estete .
Stil trainic din **bătrîm,** cro.t în gustul vremilor acele . Saloane nalte, tapisate Cu sobe-n fel şi chip ornate. Si prinse-n cuie, pe perete, Priveau a ţarilor portrete : O lume-apusa, învechita... Şi-amicul meu habar n-avea, La toate astea doar zimbea PHmbîndu-şi masca plictisita p_{tin} săli mai mn, sau **vechi** - Căscînd mereu nepăsător I
III
El se mutase-n odăiţa Bătrînului de-acelaşi neam, Certîndu-şi veşnic chelăriţa Şi muştele strivind pe geam. E totul simplu-aci : pe jos Podea de cer, divan pufos, Vechi scrinuri şi o masă goală Nu afli pată de cerneală... Oneghin trage un sertar : Un catastif de cheltuieli,
42

Lichioruri, cidru — fel de tel } Din anul opt un calendar Uitat... Cu gîndu-n alte părţi, Bătrînul nu privise-n cărţi...
IV
Stăpîn deplin peste domenii
Cu treburi vremea să-şi mai treacă,
De la-nceput gîndi Evgheni
Orînduiri mai noi să facă ;
în trista lui pustietate
El chibzui-nţelept că poate
Să schimbe jugul boieresc
C-un bir mai drept, mai omenesc...
Cu soarta robu-i mulţumit,
Dar un vecin hain şi-avar
S-a supărat pe el amar,
Iar altu-n ciudă a zîmbît
Şi-au spus cu toţii, mînios,
Că-i un smintit primejdios...
întîi, veneau vecini cu carul;
Dar el prin curţi din dos — la scară
Incălecîndu-şi armăsarul
De Don — gonea pe cîmp afară,
43
Cum au7ea că iarăji vine Convoiul droştelor **vecine-,** Văzînd în fapta **lui** jignire, Boierii şi-au ieşit din fire : „Vecinu-i fire prost crescută, Un farmazon un om năuc : Bea roşul vin ca un haiduc, La doamne mîna nu sărută, Doar *da* şi *nu,* nicicînd *poftim* " îl osîndiră unanim.
VI

în satul său, pe-aceeaşi vreme Un alt boier sosi-n vecini, Stîrnind aidoma dileme La moşierii cei meschini. Vladimir Lenski se numeşte, Direct din Gottirsgen soseşte : Frumos, şi tînăr, şi poet, Lui Kant discipol, interpret, j El din Germania ceţoasă
1 Aduse roadele ştiinţei —
S-aline greul suferinţei ; Fiinţă-aprinsă, curioasă, Cu negrul păr adus pe spate Vorbea cu foc de libertate...
Adică francmason, aici în sens de libcr-cugetător.
VII
Ferit de tina infamiei,
Cu sufletul cuprins de-ardoare,
Credea-n căldura prieteniei
Şi-n duioşie de fecioare.
In inima-i — ce ignoranţă ! —
Nutrea statornic o speranţă...
Şi-a lumii larmă, strălucire
îi răscoleau tînăra-i fire,
împodobind ideea-n haină
De reverii şi dulce vis ;
Scruta cu sufletul deschis
în viaţă-un scop, în lume-o taină
Ce-i frămînta adînca minte,
.Visînd minuni, ţintind nainte !...
VIII
Credea el că un suflet mare Se va uni cu el, odată, Că chipul gingaşei fecioare L-aşteaptă undeva — curată ; Sau că amicii-s plini de zel Să poarte lanţuri pentru el, Să sfarme-n ţăndări braţul lor Ulciorul clevetirilor ; Că-n viaţă sînt aleşi ai sorţii, Prieteni sfinţi ai omenirii, Ce hărăziţi sînt nemuririi,
45
Cu veşnica văpaie-a torţii Şi. raza ei de înnoire S-aduci-n lume fericire...
IX
Revolta şi compătimire, [ubirea binelui avea Şi-a slavei dulce pătimire De june-n sînge-i clocotea. El lira şi-o plimbă cu sete Sub cerul lui Schiller şi Goethe Şi sufletu-i vibra patetic, Aprins de jarul lor poetic. Şi-a muzelor înaltă artă N-a ruşinat-o el nicicînd. Şi nimeni de semeţu-i gînd N-a fost în stare să-l despartă, De dorul sfînt al tinereţii Şi gingăşia simplităţii...
Cînta iubirea — floare rară — Şi cîntul lui era senin, Ca gîndul gingaş de fecioară, Ca visul unui prunc blajin ; Ca luna-n nemişcate ceruri —
Zeiţă-a dulcelor misteruri ; Cînta tristeţi şi-nstrăinări, Un *nu ştiu ce* şi *sumbre zări;* **Cînta** romantici trandafiri Şi-acel îndepărtat meleag Pe unde-a colindat cu drag Şi-a lăcrimat cu **blînzi** zefiri ; Cînd moartea grabnică-şi jelea, Nici optsprezece ani n-avea.
în pusta, unde doar **Evgheni** Putea pe daru-i pune preţ, Vecini cheflii cu rubedenii îi provocau profund dispreţ ; Fugea de cearta cu limbuţii, De înţeleptele discuţii — Despre cosit, vin şi fineţe, Copoi şi rude — cu nobleţe... Palavrele aceste toate Nu scăpărau de strălucire, De ioc poetic şi simţire, De duh şi arta vieţii, poate, Şi-apoi, nevestele locvace Erau la minte mai sărace...
47
XII
Frumos e Lenski şi bojat,
Dorit ca ginere făţiş,
Astfel de obicei e-n sat :
Pe fete — pentru măritiş —
Le-arată, fără de prepus,
Acestui *tînăr semi-rus..* Cum intră vorba şi aduc : Ce tristă-i viaţa singur cuc î O iau colea, pe ocolite, Iar Dunia vine-n pas sprinţar, Serveşte ceai din samovar... I-aduc ghitara... Doamne sfinte, Cum miorlăie piţigăiat : *7e-aştept, iubite, în palat!*[12]
XIII
Dar Lenski, nicidecum dispus Să-şi pună jugul căsniciei, Cu-Oneghin a dorit nespus Să-ntinda punţi prieteniei,
Şi se-ntîlnira : val — cu piatră ;

Cu gheaţa — flacăra din vatră ;
Cu proza — versul, bunăoară.
Diversitatea îi separă.
Ei — unul pentru altul — fură
La început ca doi străini!
Dar, zilnic, tot mai buni vecini
Se-mbrăţişară cu căldură... Şi *din plictis* (mărturisesc) Doi oameni se-mprietenesc.
XIV
Şi, înfruntînd prejudecăţi, Dar nefiind prieteni, poate, Pe toţi îi credem nulităţi, Pe noi, desigur, unicate ! Sîntem cu toţi Napoleoni ! Bipezii — chiar şi-un milion — Sînt pentru noi unealta vie ! Ne batem joc de omenie... Avea Oneghin largi concepţii, adînc îi cunoştea pe oameni, Dispreţuind pe răi şi fameni : Dar, totuşi, el făcea excepţii ! De-aceea-i remarca, de-asemeni, Şi-i respecta pe unii semeni...
XV
Zîmbind îl asculta-n tiradă Pe Lenski, tînăr înzestrat, Mlădia, minţii judecată Şi ochiul pururi inspirat: Totu-i părea atît de nou Şi-n suflet îi trezea ecou !
49
48
Oneghin, să nu-i stingă-avîntul Pe buze îşi frîna cuvîntul, Gîndind : ar fi nesăbuinţă Să-i frîng un vis de fericire — Credinţa în desăvîrşire, A lumii-nalta năzuinţă ; Lăsăm mereu pe cei prea juni Să creadă-n visuri şi minuni !
XVI
Cei doi dezbat, fără-ncetare.
Probleme noi şi discipline,
Şi soarta tristelor popoare,
Trecut, ştiinţa, rău şi bine :
Pe rînd prejudecata goală,
Şi moartea tuturor -fatală,
Destin şi lume, laolaltă,
Le trec prin raţiunea-nalta !...
Poctu-n aprigul sobor.
Cu mult avînt, din vreme-n vreme,
Recită *Nordice poeme!*
Evgheni, prieten cruţător.
Străin de-a muzelor ştiinţă,
Ascultă plin de sîrguinţă !...
50
XVII
Adeseori şi patimi greJe Ii animau pe-anahoreţi : Oneghin povestea din ele, Trecînd peste vîlton măreţ, Din piept scoţînd suspine-amare.. Ferice de aceia care Uită emoţii şi regrete, Sau de iubiri departe stete, Străin de orice vrăjmăşie, Trăind tihnit în lumea asta, Cascind cu-amicii şi nevasta, Nicicînd muşcat de gelozie Şi nepierzînd, ca alţi nebuni, La cărţi, averea din străbuni...
XVIII
Iar cînd ne-om aduna sub steag
De tacituroă-nţelepciune,
De patimi priponite-n prag,
S-or stinge-n piept, cu-amăraeiune,
Porniri şi doruri zvăpăiate,
Reminiscenţe-ntîrziate,
Ce ni le-am frînt trudind din greu ;
Atunci gusta-vom toţi mereu
Străine patimi şi durere,
Ce mişcă-al inimei elan,
Asemeni unui veteran,
Plecînd urechea cu plăcere, S-asculte snoave de holtei Uitat de ani într-un bordei...
XIX
Ades aprinsa tinereţe Nimic nu poate să ascundă : Iubire, ură şi tristeţe, Tot sufletu-i pe buze-abundă

! Frîngînd al dragostei avînt, Oncghin, veteran înfrînt, Des asculta, demn şi discret, Spovada blîndului poet : Evghcni, fără multa truda, **I-află** mustrări de conştiinţă, Iubirea plină de credinţă, Povestea patimilor, crudă. Insă nimic nou nu mai este într-o asemenea poveste !...

XX

Ah, el iubea ca nimeni altul, Atît de sincer şi discret, Cum poate să iubească-naltul, Aprinsul suflet de poet... Mereu acelaşi tainic vis, Aceleaşi doruri de nestins...

52

Aceeaşi veşnică chemare...
Nici anii lungi de-nstrăinare.
Nici gelozia despărţirii,
Nici timpul cel pretins de Muză,
Tot ce-n străine ţări te-amuză.
Nici ispitirile iubirii
în pieptu-i nu au micşorat
Tot focul sacru, minunatî

XXf

Cu Olga, din adolescenţa, Ei se iubeau ca doi copii î La jocu-i pururi cu decenţă Părtaşul de zburdălnicii ; Ei nu simţeau un chin în inimi, La umbra crîngului, de nimeni Supravegheaţi, zburdau cuminţi Vecini, şi rude, şi părinţi Le proroceau ior cununie... Iar Olga,-n umbra tăinuită, Creştea frumoasă şi smerită, O lăcrămioară timpurie, Din iarba nevăzută bine De roi de fluturi şi albine...

53

XXII

Poetului ea îi împarte întîiul vis de doruri plin, Pe coarda lirei fermecate întîiul dragostei suspin. Adio, jocuri aurite! Iubea acum poieni umbrite Şi singuratice tăceri, Cu stelele şi luna-n cer — O lună, candelă de straja, Sub care am iubit şi noi, în seri tăcute, sub zăvoi, Vărsînd o lacrimă de vrajă, în taină... însă azi ne pari Că-nlocuieşti un felinar...

XXIII

Discretă şi ascultătoare, Voioasă ca o dimineaţa, Frumoasă, ca o sărbătoare. Ca prima sărutare-n viaţă ; Albaştrii ochi - cer luminos -Şi zîmbetul misterios : Mişcare, voce, corp mlădiu — în Olga totul este viu !... Voi, răsfoind orice roman, Al ei portret puteţi afla, Drăguţ... eu l-am iubit cîndva ;

54

Dar, zău, ajuns-am la aman : Mi s-a urît... dragi cititoare, M-atrage sora ei mai mare !...

XXIV

Surorii-i zice Tatiana [13]... Şi cu-acest nume poporan Gingaş vom boteza codana în paginile din roman... Ei şi ? Doar numcle-i sonor De vremuri vechi amintitor Şi de domniţe... Sînt silit So spun : un farmec deosebit Nu vei găsi nici într-o doară în noi, şi-n numele purtate (Şi chiar în versuri, din păcate), Iar — în cultură, bunăoară — Pe rînd, cu toţii mai ades, Cu fandoseala ne-am ales !...

XXV

Aşadar se numea Tatiana, Nici frumuseţile surorii, Nici prospeţimea-i diafana, Ca rumenelele-aurorii,

55

Ea nu le-avea... Mereu tăcută, Mereu pe gînduri, abătută, Chip sperios, de căprioară, Această gingaşă fecioară Părea — în casa-i — orfelină. De părinteasca dezmierdare Ea nu ştia, nici de-alintare ; Ades, între copii, străină, De joacă nu ştia... Sihastră, Stătea de veghe la fereastră...

XXVI

Visarea, veşnică părtaşa,
Din zile fragede, din leagăn,
Cu închipuirea-i pătimaşă
îi înflorea pustiul tragăn,
Şi degetele ei, nici ele,
Nu-s înţepate de andrele :
Cu flori şi cusături frumoase
Nu-nviora cîmp de mătase...
De mică se visa stăpînă
Si pe păpuşa ei s-o-ndrume,
Spre-a şti, cum să se poarte-n lume,
La joc o dădăcea în mînă,

Şi-ale mamichii sale lecţii
Le repeta cu predilecţii...
56
XXVII
Chiar pe păpuşa ei trufaşe Tatiana-n braţe n-o lua, Nici după moda din oraşe Cu dînsa-n joc nu zăbovea. Copilăreştile capricii N-o amuzau... Numai piticii i Iubea în nopţi întunecate, De iarnă — basme fermecate... Dădaca, **viind** ca la un loc, Pentru Otguţa, pe cîmpii S-adune fetele zglobii, Tatiana nu intra în joc : Privind la droaie, cum petrece, La rîs şi joc stătea tot rece...
XXVIII
Ei îi placca-n balcon s-aştepte Ivirea rumenelor zori, Cînd, dalbe, razele, pe trepte, Se prind cu stelele în hori, Iar vîntul, sol al dimineţii, îndepărtează vălul cetii; Cînd iarna, cu a nopţii umbră, **Şi-ntinde** mantia ei sumbră, întreg pămîntul să-l cuprindă, în taciturna-i sărbătoare, Iar răsăritul trist, din zare
57
Lumina-ntîrzie s-aprindă : Tatiana-n zori cînd se trezea Aprinse luminări gaşca...
XXIX
Romanele-i plăceau de mică, Aftînd în ele tot ce vrea ; Din Richaroson sorbea cu frică, Iar pe Rousseau îl îndrăgea... Părintele-i era om bun, întîrziat din veac străbun, Vedea în carte-o jucărie **Şt, necitind,** nu sta să ştie, Ce cărţi copila lui citeşte Şi ce ascunde ea sub pernă, **Păstrînd** enigma ei eternă : Cu ce se îndeletniceşte ?! Cît despre soaţa lui prea bună. Tot după llichardson nebună...
XXX
Ea îl iubea pe llichardson Nu pentru că n-o supăra, Nu pentru că pe Grandison Lui Lovelace [14] îl prefera ; Alina, o prinţesă-vara Din Moscova, odinioară Vorbea de-aceştia cu uimire. Pe-atuncea soţu-i era mire : Dar, chiar de-aceea, pentru altă Persoană suspina-n credinţă Şi-i arăta lui preferinţă : Ce inimă, ce minte-naltă Un Grandison ! Ce elegant! Sergent de gardă şi galant !...
XXXI
Ca el şi ea era-mbrăcată — Ultima modă, o minune ! Părinţii, fărsă-ntrebe fata, Au dus-o-n pripă s-o cunune... Şi ca s-o cruţe de durere, Cuminte, soţul, cu plăcere, A dus-o-n grabă la moşie Şi unde Dumnezeu doar ştie
Samuel Richardson (1689-17(1) — scriitor englez, autorul romanelor sentimentale şi moralizatoare *Parnela, ClarifU Harlozv* şi *Grandison.*
58
• Erou al. romanului cu acelaşi nume al lui S. Ricbardson, tipul omului virtuos, iar Lovelace, erou al romanului *Clartssa Harlow,* tînăr aristocrat destrăbălat, tipul seducătorului.
7 — Evgheni Oneghin
59
Ce oameni o înconjurară.
întîi a plîns şi,-n toi de ceartă,
Era de soţ să se despartă,
Dar treburile-o prind în gheară :
Ştiţi, obiceiu — a doua fire —
Ne ţine loc de fericire.[15]
XXXII
Obişnuinţa schimbă firea : în jalea-i neastîmpărată, Curînd făcu descoperirea Şi-a fost cu totul consolată. Ea — între treburi şi plimbare Descoperi o taina mare : Cum poate stăpîni bărbatul — Şi-i merse bine-atunci veleatul! Supraveghea peste moşie : Ea conserva bureţii spornici Rădea în cap pe cei datornici, Ştia răboajele să ţie, Iar sîmbăta mergea la baie, Snopea pe slujnice-n bătaie...
• Aluzie la străvechiul obicei feudal rusesc, de a rade capul ţăranilor, pedeapsă care atrăgea recrutarea în armată. Celor găsiţi apţi pentru serviciul militar li se rădea jumătatea diri ţaţă a capului, spre a fi recunoscuţi în cazul cînd fugeau.
7
XXXIII
Cîndva cu sînge, expansivă, Scria-n albumuri de fecioare ; *Pauline* era o Paraschivă Şi vorba ei părea cîntare ; Corsetul îl purta îngust, Şi n-ul rus scanda cu gust, Ca-n franţuzeşte, gutural. Dar s-a schimbat azi radical : Corset, album, *pnncesse* Alina, Caietul dorurilor sale, Cu versuri dulci, sentimentale, Au fost uitate : pe Selina O *strigă-Aculka!* Azi, cocheta Şi-a pus capotul şi boneta !...
XXXIV
Dar soţul ei — un om de treabă, Supus — din inimă-o iubea ; Nefiind din cei ce tot întreabă, Sta în halat, mînca şi bea ! Viaţa i se scurgea în pace Şi-n serile pustii, încoace Veneau — cu droaia de

copii — Vecinii buni, la sindrofii : Să mai glumească, să se plîngă, Sa chicotească de ceva, Bîrfind mereu pe cineva,
61
Glumind în obştia nătîngă ; Apoi cinau... Priveau la ceas Luîndu-şi, noaptea, bun rămas !
XXXV
In viaţa paşnică de ţară Păstrau ei datina bătrînă : în săptămîna brînzei, dară, Serveau clătite cu smîntînă ; De două ori pe an spovadă, Iar vara horă în livadă ; Cîntau de răsuna tot corul — La *înălţare* — cu poporul ; Căscînd de plictiseala-un ceas, Varsau vreo două-trei mărgele De lacrimi peste viorele, Ca la *Te Deum...* şi beau cvas Iar masa oaspelor, în gang, Li se servea tot după rang !.-
XXXVi
Aşa, în doi, îmbătrîniră Şi într-o zi s-au şi deschis, în faţa soţului — vă miră ? — Porţi de lumină-n paradis...
Muri chiar în ajun de cină... Şi plîns de obştia vecină, Şi de copii, şi de soţie, Fu dus la locul de vecie... Boier blajin şi din cei tari în Nobleţe, gospodar de ţară, Stă scris pe piatra-i funerară : *Smeritul rob Dimitri Larin, Brigadier, aicea zace, Gustînd sub piatra-i lungă pace !*
XXXVII
întors în parţile-i natale, Vladimir Lenski-a vizitat Cu sufletul cernit de jale Mormîntul celui răposat. Şi-n inima-i a suspinat : *„Poor Yorick* ••, zise întristat El m-a ţinut pe mine-n braţă ! De cîte ori, copil de viaţă, Nu m-am jucat cu-a lui medalie în bătălie cîştigată ; Pe Olga mi-o meni odată." Şi-n sufletu-i cuprins de jale, Vladimir scris-a-n amintire Un epitaf de pomenire...
• Un fel de băutură răcoritoare, făcută din pîine de secări dospită şi asemănătoare cu braga.
62
XXXVlli
Şi-ntr-o inscripţie de jale I-a plîns pe bunii săi părinţi La pietrele patriarhale, Yărsînd dulci lacrime fierbinţi. Astfel, recolta, generaţii, Din tainice porunci, sub spaţii Răsar, se coc de seceriş... Şi altele grăbesc grăpiş... Şi ginta mea-n zburdalnic joc Zglobie creşte şi se-agită, Către mormînt străbun grăbită... Dar va veni şi-al ei soroc ! Cînd de nepoţi, la ceas anume, Yom fi mutaţi din astă lume l
XXXIX
Iar pîn atunci, din cupa plină
.Viaţa sorbiţi-o, dragi amici:
Deşertăciunea ei păgînă
O ştiu de mult... Legat aici
De muşuroiul de ţărînă,
Sînt prea puţin... Rîvnind lumină,
Un gînd în viitor mă scurmă :
Eu n-aş dori fără de urmă
Să-mi las destinul trist în lume,
Lipsit de luminoase jerbe...
Şi-n inimă speranţa-mi fierbe :
Trăiesc *şi* scriu nu pentru nume,
Dar amintească-şi un amic
De-un vers de-al meu, oricît de mic !.
XL
Şi-n inima cuiva va trece
El, ocrotit de-al sorţii deget,
Şi-n Lete n-or să se înece
Aceste strofe, **fără** preget ;
Iar vreun pedant (speranţa tristă !)
Va arăta că mai există
Şi gloriosul meu portret,
Spunînd : „A fost slăvit poet !"
Primeşte-mi, dar, tu mulţumirea,
La Aonide [a]-nchinător,
Ce vei păstra stăruitor,
Şi opera-mi şi amintirea :
Şi mîna ce-mi va mîngîia,

Uscata, şi cununa mea !...
[a] Muze.

— Cum, pleci ?... Ciudaţi sînteţi,
poeţii!..,
— Oneghin, te-am lăsat, cu bine !...
— Nu te reţin ! Dar rostul vieţii Pe unde-l afli-n seri senine ?...
— La Larini !... — Iată un miracol !... Şi ţie nu ţi-e greu, săracul,
Să căşti cu ei în orice seară ?...
— De loc !... — Nu pot pricepe iară, Şi asta o observ prea bine :
întîi (ascultă — n-am dreptate ?...),
O casă rusă, simplă-n toate,
De oaspeţi bucuroşi — ca tine —
Dulceaţa şi discuţii goale :
De ploi, de cîmp, despre-animale...
U
— Nu văd vreo catastrofă-anume.
— Dar plictiseala, vai de «ine !
— Urăsc mondena voastră lume, Iubesc doar viaţa din cămine ! Acolo pot... — Iar, paranteză ! Dar dragul meu, îţi iei viteză... Tu pleci ! De ce ? Îmi pare rău. Ascultă, Lenski : pot şi eu
S-o văd pe nostima Phillidă[a],
Obiectul gîndurilor tale
Şi-a rimelor pline de jale
Şi chiar de lacrimi dulci avidă ?...
Să mi-o prezinţi ! — Glumeşti ! —
Nicicum I — S-or bucura ! — Dar cînd ? —
Şi-acum !.,.
III
— Să mergem !...
Şi-au plecat amicii... S-au prezentat... Şi foarte-amabil Au fost primiţi de toţi, aici, Curtenitor şi serviabil... E-un obicei străvechi la ţară :
„Era copilă si îndrăgostita" (Citat din poemui *Narcis* postului francez Mafmatre, 1733-17671.
Nume convenţional atribuit frecvent eroinelor din idilele poeţilor antici greco-latini.
Dulceaţă pe-o farfurioară, Şi din ulcior în cupe toarnă O zeamă roşie de coarnă...
lege
IV
Spre casă-n goană [1T], pe-nserate, Pe drumul cel mai scurt plecară : Să le-ascultăm, pe furişate, Chiar convorbirea lor de seară...
— Ce zici, Oneghin ? Căşti **în**
— Tabietul, Lenski !... — Se-nţelege ! Mai plictisit ? — Ba nu, egal !... Coboară noaptea peste deal...
Hei, **mînă** tu, Andriuşka, **mînă** !
Ce locuri triste şi haine !
Dar, apropo, despre vecine :
Să-ţi spun, că Larina-bătrîna
E o simpatică văduană :
Mă tem... de zeama ei de coarnă...
— Dar, spune-mi, care-i Tatiana ?
— Aceea care sta sihastră Şi taciturnă, ca Svetlana . Intrînd s-a tras lîngă fereastră...
— Cum, o iubeşti pe cea mai mică ?
— De ce ? — De-aş fi poet, adică, O preferam pe ceealaltă.
în chipul Olgăi nu tresaltă
Viaţa. Ea o madonă pare
De-a lui Van Dyck : e dolofană.

Ca luna rumena, profană,
Pe orizont nepăsătoare...
Răspunse Lenski abătut,
Apoi tot drumul a tăcut...
VI
Oneghin, la Larini intrînd, A fost un oaspe remarcabil, Pe toţi vecinii-nviorînd, Tipicul său atît de-amabil, Iar ei, răstălmacindu-i gîndul, Tatianei mire alegîndu-l, Pornesc guri rele, din păcate, Să macine verzi şi uscate :
[a] Eroina baladei cu acelaşi nume a poetului V. A. Jukovski (1783-1852).
b Antbon Van Dyck (1599-1641) — celebru pictor olandez. 69
Că nunta lor e proiectată,
Par n-aveau la bijuterie
Inele noi de cununie...
De altfel, totul este gata !...
Cît despre Lenski, toţi ştiu bine,
Că nunta... e pe drum... şi vine !...
VII
Tatiana asculta cu ciudă Aceste zvonuri, dar în taină, Prea bucuroasă să le-audă Un gînd îşi ascundea sub haină : Şi-n inima-i — zălog simţirii — Căzu grăuntele iubirii, Cum cade-n brazda milenară Sămînţa-n zori de primăvară... închipuirea ei, de mult, Ardea cu patimă tirană, Flămîndă de fatala-i hrană, Tînjind cu-al inimii tumult ; De mult în pieptu-i jinduia Şi aştepta... pe cineva...
VIU
Şi a sosit... Cu ochii trează, Privind : „Acesta-i el !" şi-a zis. Şi zi, şi noapte — cît veghează, Torcîndu-şi tainicul său vis —
70
De el e plină. Pe fecioară Iubitu-i chip o înfioară... Nimica-n lume n-o mîngîie, Vrînd singură sa tot rămîie : De slugi şi vorbele lor fuge Pe gînduri dusă şi tăcută. Nici cu vecinii nu discută Şi prinde blesteme să-ndruge, Cînd mosafiri îi vin în casă, Ba zăbovesc şi după masă.
IX
Acum, cu cîtă-atenţiune,
Citeşte dulcile romane,
Cum soarbe cu vioiciune
înşelătoarele baloane —
De fantezie-nsufleţite,
în pagini calde zugrăvite :
Cu-amantul Iuliei Wolniar[a],
Malek-Adel şi de Linar [l8]
Şi Werther — suferinţei frate —,
Şi nentrecutul Grandison,
Ce nouă ne provoacă somn —
Toţi pentru dînsa, din păcate,
S-au concentrat într-o persoana,-n
Oneghin, dulce fără seamă.
» Amantul Iuliei Wolr
- - nmantul iuliei Woraar, protagonista romanului lui Jcaa-Jacques Rousseau, *Noua Heloiza,* este Saint Prcux.
71
X
închipuita eroină, A creatorilor făpturi — Clarissă, Iulie, Delphină [a] — Tatiana-n tainice păduri, Cu cartea-i sumbră rătăceşte, în care cată şi găseşte Dor, mîngîiere în suspine, Ca jarul inimii s-aline ; Oftează şi-n închipuire Străine doruri şi tristeţe Repetă-n suflet, cu tandreţe, Scandînd scrisoarea-i către mire Dar orişicine-ar fi eroul, Nu Grandison era ecoul !
XI
în stilu-i plin de importanţă,
Ades autoru-nflăcărat
Eroul său, om cu prestanţă,
Ni-l prezenta demn de urmat.

El dăruia obiectul drag
Cu nimb de prigonit pribeag,
Cu suflet mare şi cuminte,
Cu chipu-i demn de luat aminte.
. *Delpbina* - eroina romanului cu aed **rei** franceze M-me de Stael (1766-1817).
72
isl nume al scriko.v
în pieptu-i, clocotind de graţii Şi-aprins de patima-i sublimă, El totdeauna se animă Să se jertfească pentru alţii... Şi-n fine, viciul e blamat, Iar binele-i încununat !
XH
Ni-s astăzi minţile în ceaţă,
Morala ne provoacă somn,
Iar viciul şi-n roman, ca-n viaţă,
Ne stăpîneşte ca un domn !
Muza britanică cu basme
Tulbură visu-i, cu fantasme,
Acuma — idol în delir
E melancolicul Vampir,
Sau biet Melmoth, om fără viciu,
Jidov Rătăcitor, Corsar,
Ori enigmaticul Sbogar)9,
Pe care Byron, din capriciu,
I-a zugrăvit cu romantism,
Cu disperatu-i egoism.
XIII
Amicii mei, ce sens în asta ? Din voia cerurilor, tac, Nu voi mai fi poet — şi basta ! Intra-va-n mine un alt drac !...
73
Uitînd că Phoebus m-ameninţă, ,Voi coborî cu umilinţă *i* Şi-atuncea un roman în proză Va lumina apusa-mi poză. Nu chinul tainicelor crime, Cu groază şi desfrîu în lume, Ci-n el voi zugravi anume Căminul rus cel din vechime, Cu vis, iubire, nopţi cu luna Şi toată datina străbună...
XlV
Voi povesti-n cuvinte simple C-un unchi batrîn, sau c-un păruite, De cele ce-au fost sa se-ntîmpie Sub tei bătrîni, la rîu... cuminte Privind la zburda tinereţii, La certuri, lacrimi şi iubire, La încercări de despărţire... Şi, în sfîrşit, la cununie I-oi duce pe copiii lor : S-ascult cuvinte de amor, Pe care-n vremi de bucurie Le-am spus şi noi la vreo iubită, Dar nu mai cad azi în ispită...
74
XV
Tatiana, draga mea Tatiană ! Cu tine lăcrimez la toartă : Pe mîna-i de monden, tirană Ţi-ai dat necruţatoarea soartă ! O să te pierzi ; dar pîn-atunci Nădejdii punţi de-argint i-arunci Chemi fericirea nebuloasă, Să sorbi din cupa ei spumoasă, Gustînd otrăvile-i amare ; Te-avînţi pe aripi fermecate Cu visuri dulci, de voluptate, Spre întîlniri imaginare : Şi-n **faţa** ta, îmbietor, Fatalul tău ispititor...
XVI
Tatiana-n dragostea ei tristă Nu-şi află loc, iese-n grădină, Apleacă ochii în batistă, Adînc, la orice pas suspină : Tresare sînu-i, iar obrajii S-aprind ca flacăra, ca fragii... Suflarea-n piept i se-ntretaie, Zvon în urechi, în ochi — văpaie. Soseşte noaptea ; luna-n strajă Priveşte hat din depărtare Şi tainica privighetoare
75
Suspină-n triluri dulci de vraja ; Tatiana-n noapte privegheaza, Vorbind dădacăi, şi ea trează :
XVII
— Nu pot s-adorm, o, doică,-i cald ! Deschide geamul, stai cu mine, Vorbeşte-mi de trecut, sa-mi scald în lacrimi ochii... — Ce-i cu tine ?... Sa-ţi spun despre trecut — ce vorbă ? Aveam demult vrăjita torbă Cu basme şi poveşti namte... Acuma mi s-au şters din minte Pitici, şi zmei, şi zîne, Tania : Acum pe toate le-am uitat, Pe toate le-am înmormîntat... Şi grea e bătrîneţea... — *Neanea* Sa-mi spui din vremea de demult : Tu ai iubit pe-atunci ?... Te-ascult...
XVIII

— In anii mei, **vesti** tu, se ştie, N-am auzit despre iubire, Că soacra mă-ngropa de vie, De-aş fi încercat vreo-mpotrivire.,.
• *Ntanea* — doică, dădacă (rus.).
76
— Dar cum te cununară, *ncanca f*
— Cum vrut-a Domnul. Al meu,
Yanea,
Era mai tînăr decît mine. Ani treisprezece n-aveam bine, Şi-o peţitoare pe la tata Trei săptămîni a tot umblat, Pînă ce el s-a-nduplecat. Am plîns de frică, de, ca fata, Cosiţa-n plîns mi-au despletit[a] : Spre-altar cîntînd m-au însoţit.
XIX
Şi iată-mă-n cămin străin...
Dar tu m-asculţi ? — Ce lume-ngustă !.
Ah, *manea,* nu mai pot de chin !
Şi viaţa asta mă dezgustă :
Mă prinde plînsul cu suspine...
— Copila mea, dar nu ţi-e bine ! Şi Dumnezeu de rău te scape ! Ce-ţi este ? Vino mai aproape,
Să te stropesc cu sfîntă-agheasmă, Arzi toată... te-ai îmbolnăvit ?
— Nu, *neanea...* m-am îndrăgostit...
• Despletirea .cosiţelor la feţele care plecau să se cunune era ault?cWe tMdlMl .•» nu"t» ™«i care prevedea *şi*
8
— Cel **sfînt,** te apere de iastna Copilă dragă, fii pe pace ! Şi doica fetei cruce-i face...
XX
Suspină : — Sînt amorezată... Şoptind batrînei, cu-ntreruperi...
— Copila mea, eşti deocheată !...
— Ba, chiar iubesc... sa nu mă superi!. De sus, din ceruri, luna plina
Vărsa nostalgica lumină, Pe chipu-i — plete revărsate... Pe bancă stau ele-ntristate ; Batrîna-n eontăş ghemuită, Trăgînd basmaua-i peste frunte Pe-argintul pletelor cărunte, Trist lacrima cu-ndrăgostita...
Şi totu-n pacea picurată isa sub luna inspirată.
XXI
Dar îmma-i zbura **nainte** Tatianei tînguind la lună Şi-un gînd îi fulgeră prin minte. — Acuma lasă-mă, fii bună,

Dar adu-mi pană şi hîrtie...
Vreau să mă culc, ora-i tîrzie ;
Să-mi tragi măsuţa... Noapte bună !...
E singură. Tăcere. Lună.
Stă păru-i luminat de-o rază...
Tatiana stă proptită-n cot —
Evgheni o robi de tot.
Şi-n scrisul ei naiv visează
La dragostea-i... Dar cum, nu-mi spui,
Tatiana, cui îi scrii tu, cui ?
XXII
Ades ştiam frumoase fete,
Ca iarna reci, imaculate,
Inaccesibile cochete
Şi în enigmă îmbrăcate.
De-a lor mîndrie nentrecută,
De-a lor virtute înnăscută,
Mărturisesc că am fugit.
Cu groază-atunci, cînd le-am citit
Pe frunţi ca-n poarta spre infern :
„Lăsaţi pe veci orice speranţă..." [i0]
Iubirea lor e cu prestanţă :
Să sperie li-e visul tern.

Pe malul Nevei, vrei nu vrei,
Găseşti asemenea femei.
79
XXUI
Printre adoratori, atent,
Văzut-am alte fiinţe stranii,
Cu suflet rău, indiferent.
Şi ce-am aflat la pocitanii ?
Nici laude şi nici suspine
Nu le mişcau nicicînd, vezi bine !
Cu atitudinea lor sumbra,
Cînd alungau iubirea-n umbră, Cînd, zădărind, ştiau s-aţîţe : Ba c-o **Matură** de regrete, Ba c-o privire de cochete, Şi, încurcat din nou în iţe, Orb, tinerelul lor amant, Iar se-nhăma la jug — galant...
XXIV
Cu ce-i Tatiana mai de vina ? Că-n gingăşia-i de-nţeles, Minciuni de buza-i nu se-anină Şi crede-n visul ei ales ? Că ea iubeşte fără artă Şi, în credmţa-i neschimbată, Cu suflet generos şi-atent Ascultă doar de sentiment, Că e de ceruri înzestrată C-O furtunoasă fantezie, Cu minte, şi voinţă vie
80
Şi-o inimă înflăcărată :
Şi cum, nu-i veţi ierta voi, oare,
Uşoara patimii eroare ?
XXV
Cocheta e o calculată ; Tatiana-n schimb nepregetat Se dăruie iubirii-ndată, Ca un copil nevinovat. Nu zice : Vreau o amînare ! **Punînd** iubirii preţ mai mare. Şi mai uşor întindem plasa ; întîi să-i înţepam cuirasa De vanitate cu speranţa, Rănindu-i inima pe loc ; Apoi, cu-al geloziei foc, Să-i provocăm nesiguranţa, Căci, plictisindu-se-n plăcere, Captivul liberat se cere.
XXVI
Mai e şi altă-ncurcătură : Salvînd onoarea ţării mele Tatiane-i să-i traduc scriptura, Chiar de m-aşteaptă piedici grele :
Căci ea ştia ruseşte prost, Credea jurnalul fără rost; De grai natal fugind mereu, Gîndirea-şi exprima cu greu, Scria de-aceea-n franţuzeşte... Şi-o spun, în ciuda tuturor : Şi astăzi doamnele,-n amor, Nu se exprimă în ruseşte, Şi astăzi mîndra noastră limbă în proza poştei rar se plimbă.
XXVII
Ştiu bine eu că vor pe doamne în graiul rus să le căznească : Sărmanele, să le condamne Pe *Retrogradul*[21] să-l citească ! Poeţi, vă iau drept mărturie : Le-aţi pus şi voi în poezie, Obiect de taină, din păcate, Şi le-aţi scris versuri delicate : Lor inima vă e-nchinată S Au nu tot ele-n limba rusă Rostesc cu caznă vorba spusă, Slab gîngurind-o, şi-ncurcată, Iar graiul lor străin sadea Mai grabnic cel natal părea ?!
XXVIII
Să nu dea Domnul, la vereun bal Sa întîlnesc — fapt inuman ! — Vreun teolog în galben şal, Sau un academician ! Cum buzele nerumenite Şi fără zîmbet sînt urîte, La fel şi limba mea natala — Far a gramaticii greşală !... Dar, cred, mondenele vestale în pas cu-al timpurilor mers, Vor adopta şi-al nostru vers, Stîrpind greşeli gramaticale ! Dar eu... ce treabă am cu asta ? Rămîn la obicei şi basta !
XXIX
Chiar cînd rostirea li-e stricată, Străină verbului natal, Eu tot cu dragostea-mi curată Rămîn în inimă — egal ! Să mă căiesc la bătrîneţe ? Nu pot : rămîn la galicisme [a], La Bogdanovici cu-arhaisme, Păcatul meu din tinereţe.
[3] Familiarizat cu literatura franceză. Puşkin folosea în operete lux unele galicisme.
[b] . *F. Bogdanovici* (1743-1803) — autorul unei poeme fcwte populare în vremea aceea, *Duscnka.*
83
Destul ! Ma-ntorc la ocupaţii, La scrierea frumoasei mele, Mi-am dat cuvîntul... Sarcini grele, Cum să mă scap de obligaţii ? Ştiu, azi ca gingaşul Parny [a] Nu e la modă a mai seri !
XXX
Poet al tristelor *Ospeţe* -[2], De-ai fi măcar şi tu cu mine, Să-ţi smulg o notă de tandreţe, Cum m-aş putea ruga mai bine ?! Ca tu, în melodii cîntate, Să-mi pui pe coarde fermecate Străine, slovele gingaşe Ale fecioarei pătimaşe... Ah, unde eşti ? Vino la mine, Onoruri să-ţi cedez şi lră... Dar dînsul munţi măreţi admiră Pe linie ţărm, sub zări străine... Şi sufletu-i, pribeag pe cale, N-aude-al meu suspin de jale.

» *Evarist Deşire de Parny* (1753-1814) — poet francez care a avut o marc influenţă asupra liricilor ruşi din vremea aceea. Poemele timpurii ale lui Puşkin din perioada liceului erau saturate de motivele elegiilor lui erotice.

XXXI

Scrisoarea Tatianei, iată,
O ţin ca pe-o relicvă sfînta,
Cînd o recit, imaculată
în suflet dragostea-i îmi cîntă...
O, cine-n slova-i elegantă,
în neglijenţa-i captivantă
I-a pus nimicuri dulci şi sterpe,
A inimii nebune verbe
Suave şi periculoase ?...
Nu înţeleg ! Dar iată,-n grabă,
Şi tălmăcirea lor prea slabă —
Imagini vii deşi sfioase,
La fel cum opera *Freiscbiitz*
Printre eleve o asculţi.

SCRISOAREA TATIANEI CĂTRE ONEGHIN I

Vă scriu, mai mult ce vă pot spune ?
Ce alt cuvînt mi-ngăduiţi ?
Sînt la capriciul voiei bune :
Puteţi să mă dispreţuiţi !
Dar, pentru cruda-mi soartă-anume
Un strop de mila veţi avea :
Eu ştiu că nu mă veţi lăsa...

Ţintarul fermecat — opera compozitorului german Cari Maria von Weber (1786-1826) se bucura pe-atunci de o mare popularitate în Rusia.

84

Dintîi, am vrut să nu vă scriu : Mă credeţi, ruşinoasa pată N-aţi fi aflat-o niciodată, De-aş fi nădăjduit să ştiu, Că doar la săptămînă-o dat Ne vom vedea la noi, în sat, Şi-ntr-un crîmpei de convorbire Să vă aud cuvîntul bun, Eu doar o vorba să vă spun ;
Şi-apoi un vis de fericire
Să-mi torc în taină — zi şi noapte
Sa-mi depan gîndurile-n şoapte —
Pîn la o nouă întîlnire...
Trăiţi retras, ca-ntr-o pustie,
Ursuz şi plictisit — o ştim...
Iar noi... cu ce să strălucim ?...
Dar te-aşteptăm... cu bucurie !...
La noi de ce v-aţi abătut
în colţ pustiu, în sat străin ?...
Nicicînd nu v-aş fi cunoscut...
Şi nu-nduram amarul chin !...
Şi-a sufletului meu suspin,
Frîngînd — cu timpul — (cine ştie ?...
Mi-aflam un soţ şi un cămin,
Să-i port credinţă-n căsnicie
Şi, poate, chiar — de bună seama —
Să fiu o virtuoasă mamă !...
Un altul ?... Nu !... nicicînd în lume- !.
Altuia inima n-aş da !...
E hotărît de sus anume :
De cer sortită, sînt a ta !...
Zălog îmi este viaţa-ntreagăj
De la-ntîlnirea cea dintîi !

Trimis de Providenţa dragă,
Pîn la mormînt o să-mi rămîi !...
Tu, nevăzut de mine încă,
îmi tulburai amarul vis : Privirea, glasul tău deschis Vibrau în inima-mi adîncă !...
De mult ? Nu ! asta n-a fost vis !...
Te-am cunoscut, cum ai intrat,
Şi toată m-am cutremurat :
Şi-n gînd : *Acesta-i Elf...* mi-am zis...
Nu-i drept ?... Eu te-auzeam pe tine
Şi tăinuiam în noi tăcerea,
Cînd la săraci le dam eu pîine,
Sau cînd prin rugăciuni divine
în suflet potoleam durerea ?...
Şi, chiar acum, cînd bate clipa,
Nu tu, vedenie-adorată,
în noaptea mea înfrigurată,
Uşor ţi-ai sprijinit aripa
De fruntea mea înfierbîntată ?...
Nu tu cu dragostea-ţi curată
Mi-mbii speranţele în şoapte :
Mi-eşti înger păzitor în noapte,

Sau un ispititor perfid ?... Dezleagă-mi gîndul împietrit, Destramă-mi tainica-ndoială, Ce poate-i numai rătăcire, A sufletului amăgire, Deşertăciune, vai, fatală !... Şi alta-mi este-a mea menire ?... Dar, fie !... Soarta mea umilă Ţi-o-ncredinţez, de astăzi, ţie : Cerîndu-ţi ocrotire, mila, yărsîndu-mi lacrima tîrzie...
închipuie-ţi : sînt singurică Şi nimenea nu ma pricepe... Şi mintea mea, în nopţi, de frică Să rătacească-n van începe... Au va veni a mea pieire ?!... Te-aştept... c-o singură privire Nădejdea inimii mi-o-mbie : Sau curmă-mi visul pe vecie... C-o meritată dojenire !...
închei!... Să recitesc aceste... Mă prinde frica şi-o sfială... Chezaş, onoarea voastră-mi este Şi mă încred cu îndrăzneală !...

XXXII

• Tatiana suspinînd îndură, Ţmînd scrisoarea-i tremurată Drageul i se-ncinge-n gură, Arzînd pe limba ci uscată. Căpşoru-i aplecînd profund, Lin peste umăr dalb, rotund, în străvezia ei cămaşă,
Stă gînditoare şi gingaşă...
Se sting şi razele de lună,
Albeşte ceaţa pe colină,
Pîrîul argintat suspină.
Şi cornul de păstor răsună,
Trezind în zori la munci ţăranii
Puţin îi pasă doar Tatianii.

XXXIII

Ea nu zăreşte cum vin zorii, Plecîndu-şi fruntea-nfierbîntată, Şi peste pagina scrisorii Nu-i monograma ei presată... Lung scîrţîind uşa-n ţîţîni, Intră Filipievna bătrîna,
Ducîndu-i ceaiul pe tăviţă.
— E timpul sa te scoli, fetiţă !
Dar tu, frumoasa mea, eşti gata ? î
Ah, păsărică matinală,
S-a dus pîrdalnica de boală !
Şi-aseară ce-am mai fost speriată ?! Dar, slava Domnului, nu zaci! Şi-obrajii-ţi înfloresc doi maa ....

XXXIV

— Dădacă, fă-mi, te rog, un bine !...
— Poftim, drăguţă, porunceşte !
— Să nu gîndeşti ceva... de mine... Dar, vezi... să nu mă laşi, fireşte...

— Ah, scumpa mea, pe **sfînta** lege !...
— Trimite-l pe nepot, s-alerge La O... cu-această scrisorică, Dar să nu-i spună lui nimica, Să nu-i vorbească de la cine-i Nici un cuvînt, de-o să-l **întrebe...**
— Dar cui să dea scrisoarea trebe ?. Căci sînt p-aci destui vecinii... Nici nu-i mai ştiu acum la număr, Cu anii grei ce-i port pe umăr...
XXXV
— Ah greu mai înţelegi tu, *neanea !..,*
— Doar sînt bolnavă, fată dragă ! Bătrînă şi uitucă, Tania ;
Am fost şi eu cu mintea-ntreagă, Cînd la porunca boierească...
— Ah, iar porneşte să-mi vo«-rx?aseă.
Dar ce nevoie-am de a ta minte ?.-Nu vezi, ia bine tu aminte : E vorba de-o scrisoare, doară, Pîn la Oneghin... — Bine ! bine ! Tu nu te supăra pe mine... Păleşti ?,,. Doar lumea n-o să piară ?L — Nimic nu se întîmplă, zău 1 Trimite-l pe nepotul tău !...
XXXVI
Trecu o zi, răspunsul nu e... Trecu şi alta : nu-i şi nu-i !... Şi, ca o palidă statuie, Aşteaptă ea răspunsul lui... Veni la Olga Lenski iarăşi :
— Dar unde vi-i bunul tovarăş ? Zărindu-l, întrebă bătrîna —
Că nu-l vedem cu săptămîna !... S-a zguduit Tatiana toata.
— El, astăzi, mi-a promis că vine, Probabil, poşta-l mai reţine! Răspunse Lenski deîndată... Tatiana s-adumbri-n privire : Mustrare e, sau potrivire ?!...

XXXVII
Se însera. Sclipind pe masă,
Fierbea luciosul samovar.
Şi-n ceainicul chinez se-ndeasă
Un nor de aburi, inelar.
Iar mîna Olgăi, temerară,
Ca gospodina, prin pahară
Ceai cu mireasma strecura Şi-n ceşti caimacul picura ; Tatiana sta **lingă** fereastră, Şi-n geam **suflînd,** cînd aburea, Cu degetu-i mereu scria, îngîndurată şi **sihaştră,** Aceleaşi scumpe monograme : Un O şi-un *E* acum pe geam e !
XXXVIII
Şi sufletul în ea plîngea, Pnvinle-s de lacrimi pline... Deodat-un tropot... O-ngheţa. Şi iată-l mai aproape... vine EvgVieni ! Tăinuita umbră, Tatiana, de pe scara sumbră, Zbură departe, prin gradină, Printre aleile cu tei, Peste cîmpia cu părîng, Spre eleşteul de sub crîng,
Neîntorcînd privirea ei, înăbuşită, lîngă lac, Pe banca de sub liliac.
XXXIX
Căzu... Evgheni e aice, Ah, Doamne, ce-o gîndi, acum ! Şi-n inima-i străbat alice, Cînd de nădejde, cînd de plumb.. Ea tremură de doruri plină Şi-aşteaptă : vine ?... o să vină !. Dar nu **se-aude...**
Printre haturi Culeg fragi fetele din straturi, Cîntînd în coruri, laolaltă ; Mereu să cînte, să horească, Neîntrerupt : ca să nu poată Mînca fragi boiereşti vreo fată, C-aşa-i porunca boierească : Pricepi : invenţie drăcească !...
CINTECUL FEŢELOR
Fetelor, frumoaselor, Dragelor, fecioarelor, Mîndrelor, în piept cu dor, Mai cîntaţi-mi voi în cor Şi cu foc jucaţi-mi hora, Bucuria tuturora.

Mai cîntaţi-mi cîntecul Cîntecul, descîntecul ; Tot horind aşa mereu, Să-mi momiţi ursitul meu : Cum îl veţi zări pe vale, Aruncaţi-i flori în cale Fragi şi vişini şi mălina, La horă, la noi să vină... Nu umbla tu, tinere, Sa ne-asculţi secretele, Nu pîr.di tu, ginere, Cum se joacă fetele !...
XL
Mai cîntă. Dar cu nepăsare Ascultă glasul lor Tatiana Şi-aşteaptă ea cu nerăbdare Sa-i tacă inima, sărmana : Să-i stingă flacăra-n obraz Şi-n sînii plini de zbucium azi. Dar arde inima-i nestinsă Şi faţa-i toata e aprinsă La fel c-un flutur solitar : Se zbate-n scăpărări de-aripă, Agonizînd clipă de clipă, în

plasa unui rău şcolar, Sau ca un iepuraş ce-ngheaţa, Zărind pe-un vînător în faţă..

XLI

Şi iată, răsuflînd în fine, Se saltă de pe banca ei. Dar nu făcu un pas mai bine Cînd dintr-o dată, din alei, Evgheni cu ochi plini de foc O pironi din mers pe loc Şi, ca atinsă de-un cărbune, Nu mai putu o vorbă spune... Dar, despre această întîlnire, Eu, astăzi, dragii mei amici, Nu pot să povestesc aici, îmi trebuie o păsuire : Să mai mă plimb şi eu, ca ©mul. Pe altădată !... Mi-nchid tomul.

94

ir

Capit
olul al patrulea
i , ,1 ,--7? .t *nature des „La morale est d,,s*
Neeker
I, II, III, IV, V, VI

VII

Iubind femeia mai puţin,
Mai tare inima-i aprindem,
Noi astfel focu-i înteţim
Şi, seducînd-o,-n mreji o prindem.
Desfrîul, rece în simţire,
Fălos în ştiinţa de iubire,
Sec trîmbiţînd izbînda sa,
Fără iubire s-amuza...

[a] „Morala stă în firea lucrurilor" (fr.). Aforism al cunoscutului om de stat francez **Jacques Necker** (1732-lS04), citat de Madame de Stael (fiica lui Necker) în consideraţiile sale despre Revoluţia franceză, apărute în 18ÎS.

06

Dar desfătarea asta gravă *li* demnă de vechi maimuţoi, Babacii cruţe-ne pe noi Cu timpuri bătrîneşti, de slavă, Cu Lovelace-i lăudăroşi — Nalţi în peruci şi-n tocuri roşi...

VIII

Cui nu-i e silă de-un făţarnic Ce tot pălăvrăgeşte-ntr-una, Grav convingînd pe toţi, zadarnic, De ce-s convinşi din totdeauna. S-asculţi aceleaşi vechi maliţii, Să-nfrunţi prejudecăţi şi-ambiţii, Necunoscute de-o copilă — La treisprezece ani pupilă... Şi, oare, frică şi momele Nu zăpăcesc o crudă minte Cu rugi, minciuni şi jurăminte, Scrisori, şi lacrimi, şi inele, Deşi n-o pierd din ochi cu toţî : Mătuşi şi prieteni ce sînt soţi !

» Filfizonii secolului al XVIII-lea purtau tocuri roşii. 97

IX

Evgheni stă pe gînduri dus, Că-n tinereţea-i timpurie A fost în rătăciri sedus De-a patimilor vijelie... De unda vieţii dezmierdat, Era de-o clipă fermecat Şi dezgustat de-o altă clipă, Dorinţa, patima — în pripă — îl îmbătau prin cucerire : în jinduiri după plăcere, în zarva lumii şi-n tăcere, Umbrind în suflet răzvrătire ; Opt ani, între căscat şi rîs, El tinereţea şi-a ucis.[a]

X

Azi nu mai îndrăgea cochete, Ci doar uşor se amuza : Respins — nu mai avea regrete ; Trădat — pe loc se resemna. Le căuta fără plăcere, Le părăsea fără durere : De-amor şi răutăţi scîrbit, îşi aminteşte plictisit...

[a] Avînd în vedere că Oneghin a intrat în societatea cercuri
lor înalte în 1812, întîlnirea lui cu Tatiana s-a petreci
prin 1820. *0*

98

Sosit ca oaspe pe-nserat, La *whist* participă absent, Sfîrşeşte jocul indolent Şi-n zori nu ştie unde iară Şi-o irosi cealaltă seară.

XI

Primind scrisoarea Tatianii Oneghin fu adînc mişcat : Grai feciorelnic, visuri stranii, Roind în gînd, l-au tulburat. Şi-o aminti pe Tania draga, Gingaşu-i chip, paloarea vagă : Şi-n dulce vis — fără păcat — Tot sufletul şi-a cufundat... Şi patimi vii, de altădată, Pe-o clipa, poate, l-au momit, Dar, nu ! să-nşele n-a voit încrederea-i nevinovată !... Şi-acum — în parc — la Tania-n zbor î Sa mergem la-ntîlnirea lor...

XII

Tăcură două-trei minute, Apoi, păşind spre ea, a zis Oneghin : — Fără vorbe multe, Să recunoaşteţi că mi-aţi scris...
99
Eu v-am citit mărturisirea, Din suflet revărsînd iubirea : îmi place-a ei sinceritate, Căci pasiuni de mult uitate Mi-au răscolit simţirea iar ; N-o spun spre lauda deşartă, Mărturisirea-mi fără artă Primiţi-o, drept răsplată, dar Destăinuirea mi-ascultaţi, Apoi, vă rog, mă judecaţi...
XIII
Dac-aş fi fost menit de soartă
Să-mi înfirip un cald cămin,
Să fiu un tandru soţ şi tată,
Din voia blîndului destin,
De-ar fi — la rînd cu altă lume —
Un cuib plăcut să-mi fac anume,
Mă credeţi, nu-mi aflam sub soare
Mireasă mai încîntătoare !
Şi, fără flori de madrigal,
V-o spun, mărturisind pe faţă,
C-aleasă mi-aţi fi fost pe-o viaţă ;
Să-mi fii tu vechiul ideal,
Zălog frumosului în toate,
Chiar fericit aş fi fost, poate !...
100
XIV
Dar nu-s născut spre fericirea Cuiva, mi-e sufletul străin : Vă e-n zadar desăvîrşirea, Eu nu sînt vrednic de-un cămin ! Credeţi-mă (pe conştiinţă !), Viaţa ne-ar fi doar suferinţă, Şi întrucît nu v-aş iubi, Deprins altfel, v-aş duşmăni... Şi-atunci, doar hohote în perne !... Şi lacrimile cc-aţi vărsa N-or **îmblînzi** mima mea : Gîndiţi, ce roze ni-o aşterne, în căsnicie, Himeneu Ţinîndu-ne legaţi mereu !
XV
Ce poate fi mai rău pe lume,
Decît căminul, unde soaţa
De soţul său — nedemn de nume
Şi-ar plînge zi şi noapte viaţa ?!
Unde bărbatul, preţuind-o
(Şi totuşi soarta-i blestemînd-o),
Mereu e încruntat, tăcut,
Gelos şi pururi abătut !
La fel sînt eu... Luaţi aminte !
• Zeul căsătoriei la vechii greci. 101
Atare om aţi căutat, Cu suflet pur şi-nflăcărat, Cum scris-aţi simplu şi cuminte ? Şi-atît s-aducă-ntr-un cămin Răsplata crudului destin ?...
XVI
Ce-a fost, să-ntorci nu se mai poate !
Nici ani, nici suflet, e-n zadar...
V-o spun că vă iubesc ca frate,
Şi, poate, şi mai gingaş chiar...
Să m-ascultaţi fără mînie :
Fecioara tînără se-mbie
Să-şi schimbe visul c-un alt vis,
Cum schimbă florile-un cais
în primăvara revenită :
Aşa a hotărît Preanaltul,
Curînd vei îndrăgi pe-un altul!...
Dar fiţi, vă rog, mai stăpînită :
Nu toţi la fel vă vor cunoaşte
Şi ceasul rău din umbră paşte !"
XVII

Aşa îi predica Tatianii Evgheni... Cu-ochii în pămînt De lacrimi plini, fără jelanii, Tatiana n-a spus un cuvînt...
102
Oneghin braţul i-a întins (Ea maşinal doar l-a atins), Tatiana l-a urmat tăcuta, Pe gînduri dusă şi-abătută ! Pornind spre casă, prin răzoară, Se-ntoarseră-amîndoi grăbit, Şi nimeni nu i-a bănuit : Are şi viaţa de ia ţară — Noroc de libertate-o dată, Ca-n Moscova cea-nfumurată !
XVIII
Tu, cititorule, cu mine
Vei fi de-acord : amicul meu
Cu Tama s-a purtat prea bine,
Şi nu e-ntîia oară, zău !...
Mereu a dovedit nobleţe,
Deşi alţi oameni (injusteţe !)
Nu au cruţat la el nimic :
(Nu-s două noţiuni opuse!) r
Toţi îl cinsteau — la fel — pizmaşi !...
Dar care om n-are vrăjmaşi ?!...
De-amici păzeşte-ne, Isuse !...
Ah, nu-n zadar, iubiţi amici,
,Vă pomenesc pe voi aici !...
103
XIX
De ce ? Aşa ! Ca să-mi reteze
Pustiul negrului coşmar,
Să-mi stîmpăr — spun în paranteze
Revolta-n sufletul amar :
Că nu-i batjocură sfruntată
Şi clevetire deşănţată
Cu care pleava lumii-nalte —
Prin calomnii — să nu te-asalte !
Şi nu e josnică bîrfeală,
Sau epigramă de nimic,
Pe care bunul tău amic
Să n-o repete... din greşeală,
în nobila-i societate :
Căci, te iubeşte... ca pe-un frate !...
XX
Hm ! Cititorule notabil,
Ce vă fac rudele : sînt bine ?
Permiteţi-mi : acum, probabil,
Doriţi s-afLjţi şi de la mine,
Ce-nseamnă *rudele,* anume :
Ce oameni buni şi cum, în lume,
Le datoram respect, iubire,
Răsfăţ din suflet, mulţumire...
Şi, după datina străbună,
De ziua lor să-i vizităm,
Prin poştă să-i felicităm,
104
Iar ei — tot anu-n voie bună — Că noi trăim să nu mai ştie... Şi-aşa... Cel sfînt, mulţi ani să-i ţie !.
XXI
In schimb, iubind vreo frumuseţe Te simţi în braţele nădejdii : Şi-n toiul furtunos al vieţii Ades te smulge din primejdii ! Aşa-i ! Dar moda-n toi de furii, Dar transformările naturii, Cu valul lumii furtunos Ne fură sexul cel frumos, Precum viitoarea fulgul spumei... Apoi şi soţului cu vază Cu o soţie virtuoasă Respect cuvine-se în lume-i : Dar, vezi, şi-amica-i credincioasă Se mai amuză cîteodată : Satan oricînd de pozne-i gata !

105
XXII
Pe cine să iubim noi, dară,
Ce nu ne va trăda nicicînd ?
Şi cînd şi fapta ne măsoară
Cu-arşinul [a] nostru-n pas şi gînd ?
Cui îi repugnă-o clevetire
Şi te răsfaţă cu-ngrijire ?
Pe cine nu-l jignesc păcate,
Cui nu i se urăşte-n toate,
Visînd himere-n necuprinsu-ţi ?
O, preastimate cititor,
Nu-ţi pierde munca fără spor ;
Iubeşte-te pe tine însuţi !
Căci ştii — un alt obiect solemn
De stima ta nu e mai demn !
XXIII
Ce s-a întîmplat, după-ntîlnire ? Nu-i greu, desigur, de ghicit ! Nebuna inimii iubire Nu s-a astîmpărat, nicicît... Şi-n sufletu-i fără nădejde S-aţîţe patimi, deznădejde, Tatiana nu mai doarme, zace : Se mistuie de chin şi tace ;
» *Ar finul* metrul.
unitate rusă de măsură, puţin mai mică decît
100
Putere, bucuria vieţii Şi pace, zîmbetui sfios Sînt toateacuma de prisos ; Se stinge-i floarea tinereţii : La fel, cum norii grei s-adună, In z©ri de zi, vestind furtună !
XXIV
Tatiaina mi se vestejeşte, Pălind, se mistuie şi tace ! Nimic n-o mai ademeneşte, Nimic — în suflet — nu-i mai place ! Grav .capetele clatittmd, Şoptesc vecinii, rînd pe rînd : „E timpul, timpul s-o mărite !..." Destul cu grijile-amărîte ! E vremea să ne-nveselim, Să răsfoim *şi* alte pagini : Gu-ate iubirii dragi imagini, Tristeţi din suflet să gonim !... Dar, vezi, de draga mea Tatiana, Regret să mă despart, sărmana !...
107
XXV
Din ceas în ceas înlănţuit De frumuseţea Olgăi, dragă, Vladimir, dulce-ndrăgostit, I-nchină inima-i întreagă. Mereu cu ea... Stau seara-n toi, Pe întuneric amîndoi : Sau braţ la braţ, de dimineaţă, Se plimbă-n parcul cu verdeaţă ; Şi tulburat, roşind sfios, în suflet beat de fericire, încurajat de-a ei zîmbire, De-abia s-atinge, drăgăstos, De bucla ei cea jucăuşă, Sau îi săruta-a ei mănuşă.
XXVI

Cu Qlga-n farmecul naturii
Un autor ades petrece :
El în cunoaşterea naturii
Chiar pe Chateaubriand[a] întrece ;
Citindu-i tinerei copile,
îl vezi sărind două-trei file
(Nişte prostii periculoase
Pentru fecioare ruşinoase),
[1] ***Franţois-Reni*** *de Chateaubriand* (1768-1848) -- scriitor anco, a cărui operă a avut o influenţă considerabilă asupri **Fran**
dezvoltării literaturii romantice
Roşindu-sc, plin de sfială.,. Sau, alteori, în colţ retras. Stau **gînditori** şi fără glas, Şi joacă şah : fără-ndoială, Că, **Lenski,** visător diurn, Răstoarnă propriul său turn,
XXVn
Venind acasă, el şi-acolo, Cu gîndul tot la Olga este, Şi, în album, **slujind** pe-Apoîo, Pictează, scrie tot acestei : Ba-i zugrăveşte o silfidă ; Criptă sau templu de Cypridă [a], Sau, alb, un porumbel cu ram, Bătîndu-i dragostei Ia geam ; Sau, alteori, **cîntînd** din liră, El în albumuri delicate, Semnînd sub cei ce iscăliră : Un gînd duios — drag monument De ani, acelaşi sentiment...

XXVIII

Văzurăţi nu o dată-aici, Albumul unei domnişoare Provinciale ; mulţi amici, L-au smîngălit, fără cruţare,

• închinat Cypriei, zeiţa Venus, adorată în Cipru. 10

Sfidînd din cap şi pînă-n coadă, Ortografia cea neroadă : EXilci nerozii gramaticale. Drept semn credinţei amicale ! Grăbit stă scris pe-ntreaga filă : *„Quecrirez-vous sur ces tablettes* f" [a] Semnat jos *t.a.v., Annette;* Şi-n ultima — cea mai subtilă : *„Mai mult ca mine de-o iubiţi, A continua nu vă codiţi".*

XXIX

Aici, o floare veţi vedea.
Cu două inimi — legămînt —-
Şi-un jurămînt, ce glasuia :
„Te voi iubi pînla mormint "
Şi un poet-locotenent
A scris un vers cu sentiment...
în astfel de albume mic
Mă prind şi eu să scriu, amici !
Convins în sufletu-mi, de muză,
Că orice dulce nerozie
Nu-o vor privi cu gelozie
Şi cu amar surîs pe buză :
Nu voi fi aspru criticat,
C-am fost tăios, sau am trişat.

Ce veţi scrie pe aceste foi ? ; a dumneavoastră, Annette (fr.).

110

XXX

tur voi, desperecinacr tomuri, Din biblioteca diavuiimei, Incomparabile aJbumuri, Bieţi mucenici moderni i rimei î Vot» zugrăvirilor de artă De pensula cea "Jolstoiană.[i] Sau de-a lui **Baraiimki**[b] pană, Din ceruri — trasiKtul vă ardă !. Pe clnd strălucitoarea doamnă Al său *in-quarto* [t]-mi înmîna, Ln drac în suflet mă-ndmna : S-o măgulesc c-o epigramă, Iar tu, pofteşte de-o imfeie C-un- madrigal de simpatie î

XXXI

Dar Olgăi tmere-n albume N,u! Lenski nsadrigal[l] nu-4 scrie, Nu4 scapăa-ă săgeţi de glume, Ci paaa-i dragostea i-o-mbie !... Şa. tot ce-aude, tot ce vede, Prin pană Olgăi *n* încrede ;

• E vorba de F. P. Tolstoi (1783-1873) — sculptor, desenator şi gravor rus, care a exprimat în stil clasic eroismul războiului popular de eliberare din 1812.

[b] *E. A. Baratwski* {1800-1844) — poet si prieten al lui Puşkin.

[c] Album de format mare (un sfert de coală).

111

Şi-adevărata viaţă vie îi curge — rîu de poezie... La fel Iazîkov [a] şi tu scrii, Gîrid inspirat, **smulgînd** suspine, Cînţi, **Dumnezeu** ştie pe cine, Şi-un toni preţios de elegii Va spime-odată despre tine Povestea tristelor destine.

XXXII

Tăceţi ! Un critic cu asprime Ne siperie melancolia, Spre fraţii ce-inpletim la rime Strigînd : „Lăsaţi voi elegia, Şi încetaţi — în cor de broaşte — Să mai tot **plîngeţi** după moaşte, *Jelind trecu tu-n veci apus:* Aveţi şi altceva de spus !..." Şi pare-se că ai dreptate, Cînd goarnă, mască şi pumnal Şi-al gîndului mort capital Ne-araţi — să le-nviem pe toate. Aşa-i, amici ? — De loc, pigmei ! Scrieţi voi ode, domnii mei,

• *N. AL Iazîkov* (1803-1846) — poet elegiac înzestrat, **căruia Puţkin** îi prezisese un mare viitor, prezicere **infirmată** însă de cel vizat de ea.

H2

XXXIII

Cum se scria în vremi străbune,
Cînd au luptat viteji pj-aice...
Solemne ode, de **minune!...**
Acelaşi **lucru nu-i** amice ?
Tu ştii ce spune un satiric :
Cu **„tîlc** străin", şiretul liric
îţi este oare mai pe plac
Decît un trist elegiac ?

— Dar elegia-i nulitate
Şi ţelul ci e lamentabil :
La oda totu-i lăudabil,
înalt şi nobil !... — Se prea poate !
Dar nu doresc să se despartă
Un veac de celălalt cu ceartă !... [b]

XXXIV

Cu gîndurile-i vijelie, închinător de libertate, Vladimir poate ode-ar scrie — De Olga ele nu-s gustate...

» Aluzie la I. I. Dimitriev (1760-1837) — poet, autorul satirei *Tacuri străine,* în care sînt persiflaţi scriitorii mediocri de ode din secolul al XVlII-lea.

[b] Ultimele două strofe sînt ecoul unor polemici ale timpului despre prioritatea elegiei, odei sau baladei. în 1824 poetul W. G. Kiichelbecker (1799-1846) pornise lupta împotriva elegiei, sub steagul odei pe care Puşkin o considera un gen perimat, produs tipic al vieţii de curte din secolul precedent.

N-aţi auzit cîndva poeţi Citind iubitei — plîngăreţi — Din inspiratele volume ? O, nu-s mai fericiţi pe lume, Decît autorii-ndrăgostiţi. Destăinui-nd visele lor Obiectului gingaş de-amor, Frumoasei lor !... Barzi fericiţi ! -Citindu-şi odele la muze De care ele să se-amuze...

XXXV

re

le

Tot rodul meu de gînduri gr Şi-armonioasă fantezie îl recitesc dădacei mele, Amica-mi din copilărie... Şi-ades — după modesta cină — Pe vreun vecin, sau vreo vecină, Prinzîndu-i într-un colţ, de hamă, C-o dramă îl sufoc, în taină [a]... Sau, cîteodată (fără glumă), Cu-a rimelor cumplite paşti Sperii sălbatice răţuşti Deasupra lacului în spumă : Şi la catren u-mi muzical Se-avîntă-n stoluri de pe mal...

[a] Paralel cu redactarea capitolului .ii [V-k-a *Evgh?ni Onegljin,* Puşkin a scris drama **sa *oris*** care a citit-o unui amic vecin.

oattiov, p"

XXXVI—XXXVII

Ce-i cu Oneghin ? Rog confraţii Să-mi dea o clipă de răgaz : Şi zilnicele-i ocupaţii Le voi descrie, pas cu pas. Oneghin, ca anahoreţii, îşi susura clipele vieţii : în dimineţile de vara, Făcea plimbarea-i solitară, Pîn peste deal, la rîuleţ, Ca şi-al Gulnarei cîntăreţ, Trecîndu-şi micul Hellespont, Apoi cafeaua îşi sorbea, Jurnalu-n treacăt răsfoia, Apoi, în fine, se-mbrăca.

XXXVIII—XXXIX

Plimbări, lectură, somn adînc, Crîng adumbrit, suspin de nu, Gonind — cu mîna-i pe oblînc — Sau mai strunind fugaru-n frîu... Iar cîteodată-o sărutare A blondei, gingaşe fecioare

[a] *Giibiare* —- eroina poemului byronian *Corsarul.* Excelent înotător, Byron a trecut fnot strîmtoarea Dardanelelor (anticul Hellesponx) pentru a reedita performanţa legendarului Leandru, **care** făcea această escapadă noaptea, spre a o vedea pe iubita sa, Hcro.

Cu ochi căprui... Cina gustoasă, în sticla vinul alb pe masă. Tăcere şi singurătate... Astfel Oneghin vieţuia, Pe nesimţite-atras de ea, Sorbind a verii voluptate, Aici uită de plictiseală, De prieteni şi de capitală...

XL

Dar vara noastră de la Nord
Imită iarna de la sud :
Sclipi şi nu-i !... Sîntem de-acord
Dar o negăm pînla absurd !...
Sub cer soseşte toamna iar,
Luceşte soarele mai rar
Şi codru-n umbra lui de taină
Dezbracă aurita-i haină...
Trist ziua clipele-şi scurtează,
Şi-aşterne ceaţa sura blană,
Trec gîştelc în caravană
Spre sud... Din geană lăcrimează.
Soseşte timpul urgisit:
Prin curţi noiembrie-a poposit!...

XLI

Mijește **geana-n** nori **plăpîtidă** : Pe cîmpuri munca tace-acum, Şi cu lupoaica lui flămîndă, Sălbatic lupul iesc-n drum ; Simţindu-l, călător şi cal O iau la goană peste deal... , In zori păstorul nu mai scoate Din staul turmele **bălţate Şi, lîngă** rîu, ele,**-n amiază,** Ascultătoare nu se-adună La cornul lui ce nu mai sună ; Doar cîte-o fată [s]-n cînt hicrează, Torcînd **din** furcă — ghem pe **laiţi** In nopţi de iarnă, la opaiţ...

XLII

Şi iată, scîrţîmd şi gerul, Veni pe cîmp să toarne-argint... (Nu roze seamănă-acum cerul, Ci albe flori de mărgărint.) Pe rîu s-aşterne gheaţa-ncet — Oglinzi moderne, de parchet — Şi droaia de copii — sfîrlează -[4] Pe luciul gheţii patinează..» Greoi, pe roşii picioruşe, Uitînd să-noate, ca pe apă, Gîscanul gras patina-şi scapă,

117

Alunecînd jos. Jucăuşe
Steluţe albe, de zăpadă,
Din cer au prins pe ţărm să cadă.

XLIII

în timpu-acesta, ce poţi face Pierdut la ţară ? Trist e-n sat. Plimbări s-au dus. Nimic -nu place Privirii : totu-i despuiat... Să călăreşti pe dealul gol ? Dar calul, dînd un rotocol, Potcoava de vreun ciob şi-agaţă Şi, zdup ! te pomeneşti pe gheaţă... Mai bine stai sub coperiş, Citind pe Pradt, sau Walter Scote De nu vrei ? Fă-ţi bilanţ la tot Venitul seara pe furiş ; Sau bea — urîtul să-ţi alungi — Pîn trece toiul iernii lungi.

XLIV

Oneghin, ca şi Childe Harold, S-a cufundat în trista-i lene : în zori, băi reci ia ca imbold, Şi toată ziua-apoi, alene,

» *Domintque de Pradt* (1759-1837) — publicist liberal francez. Romanele istorice ale lui Walter Scott (1771 -1832) erau foarte apreciate de Puşkin.

118

Cînd face singur socoteli, Cînd, săturat de plictiseli, Armat cu tacurile-abile, La biliard, cu două bile, Ades de unul singur joaca, Căminul cînd se-aprinde-n seară, Tac tacurile. Căci la ţară Servesc de cină pe la toacă : Cu troica Lenski a venit — întindeţi masa, în sfîrşit !

XLV

Şi vinuri binecuvîntate,
Un vechi *cliquat* sau un *moet*[a],
Se-aduc în sticle îngheţate,
Grăbit servindu-l pe poet
Şi seînteieri de Hippocrenă [b 25]
Fierb în pahare. Fără jenă,
V-o spun şi-acum, cînd vin spumos
Sorb din paharul luminos...
Vai ! şi pe taina, nu o dată,
Acest nectar, amici plăcuţi,
M-a stors de ultimii bănuţi :
Şi cîte nebunii, în ceată,
Şi glume, versuri, gărgăuni
Nu le-am făcut, cu toţii, juni !

[a] *CUqunt, moet* — renumite vinuri franţuzeşti. *Hsppocrene* — izvorul inspiraţiei poeţilor în m;: greacă.

119

XLVI

Dar cu spumoasele-i mărgele, Mi-am deranjat bietul stomac, Şi, cuminţit, de vinuri grele, *Bordeaux* îmi este mai pe plac ! Nu mai beau *Ay* [a] îmbătător — Cu-amanta-i asemănător : Cînd fluşturatică, zglobie, Capricioasă şi zurlie... Iar tu, *Bordeaux,* amice bun, Care-n tristeţe şi nevoi — Mereu prieten tot în doi — Eşti gata, de serviciu bun : Să-mpărtăşim o clipă,-aice, In sănătatea ta, amice !...

XLVII

S-a stins şi focul ; sub cenuşă Cărbunii jăruie-aurii, îşi suie boarea jucăuşă, Torcînd inele fumurii. Căminu-i cald. Fumul din pipă, Se deapănă pe coş, în pripă, Mai sfîrîie pe masă încă Cupa-nspumată... Seara-adîncă

» O băutură tare, cu mult alcool.

120
Se furişează pe tăcute... (Iubesc discuţiile acerbe, La un pahar de vin ce **fierbe,** Pe timpul cînd, din colţuri mute, Nici dinele la lup nu latră...) Şi-amicii sfătuiesc la vatră.
XLVIII
— Ce fac vecinele ? Tatiana Şi Olga, căprioara ta ?...
— Mai umple-mi, rogu-te, stacana I Destul amice !... Te-aştepta...
Sînt bine... Multe complimente..,
Ah, ce drăguţe-s, ce atente !...
Iar Olga — frumuseţea-ntreagă —
Ce piept superb, ce **suflet,** dragă !
Să mergem într-o zi, promite :
O să le faci mare plăcere :
Vn de trei **ori şi-acum.,,** tăcere..•
Gîndeşte-te şi tu, iubite !...
Dar, ce nerod mai sînt şi eu :
Eşti invitat de ele, zău...
XLIX
La onomastica Tatianii Pe sîmbătă. Olga cu mama Prin mine te poftesc : mătănii Doar n-o s-aştepţi, de bună seama...
121
— Dar, fiv-a lume-acolo, droaie, Adunătură, hărmălaie...
— Chiar nimeni ! rogu-te, să vezi!... Familia, şi-atît, mă crezi ?...
Să mergem !... mie fă-mi plăcere : Ce zici ?... — Vom merge !
— Admirabil ! Pentru vecina sa, amabil Golind paharul, bea-n tăcere ; Şi iar începe convorbirea De Olga lui : aşa-i iubirea!
E vesel. Doar o săptămînă Şi s-a şi împlinit sorocul Să guste dragostea-i deplina ; Cununa-i împletind norocul, Ca soţ, în braţe conjugale... El nu ştia de griji banale, Nevoi, tristeţi şi plictiseli, Şi nevisate socoteli... Iar eu, de Himeneu nedemn, Privesc la zilnicul menaj, Tabloul crud, de surmenaj : Roman gustat de Lafontaine. Dar Lenski-ndragostit deplin Parcă-i făcut pentru cămin.
LI
Era iubit... Şi cum se vede,
Credea în dulcea-i amăgire : Şi, fericit e cel ce crede, Cine-ndoială din gîndire Şi-adoarme în suflet — prin elan -Ca şi drumeţul beat la han. Sau, şi mai dulce, ca un flutur, înfipt în florile ce-şi scutur Polenul... Dar, ce lamentabil, E-acela care-n lume crede, Că mintea-i toate le prevede, Cine-n mişcarea-i — deplorabil — Rutina-n inimă şi-ngheaţă : Şi visul şi-a-ncuiat ps-o viaţă !...
122
11 - Evgheni Oneghin
123
Capitolul al cincilea
„O, *să nu ştii tu visele de groa.ă*
Draga med Svetlana!"
Jukovski
In anu-acela toamna lungă Ne-a poposit mai mult în curte, Şi iarna nu grăbi s-ajungă, Deeît prin **iamiar** — cu scurte, Reci zile şi nopţi lungi. Spre zori [Văzu **Tatiana** numai flori Albind peste colini, pe gard, Pe-acoperişuri şi cum ard Pe geam conturul lor gravat... Sub arbori îmbrăcaţi cu-argint, Pe dîmb cernut cu mărgărint, Stau coţofenele la sfat ; în jur covor de nea se-aşterne în strălucirea albei ierne.
Q
E iarnă. Chiuie ţăranul
Cu sania făcînd cărare ;
Căluţul lui, brăzdînd troianul,
O ia la trap. Te-ntrebi : cum **oare ?**
Tăind zăpada cea pufoasă,
Chibitca zboară zgomotoasă ;
Pe capră — vizitiu — stă moşu
Peste cojoc cu brîul roşu.
Prin curte un copil aleargă,

Plimbînd coteiu-n săniuţ,
Iar el — închipuit căluţ —
înoată prin nămeţi, să-l tragă...
El degeră trăgînd la ham,
Iar mama-l mustră de la geam !

III

Un astfel de tablou sărac, Nezugrăvit cu mare artă, Poate să nu fie pe plac : Pastel vulgar, natură moartă... Şi-un alt poet, cu stil pompos, Mai inspirat de-un zeu gelos, Vă va descrie primii fulgi[27], Linţoliul iernilor sub giulgi,

Căruţă de poştă cu coviltir, caleaşca, sau sanie cu coviltir.

124

11

1 el vă va-ncînta — sînt sigur —• în vers aprins chemînd vedenii, Cu tainice plimbări în sănii ; Dar eu renunţ la luptă — singur : Nu îndrăznesc a indispune Pe bardul finlandezei june [2S].

IV

Tatiana — suflet de rusoaică — Iubeşte iarna rusă, vie, Cu frumuseţea-i rece (mai că De ce — ea singură nu ştie) ; Cum licăresc nămeţii-n soare, Fug sănii, lunecînd sub zare, în zori ard roze pe zăpezi, Vezi ceaţa-n seri de Bobotezi, Ţinută-i datina străbună : Solemn ajun de sărbătoare, Cu servitori şi servitoare Ce sînt cuprinşi de voie bună : Vrăjesc domniţei, an de an, Menindu-i soţ vreun brav oştean. Tatiana se-ncredea deschis în datinile din bătrîni, In cărţile de joc, şi-n vis,

Şi-n vraja lunii la fîntîni... Pe ea o tulburau, pesemne, Preziceri, tainicele semne, Şi-n orice lucru bănuia O taină, presimţind ceva ; Pisica ce torcea sub sobă, Cînd botul cu lăbuţa-şi spală, Ştia atunci că nu se-nşală : Vin mosafiri — şi asta-i probă Cu două coarne-n stingă sa Crai-nou pe cer cînd se ivea,

VI

Ea tremura îngălbenită ; Şi-n noapte steaua căzătoare. Cînd de pe cer, nestînjenită, Cădea spre hăuri de pierzare, Sclipind în pulberi risipită, Tatiana-şi descînta grăbită Dorinţa inimii în şoapte — Pîn nu pierea steluţa-n noapte,.. Un iepuraş de-i sare-n drum, Au vreunul din cerniţii popi Grăbit de-i trece pe sub plopi, Tăindu-i calea — vai, de-acum ! Ce zbucium inima-i străbate — Nenorociri presimte-n toate...

126

127

VII

Chiar tainic de-cnncerca tortura,
Afla Tatiana mîngîieri ;
_Aşa ne-a plămădit natura :
Din contradicţii şi dureri !...
Sosi Ajunul ! Bucurie !..,
Cei tineri, plini de veselie,
Cu desfătările în minte, Au toată viaţa înainte, Nemărginit de luminoasă ; Bătrînii lîng-al morţii prag Cei ce-au pierdut tot ce li-e drag Şi viaţa-n urmă li-e rămasă Se lasă păcăliţi docil De al nădejdiei copil.

VIII

Tatiana, urmărind atentă, Priveşte la topita ceara, Şi-n ininia-i o gnjă-ardentă, In taina-o mistuie, bizară... Iar în platoul plin cu apă, Inele rînd pe rînd le scapă. [a]

• Ghicitul cu ajutorul inelelor consta în următoarele : fetele **îşi** aruncau inelele într-un **vas** cu apa care era acoperit cu o **pînză.** Corul intona cîntece cu un sens simbolic, în timp ce posesoarele îşi găseau inelul. Cîntecul cîntat **în** clipa cînd Tatiana **îşi** regăseşte inelul prevesteşte nu numai moartea, cum spune Puşkin în nota 29, ci şi bogăţie.

128

Pe-al ei ea tocmai şi-I afla, Cînd corul chiar aşa cînta : *„Colea sînt toţi ţărani bogaţi, Adună-argintul cu lopata : Urămu-i spor la casa toată, Şi slavă!"* Toţi rămîn miraţi : Cîntarea-i tristă, sărăcuţa, Mai mult le place *„pisicuţa"* [29]...

IX

îu noapte-i ger. Sub bolţi senine
Cîntarea corului de astre,
O-mbie-ncet, printre suspine,
Din depărtările albastre...

Tatiana, în veşminte scurte,
Tiptil se furişează-n curte,
La lună potrivind oglinda,
Dar luna-şi deapănă colinda...
Zăpada scîrţîie, — un drumeţ...
In pasu-i tainic, cătinel,
Fecioara lunecă spre el,
Şi glasu-i sună, din nămeţi :
Cum vă numiţi f[so]*...* Şi-n aspru-i ton
Răspunse dînsul : *Agaţon !*

X

Tatiana cu dădaca-n şoapte, Se pregăti de viraja-apoi... Şi porunci, în miez de noapte, Să-i pună masa pentru doi La baie [a]., Gîndind la Svetlana, înfricoşată şi Tatiana Cu mine — copleşiţi, în strajă, De spaimă — renunţăm la vrajă ; Tatiana brîu-i de mătase Scoţînd, s-a ghemuit în perne : Deasupra-i, visul albei ierne Plutea în roiuri luminoase, Iară sub pernă-i stă ascunsă Oglinda-i. Tania doarme dusă.

XI

Şi are-un vis ciudat Tatiana : Visa că singură mergea Prin albi nămeţi, printr-o poiană Şi-o ceaţă trist se prelingea ;

• întrucît în baie nu se punea nici o icoană, ea era considerată ca încăperea ideală pentru practicile vrăjitoreşti, inclusiv cea de a-şi vedea iubitul, la miedul nopţii, într-o oglindă aşezată înaintea unei luminări. Puşkin face o aluzie directă Ia balada lui Jukovski, influenţată de *Lenore* a lui Biirger, unde Svetlanei îi apare, în loc de mire, însuşi diavolul, ducînd-o într-O pustie, lîngă un sicriu.

Iar prin troianul alb, din faţă, jucîndu-şi unda săltăreaţa, în clocot negru-ntunecat, Curgea un rîu neferecat; Şi două bîrne prinse-n gheaţă Durau podeţu-ngust — un brîu Peste acest năprasnic rîu ; Privind la trecătoare-n faţă, Lînga vîltoarea-ntunecaiă, Ea se opri înfricoşată...

XII

La rîu, în surghiunirea-i tristă,
Tatiana blestemă de zor ;
Dincolo nimeni nu există
Să-i dea o **mină** de-ajutor ;
Deodată, se mişca-n zăpada :
Şi ochiul ce putu să-i vadă ?
Un urs zburlit — o crudă fiară ;
Tatiana — vai ! Iar ursul zboară..
Şi-ntinde ascuţira-i labă
Cu gheare ; şi, încetişor,
Ea, sprijinindu-se uşor,
Păşeşte peste puntea slabă ;
O ia-nainte, cu paşi grei,
Iar ursul drept în urma ei !

XIII

Ea nu-ndrăzneşte să privească **în urrriă-i,** tot grăbind la pas, Iar fiara s-o tot urmărească Nu încetează, ceas cu ceas : Din urmă-i, mormăind, **tot vine,** în faţă-i codru-nalţă pinii, Cu frumuseţea-i încruntată Şi orice creangă e-ncărcată Cu nea. Prin crengile sihastre De plopi, mesteceni, tei şi-arini, Mijesc nocturnele lumini... Drum nu-i. în licărit de **astre,** Colină, codru şi hăţişuri Zac sub troian, în luminişuri...

XIV

Tatiana-n codru ! Urmărită De urs ! La brîu troianu-ajunge ; Cînd de o cracă-i gheruită, Cînd din urechi o gheară-i smulge Cerceii de-aur ; cînd piciorul Zorind, îşi pierde pantofiorul ; Cînd, fluturînd, batista-şi scapă, **Şi-n** spaima-i n-o ridică-n grabă ; Iar ursul după dînsa vine,

Din urmă-i, mormăind mereu ; Grăbeşte ea şi suflă greu. Nici haina nu-ndrăzneşte-a-şi ţine j Aleargă, tot cu ursu-n spate, Şi-acum, să fugă nu mai poate...

XV
Căzu-n nămeţi. Iar ursu-n grabă Prinzînd-o-n braţe, o ridică Şi fuge... Ea, simţind o labă, Nu mişcă, nu suflă de frică ; Grăbeşte **.prin** pădurea mare ; Deodată, un bordei răsare Dintre copaci. Cu alb troian Tot **e-mbrăcat,** ca-ntr-un suman. Sclipesc lumini dintr-o fereastră, Iar în bordei e vuiet, scheaun... *„Aici cumutni-mi are scaun : Poftim să te-ncălzeşti şi-adasta!...* Rosteşte ursul si la prag îşi lasă el odorul drag.
XVI
Trezindu-se, privi Tatiana, Dar ursul nu-i !... Ea stă în tindă, Iar după uşă, larmă, zvoană, Ca Ia ospăţ... Şi n-o surprinde.
133
Priveşte ea prin broasca uşii Dar, ce să vezi ? Petrec ghiduşii La masa lor, dihănii crude, Strigoi şi monştri, paparude : Stă un încornorat-capcîne, Un ţap cu creasta de cocoş, Iar alţi strigoi rînjesc hidoşi, La vrăjitoarele bătrîne... Şi-n preajma lor, slujesc pitici Semi-cocori, semi-pisici.,.
XVII
Dar mai ciudat şi mult mai groaznic Un rac pe un paing călare ; O hîrcă de gîscan obraznic Sub roşul fes în clătinare ; O moară căzăcească joacă, Batînd din aripi, în tărbacă... Rîd, latră, zbiară infernal, Şi grai de om, şi trap de cal! [3t] Tatiana s-a mirat avan Cînd printre oaspeţi alelei Sta dragul dar şi groaza ei — Eroul nostru din roman ! Oneghin chefuia la masă, Privind furiş spre uşa groasă !
134
XV11I
El face-un semn şi mutre hîde Rînjesc ; el bea — şi toţi închină ; El rîde — şi toţi prind a rîde ; Stă încruntat — şi toţi suspină... Se vede — el e-aici stăpîn ; Dar Tania, cu fnca-n sîn, întredeschide curioasă, în taina, uşa duşmănoasă... Deodată, vîntu-n suflu-i *rece* A stins făcliile în noapte ; Strigoii inormăiesc în şoapte, Şi-acum, nemaiputînd petrece, Oneghin supărat se scoală, Şi toţi spre uşă dau năvală. .
XIX
Tatiana-n graba-i, îngrozită,
Ar vrea să fugă undeva,
Dar, vai ! nu poate şi zdrobită
Se zbate, neputînd striga.
Să mişte — nu e chip ! Deodată,
Evgheni-mpinge uşa toată :
Văzînd-o, bestiile-n cor
Zbiară la ea îngrozitor ;
135
Din trompe strîmbe şi copite,
Din cozi şi clămpănit de dinţi,
Mustăţi, limbi roşii şi fierbinţi,
Din coarne, gheare ascuţite,
Cu toţii, arătînd spre ea,
Răcnesc în cor : „E-a mea ! E-a mea
XX
„E-a mea!" strigă **Evgheni** groaznic...
Şi banda toată a pierit;
Şi-n noaptea gerului năprasnic,
Rămase ea, cu-al ei iubit ;
Oneghin, pe Tatiana-ncet
O duce într-un colţ discret[32],
Domol pe-o bancă o aşază,
Şi fruntea-nfierbîntată-şi lasă Pe umăru-i. într-o clipită Intră şi Olga ; după ea Şi Lenski. Ziua lumina. Oneghin pumnul îşi agită, Privind la ei urît şi-i ceartă : Tatiana-i ţeapănă, ca moartă S
XXI
Şi cearta se-nteţi... Deodată, Evgheni-nfige un cuţit în Lenski. Şi însîngerată Se-nclină fruntea-i... S-a sfîrşit! Un ţipăt disperat se-aude... Bordeiul dispăru... şi crude Vedenii pier... Tatiana-ndată Din vis se deşteaptă, speriată... O rază-i **scaldă-n** calde unde, Prin geamuri, camera ei mica ; Iar Olga ca o rîndunică, Ca Aurora-n cas pătrunde : — Hai, spune-mi cine ţi-e sortit, Şi cine-n vis ţi s-a ivit ?

XXII
Dar ea pe sora-i n-o zăreşte,
Stă-n pat, tot răsfoind o carte t
Fila cu fila o citeşte,
Cu gîndul rătăcind departe.
Deşi aceste scumpe pagini
Nu au poetice imagini,
Nici adevăruri nu conţin ;
Dar nici Vergiliu, nici Racine,
Nici Scott, nici Byron, nici Seneca,
Şi nici jurnalul nou de Mode
N-nveau atracţii mai comode :
137
Era, amici, Martin Zadeka[33] — Şefu-nţelepţilor caldei, Talmaci de visuri, domnii mei !
XXIII
Acest op vechi şi important Tania l-a cumpărat odată La negustorul ambulant Cu o *Malvkia* [a] disparată ; După tocmeli îndelungate Plăti trei ruble jumătate, Mai dete, ca răscumpărare, Un tom de basme populare, Gramatici, două *Petriade* [b], Volumul trei din Marmontel...[c] De-atunci Martin Zadeka-i cel Mai drag amic, căci de şarade El e tălmaciul nelipsit Din cămăruţa-i de dormit.
» *Malvina* — roman al .scriitoarei franceze Marie Conin (1770-1807), apărut în traducere rusească în 1816.
b *Petriada* — poem epic în zece cinturi despre Petru f, scris de A. Grusinţev şi apărut în 1812.
[c] *F.]. Marmontel* (1723-1799) — scriitor francez, cu idei apropiate de cele ale iluminiştilor din secolul al XVKI-lea *şi* cunoscut în Rusia prin traducerile lui Karamzin.
138
12
XXIV
O tulbură aceste visuri
Şi se frămîntă să pătrundă
în nepătrunsele abisuri !
Tatiana-n gînduri se cufunda.
Acum ea cauta-n zadar,
în tainicul abecedar,
La codru, urs, bordei, făclie,
Arici, podeţ, corb, vijelie...
Şi altele... îngîndurarea
Martin Zadeka n-o destramă,
De visu-avut îi este teamă,
Căci prevesteşte supărarea !...
Deşi trec zilele la rînd,
O tot frămîntă-aoelaşi gînd !
XXV
Priviţi, cu Tnma-mpurpurată[34], Cum ziua, prin colini, din zare Cu soarele ne-mbie-o dată La onomastica serbare... Din zori e plină casa Larin : Curg oaspeţi care mai de cari-n
Chibitee, brişte, săniuţe,
în cabriolete şi căruţe :
Roiesc din cele patru zări...
în tindă larmă, oaspeţi noi
Se-adună în salon puhoi,
139
Vacarm, şi rîs, şi sărutări, Şi-n prag lătrat şi ploconeli, Plîns de copii şi cicăleli...
XXVI
Cu soţioara-i durdulie, Sosi grăsunul Pustiakov ; Gvozdin, bun gospodar — se ştie **Stăpîn** pe zdrenţăroşii robi; Scotininii, pereche dalbă, Cu toţi copii lor — o salbă : De la treizeci pîn la-un an — Şi **PetuşkoV** — crai judeţean —, Şi vărul meu cel bun, Buianov , Gătit cu şapcă şi viziera[35], (Om renumit pentru manieră) Şi consilierul tainic, Fhanov. Un mincinos viclean şi-abraş, Mîncău vestit, corupt şi laş.
XXVII

Sosi familia Harlikov Cu **monsieur** Triquet — duducă, Glumeţ vestit de la Tambov, Cu ochelari şi cu perucă ;

Buianov este eroul satirei scrise de unchiul lui Puşkm, intitulata *Vecinul primejdios,* din care poetul **citează in** nota **35.**

140

Ca un adevărat franţuz Triquet Tatianei i-a adus Un madrigal — cor de copii : *Reveillez-vous, belle endormie l* în fila unui alamanh Se publicase acest cuplet; Triquet, recunoscut poet, L-a scos din prăfuitu-i brac : Şi suplini pe *belle Nina* [h] Cu versul — *belle Tatiana.*[c]

XXVIII

Dintr-un cătun cu crînguri dese Sosi şi-un idol de salon, Nădejdea multor preotese, Brav comandant de escadron ; Intră... Ah, noutate rară : Avem fanfara militară ! Chiar colonelu-a spus — halal ! Ce bucurie : va fi bal !

[a] „Tixv.estc-te frumoasă adormită" (fr.). **Autorul** acestui c?n-tec este dramaturgul francez Charles Riviere **Du** Fresny (1648— **1724)** care a compus şi multe cuplete populare în vremea lui. Pe melodia „Reveillez-vous" s-au scris nenumărate cuplete şi versuri de felicitare.

[b] Pf

elicitare.

„Preafrumoasa Nina" (fr.). „Preafrumoasa Tatiana" (fr.).

12

141

Să se distreze fetişcana ! [8B]
Dar, iată, se serveşte cina :
La braţ — vecinul cu vecina
S-aşază... Pe lîngă Tatiana —
Roi — domnişoarele-o asalta
De-o parte... domnii — de cealaltă...

XXIX

Pe-o clipă vorba încetase. Toţi rumegă. Răsună doară Cuţite, furculiţe,- vase, Tacîmuri, sunet de pahară... Şi lumea iarăşi se porneşte Pe vorbă ; zarva se-nteţeşte : Rîs, zgomot, vorbărie multă, Nici unul de cellalt n-ascultă... Dar, iată, Lenski-n uşă-apare,
Cu el Oneghin. — Cer sfinţit !
Strigă stăpkia : în sfîrşit !... "Din oaspeţi; care mai de care
Oferă loc, la masă,-aici :
Poftindu-i pe cei doi amici...

XXX

I-aşază-n faţă cu Tatiana ; Mai palidă ca luna-n zori, Ea, ca o ciută în prigoană,
Trişti, ochii săi scăpărători Nu şi—I ridică. Foc şi pară Palpită-n inirna-i amară : Felicitarea de rigoare Ea n-o aude-n supărare... Şi lacrimile-i — stropi fierbinţi Abia le ţine, gata-gata Să-şi piardă firea ! Judecata, Voinţa-nfrîng... şi printre dinţi, Şoptind o vorba nenţeleasă, A stat pînla sfîrşit... la masă.

XXXI

Manifestările migrenii, Cu nervii fetelor, leşinuri, De mult nu le-ndura Evgheni, Satul de lacrimi şi de chinuri.. Excentric la ospăţul mare. Simţind a fetei tulburare De ciudă, el s-a supărat, Şi ochii-n jos şi-a aplecat Cutremurat de indignare, Jurînd acum să se răzbune Pe Lenski pentru-nşelăciune ; Şi, triumfînd cu-anticipare, A prins a-şi ticlui, haîne, Caricaturile vecine...

142

143

XXXII

Desigur, nu numai Evgheni,
YăzUa Taniei tulburare :
Dar în disputa-ntre rudenii
Era plăcinta-n cinste mare
(Cam prea sărată, din greşeală).
Din sticlele cu dop de smoală
(între fripturi şi feluri rare)
Turnau Ţîmleanskoe *-n* pahare :
Mai mici, mai mari — în front şi ele
Cu talii zvelte de cristal :
Ca tine, Zizi[b], ideal

Şi muza versurilor mele :
Nectar al inimii, ales,
De care **mă-mbătai** ades !
XXXIII
Deodată-o sticlă desfundată Pocneşte : dopul a zburat ! Şi vinul sfîrîie... îndată Triquet se scoală torturat De stihul sau. în adunare Se întronă tăcere mare...
Tatiana a pălit complet... Cupletul dedicat, Triquet l-l cîntă, fals... Şi cînd sfîrşi, Aplaudat de toţi cu-ardoare, Şi-nclină fruntea-i gînditoare : Discret, Tatiana-i mulţumi. El primu-n cinstea ei închina, Şi-i trece foaia cu pricină...
XXXIV
Felicitări şi complimente Tatianei toţi îi adresează : Curg mulţumirile-i atente ; Evgheni-n umbră-ntîrziază ; Sfiala, chipu-i obosit în suflet milă i-au trezit: Tăcut, Oneghin se înclină, în ochi c-o mîngîiere lină, Părea că, dezmierdînd, o cheamă : Fu oare-ntr-adevăr mişcat, Sau numai poate-a cochetat ?... Nevrînd, sau vrînd, de bună seamă, Oricum, privirea lui ce-o-mbie Tatianei inima-i învie.
a **Vin** roşu sau alb spumos din regiunea Donului, care pe **atunci** era preparat aidoma şampaniei.
b Nume de alintare ,il Kupraxiei Wulf, tînSra fiică a Ossi-povnei, moşieriţă vecină eu Puşkm.
144
145
XXXV
Dar scaunele se urnesc Şi ceata spre salon aleargă, . Precum albinele roiesc Din stupi înspre cîmpia larga... Sătul, vecinu-n urma cmei îi pufăie-n obraz vecinei : Trec doamnele lîngă cărrţin, Prin colţuri fete se-ntreţin, Rîzînd voios. Şi masa verde I-atrage-n cerc pe jucători : *Boston* şi *lotnber* pe seniori ; Şi *whist-vX* locul nu şi-l pierde Din jocurile oboselii — Copiii dulci ai plictiselii...
XXXVI
Al optulea *rubber* [a] jucară Eroii *whist-ulm :* de-opt ori Ei locurile îşi schimbară. Beau ceaiul. Mie-mi place-n nori De ceai, sau miros de cotlete Să-mi măsor vremea pe-nde!ete, Cum timpu-l socotim la ţară — Amiaza-n prînz şi cina-n seară :
Stomacu-i ceasul credincios Şi, *a propos,* o paranteză : Ades, în strofa mea drept teză ,Vă-mbii la vreun ospăţ copios : Homer, ca tine, zeul meu, De trei milenii viu mereu !
XXXVII, XXXVIII, XXXIX
Dar ceaiu-i dat şi domnişoara Lîngă cealaltă-abia s-aşază, Cînd din salon tună fanfara : Fagot şi flaut antrenează... Lăsîndu-şi ceaiul său cu rom, Cînd auzi glas de trombon — Petuşkov — Paris provincial — Pe Olga o pofti la bal ; Pe Tania — Lenski ; Harlikova, Mireasă matură şi tristă, Se-avîntă cu poetu-n vîrstă ; Buianov e cu Pustiakova : Dansează toţi — doi cîte doi — Şi balul străluceşte-n toi...
[a] La *whist* — două jocuri (din trei) cîştigate, după carej partenerii îşi schimbă locurile.
146
147
XL
La începutul de roman, (Caietele-mi vedeţi cum curg) Am vrut şi eu, precum Alban Să vă descriu la Petersburg Un bal. N-am dus-o la-mplinire, Furat de dulcea amintire
Despre frumoase picioruşe... Dormiţi, iluzii, sub cenuşe !
Destul cu-această rătăcire !...
Căci anii mei în van s-au dus,
Şi tinereţea mi-a apus :
E timpul ca să-mi vin în fire !
în trebi şi-n stil să mă îndrept
Cu-acest al cincilea caiet!
XLI
Şi monoton, şi nebunatic, Ca viaţa tînără-n gătej, Se-nvîrte valsul furtunatic — Perechi după perechi — vîrtej !. Cu gîndul răzbunării sale, **Oneghin** face paşi agale,
Spre Olga — o ceru la dans : Cutrcierînd pereche-n vals, Gentil pe scaun o aşază, Discută despre una-alta, Şi-ncepe tura ceealaltă De vals, şi-amabil o curtează... Mirată, toată lumea vede, Iar Lenski ochilor nu-şi crede !
XLII
Mazurca-n anii tinereţii, Fanfara cînd pornea tunînd, în sală tremurau pereţii, Podeaua sub călcîi **gemînd** ! Scrîşneau lucioase duşumele, Ferestrele dansau şi ele... Acum noi lunecam cu doamna Peste parchet, ca umbra toamna. Dar, pe la tîrguri, pe ta sate,
Mazurca încă şi-a păstrat,

Specific, saltul avîntat,
Mustăţi, călcîie-npintenate...
Căci moda-iun tiran nespus
Pentru oricare tînăr rus.
[a] *Francesco Albani,* numit şi *Alban* (1578-1660) — pictor italian renumit pentru tablourile sale cu subiecte mitologice, de o graţie afectată.
14Î

XLIII—XLIV
Buianov, vărul meu, ce zboară Cu Olga şi Tatiana-n trei Către erou se îndreptară : Oneghin şi-Olga, cu paşi grei, Alunecînd cu neglijenţă, S-apleacă-n danţu-i, cu decenţă ; El îi şopteşte un banal, Un vechi crîmpei de madrigal... Strîngîndu-i mina. îndrăzneaţă, Ea toată s-a îmbujorat... Văzînd-o, Lenski indignat, Gelos şi stacojiu la faţă, O-aşteaptă pe-Olga în salon S-o ceară-n dans la cotilion !
XLV
Cum, ea nu poate ? ! Ce să-nsamne ?
Şi-a dat cuvîntul ei, trufaşă,
Iar lui Oneghin ?... Doamne ! Doamne !
Ce-aude el ? Abia din faşă
Scăpînd, cocheta cea şireată
încearcă să-l trădeze-ndată !...
Şi, Lenski, blestemînd capriciul
Şi pe femei, smulgîndu-şi biciul
Pe cal zbură plin de-ndignare...
Iar moftul tinerei vestale
150
L-or destrăma două pistoale, Ce-i vor aduce dezlegare : Prin gloanţe — altă cale nu-i Se va decide soarta lui !...

Capitolul al şaselea

„La, sotto i giomi nubilosi e brevi, Nasce una gente a cuie morir non dole. "
Petrarca •

Văzînd că Vladimir se duse, Cu Olga, prins de plictiseală, Oneghin iar pe gînd căzuse, Prea mulţumit de răfuială. Iar Olga, ca şi dînsul cască, Cătînd pe Lenski să-l găsească Tot cotilionul nesfîrşit Era ca somnul chinuit. Dar se sfîrşi... şi cina-i dată... La oaspeţi şir de paturi fac ;
De la salon pînla iatac.
Toţi dorm : odihnă meritată...
Oneghin singur-singurel
Pleacă acasă — numai el.
Acolo unde zilele sînt înnorate, scurte,
Se naşte-o gintă căruia de moarte nici nu-i pasă (it.).
II
E pace peste tot. In pături
Dorm sforăind ca Pustiakov,
Cu jumătatea sa alături,
Gvozdin, Buianov, Petuşkov
Şi Flianov — cam bolnăvicios ;
Toţi dorm, pe scaune, pe jos,
Pe duşumea-n sufragerie,
Triquet-n halat şi cu tichie...
Iar în iatacul Tatianei
Şi-a Olgăi numai domnişoare...
Cu **gîndurile** ei amare,
Scăldată-n razele Dianei,
Tatiana mai veghează încă,
Spre şes privind : ce noapte-adîncă
III
Sosirea lui neaşteptată Şi gingăşia-i din privire, Apoi purtarea lui ciudată Faţă de Olga şi-al ei mire

: Tot sufletul i-au tulburat Pînă-n **adîncu-i** nentinat... Nu poate Tania să priceapă, Tristeţi şi gelozii o sapă : Inima-i strînge... şi-un abis Sub dînsa bezna-i şi-a deschis...
152
153
„Ştiu c-o să pier, dar a mea viaţă Cu moartea lesne mi-aş schimba — l fericirea nu-mi va da !..."
IV
Hai, deapănă-te iar, istorie !
Ne cheamă azi un nou ortac,
Cinci verste de la Krasnogorie
Vecin — cu Lenski — de conac.
Şi-acum la viaţă se îmbie
în pusta-i de filozofie :
Zareţki, vechi scandalagiu,
Trişor la cărţi şi zurbagiu,
De haimanale calfă bună,
Iar azi un simplu gospodar,
Vechi familist, celibatar
Boier şi-n circiume tribun,
Şi-un om cinstit — binenţeles :
— Nu-aduce veacul doar progres ?.
Adesea, gura lumii rea încuraja bravura-i goală : E drept că din pistol trăgea La ţintă-n *as,* fără greşeală: De la cinci stînjeni... Şi-n război, El s-a distins printre eroi :
154

De pe calmucul său comos,
Căzu-n mocirlă curajos...
Beat turtă... iară un franţuz
L-a prins captiv — zălog preţios...
Modernul Regul [a] — zeu gelos —
Oricînd nu-i gata de refuz :
Pe datorie a goli
O sticlă-două la Very ! [37]
VI
Ştie cu ifos să glumească, Să-şi bată joc de cîte-un prost; Pe-un om cuminte să-l prostească, Făcînd o glumă făr de rost... Dar şi flecarului glumeţ îi da de hac cîte-un isteţ... Şi-ades şi el, ca prostănacul, Cădea-n capcana-i, fiert ca racul... Ştia cu glumele-i obtuze Să fie veninos şi-anost, Să tacă uneori cu rost... Iar alteori, ca să se-amuze, Pe prieteni i-aţîţa chiar el, Vrînd să provoace un duel î
[1] *Marcus Attilius Regulus* — general roman din secohil aj "I-lea î.e.n., renumit pentru comportarea sa stoică în captivi-[ta]ea cartagineză.
13 — Evghenl Oneghin
155
VII
Tot el eu stăruinţi împacă Pe doi certaţi, ţinînd, în trei, La masa lor brav să petreacă, Apoi să-şi bată joc de ei ! *Sed alia tempora !* [a] Deci fala (Ca visul dragostei — momeala) Cu tinereţea-i spulberată ; Făptură-acum astampărată, Zareţki-n umbra de acaţiu Stă — cuminţit — după furtuna. Retras trăieşte-n voie bună : Sădeşte varză, ca Horaţiu, Crescînd boboci şi-nvaţă chiar Copiii săi abecedar!...
VIII
Prost nu era... Şi-al meu Evghani
Nepreţuind inima-i rea,
Doar duhu-i pus pe sfătoşenii,
Priceperea lui le iubea
Şi chiar de-aceea, cu plăcere,
Avea cu el întrevedere :
Şi astfel n-a rămas mirat,
Cînd l-a văzut venind la sfat...
Dar, după prima salutare, Zareţki — încă zîmbăreţ —: Vorbirea i-a-ntrerupt semeţ, Dînd a poetului scrisoare : Oneghin, către geam retras, , Citind, pe gînduri a rămas...

IX
E un bilet de provocare Scrisoare scurtă, sau *cartel*[a] Prin care Lenski, cu onoare, Chema pe-amicu-i la duel. La pasu-i — impulsiv din fire Oneghin astfel cu pripire Răspunse solului şi el: *Oricînd e gata* de duel. Zareţki, fără-ntîrziere, Zorind spre casa lui, în grabă. Unde avea un car de treabă, Plecă... Evgheni în tăcere — în sufletu-i nemulţumit — Rămase singur şi scîrbit.
» Dar alte sînt vremurile (lat.). 156
Provocare la dud. 13
157

Pe drept! Căci cercetînd procesul, în intima lui judecată, El aspru şi-a blamat excesul; întîi — purtarea-i vinovată, Cînd a glumit chiar cu iubirea Lui Lenski, zădărîndu-i firea ; Al doilea — să lăsăm dojana : Să-şi facă şi poetul toana, Scuzat la optsprezece ani !... Iubind pe tînăru-i amic, Evgheni trebuia un pic Să cugete !... Regretă-n van : Mai bine chibzuia-nainte — Om de onoare şi cuminte !...
XI
Putea s-arate el simţire, în loc de-a se zburli ca fiara ; Se cuvenea el cu iubire Să-i dezarmeze inimioara... „Acuma e tîrziu gîndeşte, Timpu-i pierdut... şi-apoi, în cleşte M-a prins bătrînul duelist: E rău, perfid şi şantajist... Desigur, merită dispreţ Cuvîntul lui de mincinos..., Dar şoapte, rîsul pe din dos..."
158
Părerea publică-i la preţ[M] : Resortul cinstei — idol cum e Pe axa lui se-nvîrte o lume !...
XII
Poetul, în pripita-î faptă, Fierbînd de ură, clocotea ; Nerăbdător răspunsu-aşteaptă : Vecinul un triumf vestea... Acum, pentru gelos e praznic !... El se temea de-acel obraznic, Să nu-i scornească iarăşi glume : Să-l facă de ruşine-n lume !... Şiret, să nu-şi ferească pieptul De ţinta ţevii de pistol : De-acuma n-o să tragă-n gol, Cînd l-o ochi în piept, de-a dreptul; Chiar mîini, la moară,-o să se-nfrunte, ,Vor trage-n coapse, sau în frunte !.,.
XIII
Urînd cocheta nendurată, înflăcăratul Lenski, el Nu vrea pe Olga s-o mai vadă în pragul crudului duel... Apoi, lăsînd-o mai domol, La urmă, dînd doar un tîrcol,
159
Se pomeni iar la vecine : S-o dea pe Olga de ruşine!... ©ar ce să vezi ? Ca mai-nainte, Fugind poetului în faţă, E gata ea să-l ia în braţă, Din prag, privind la el cuminte : Speranţă dulce-i flutura — Precum a fost, aşa era!
XIV
— De ce aseara.-aşa degrabă Ne-aţi părăsit, fărun cuvîht ? De-ndată Olga îl întreabă. El ochii-şi pleacă, în pămînt: Pieriră-n suflet ură, ciudă, Şl neagra-i gelozie crudă, Văzînd privirea ei curată, Şi gingăşia ci de fată ; Sorbind lumina ei senină, Gîndi la ea cu-nduioşare, Şi simte că-i iubit cu-ardoare,.. Şi-acum, regretă cruda-i vină, Şi-n inima-i cu ea-mpăcat: E fericit, e-nviorat !...
160
XV, XVI, XVII
Şi trist, cu fruntea-ngîndurată. tîn faţa Olgăi dragi — ca ieri -Vladimir iarăşi nu-şi arată , îngrijorateile-i dureri... , . . ; Gîndeşte : „Fi-voi salvatorul!... Nu voi lăsa corupătorul, Ou linguşiri şi cu suspine, -Bă-i fure inimii virgine •iubirea — desfrînatul vierme! Petala crinului s-o roadă Şi «cu «rtrava lui neroadă, Să-nvenineze-a florii steme..." Aceasta-nseamnă, orice-ai zke, Că, rriîini, -ne -duelăm, amke !
XVHJ
fi ştiut el care-i , Ge-«n pieptul Taniei ardea Şi de-ar fi bănuit Tatiana Ce crudă soartă-l aştepta — Că Lenski cu Oneghin sorţii Şi-i pun în joc în faţa morţii Se poate că iubirea sa Pe prieteni încă-i împăca !... Dar pătimiFea ei e-o taină Şi nimerii n-o deaeoperi...
«tei

Oneghin n-o mărturisi, Iar Tatiana n-o destainâ! Putea doar bănui dădaca, Dar n-a-nţeles nici ea săraca !
XIX
Distrat fu Lenski seara-aitreagă,

Cînd taciturn, cînd vesed iarăşi;
Cel legănat de Muza-i dragă
Mereu cu gandul e tovarăş 1
Mai îngîna oîte-un suspin
Discret şi trist la alavecin,
Privind la Olga rătăcit,
Şoptea : „Sînt tare fericit!"
Dar e tîrziu ; gîndind să plece,
în pieptu-i inima se frînge :
Cu drag de-adio mîna-i strange ;
Şi ea, privind în faţa-i rece :
Tristeţii vru să-i dea de rost:
— Ce ai ? — Nimic ! Şi dus a fost.

XX

Ajuns acasă, la pistoale Privi, strîngînd-u-ik-n cutie. Şi, dezbrăcîndu-se agale, Cu versai-i Schiller îi îmbie.

Dar gîndurile-l prind în plasă, în pieptu-i inima-l apasă : Ei vede-n dragostea-i aprinsă, în frumuseţea-i neînvinsă Pe Olga lui... Şi cartea-ndată A-nchis... îşi moaie a sa pană, Scrie-o poamă diafană, Iubirii sale închinată ; Citeşte versu-i, cu tristeţe, Ca Delvig[a], beat, pe la ospeţe !...

XXI

Dax versurile-i le-am păstrat, Şi iată dar cum sună ele: „Ah, încotro v-aţi depărtat, Voi, zile-a primăverii mele ?... Privesc la ziua viitoare Şi-ntreb : ce mi-o aduce, oare ?... Dar ea s-ascunde-n giulgiul cetii, Zădărnicie-i clipa vieţii... Şi dreaptă-i judecata sorţii : Străpuns cădea-voi sub săgeată, Sau fruntea mea de-o fi cruţată, la fel voi spune-n faţa morţii : Fii binecuvîntată, zi, Sau noapte ce mă vei răpi !

A. A. Delvig (1798-1831) — coleg de liceu şi prieten al lui Pufkin, poet *şi* admirator al cîntecelor populare.

XXII

Sclipi-va raza dimineţii,
Şi ziua va zambi frumoasă ;
Iar eu, în floarea tinereţii,
Voi trece-n umbra-ntuneooasă î.,.
Şi amintirea ta, poete,
Se va-neca în rîul Lete...
Toţi te-or uita; dar tu, fecioară
Frumoasă, vei veni tu, doară,
Să-ni verşi o lacrimă pe urnă,
Gîndind: «El m-a iubit pe mine!
Şi mie tristele-i destine
în zori de viaţă taciturnă,
Mi k-anchinat, el, dintre toţi l»
Iubii», vin la al tău soţ !"...

XXIII

Deci *ceaţă, urnbra-ntunecata...* (Romantic plin de pesimism! Deşi, pe bună judecată, Nu văd, de ce-ar fi romantism !) Dar Lenski, în sfîrşit, în zori, Lin aţipi la cîntători, Cu chipu-i ostenit şi pal, Pe vorba nouă : *ideal...*

Dar numai ce-l cuprinse somnul
Şi în tăcutu-i cabinet,
Cu pas tiptil, intră discret
Vecinul său : — Mai doarme domnul!...
Grăbeşte, că-i trecut de şepte !
Oneghin stă să ne aştepte !

XXIV
Se înşela. Evgheni încă Dormea buştean în pat, pe cînd Cocoşii-n bezna cea adîncă Pe Vesper» salutau cîntînd. • Oneghin mai dormea profund, Iar discul soarelui, rotund, Se-nalţă-n nor de vijelie : Şi bat la geamuri din chilie Nămeţii albi... Vrînd să mai doarmă, Evgheni, din oulcuşu-i moale, Nu se îndură sa se scoale... Dar, în sfîrşit, trezit de larmă, Perdeaua-şi trage... Timpul trece — El trebuia demult să plece...
• în mitologia greco-latină steaua lui Venus, adică Luceafărul serii, dar şi al dimineţii.
165
XXV
Sună nervos... Guilîot valetul Franţuz s-a. şi ivit, supus — Halat, papuci şi cu pachetul De albituri i le-a adus... Oneghin repede se-mhracă Şi slugii porunci să treacă Să-i ţină (-n loc de aghiotant) Cutia lui de combatant Şi-n sanie suind agale, în goană telegarii zboară ; Şi cere — ajungînd la moară *Lepage* [39]-le cu ţevi fatale... Iar sania cu telegari S-aştepte-n deal la doi stejari.
XXVI
La moară, pe zăgaz tăcut Aşteaptă Lenski-n nerăbdare ; Zareţki — meşter priceput — ,Vorbea de roţi şi piatra mare... Oneghin scuză-n grabă-şi cere Pentru prea marea-ntîrziere... Zareţki, duelist pedant: —- Dar sînteţi fără secundam ?
166
C-avea-n duel metodă dreaptă :
Pe-un om lat să-l întinzi în drum
Nu se admite orişicum,
Gi-n stricte pravile de artă !...
(De-aceea el şi se cuvine
Să fie lăudat — în fine !...)
XXVII
— Vreţi secundam ? Evgheni zice 5 Pe-ainicul meu — *monsieur Guillot* Şi cred că nu-mi veţi contrazice Cuvintele, aşa socot. Bărbat necunoscut, modest, Un om de treabă şi onest! Zareţki buza şi-a muşcat... Pe Lenski-Oneghin l-a-ntrebat: — Pornim ? — Hai, să pornim !...
nesigur
Vladimir zise... şi s-au dus, Jos, după moară... Iar mai sus Doi martori : „om-de-treabă" sigur Şi ou Zareţki fac tocmeala : Duşmanii-aşteaptă răfuiala...
167
XXVIII
Duşmani ? De cînd, pornind asaltul, Setoşi de sînge se-nfruntau ? Adesea — unul lingă altul — Nu stau la masă, nu gîndeau ? Prieteni, ieri ?... Iar azi cu ură Privesc cu sufletul la gură :
Doi monştri, ee-ntr-un vis urît
Le strigă să se ia de gît,
Să se ucidă duşmăneşte...
Nu şi-ar putea ei mîna strînge
Pîn ce nu şi-au scăldat-o-n sînge ?
Să se despartă prieteneşte ?
O, vrajba lumii, uri haine !
Se tem de falsa lor ruşine...
XXIX
însă pistoalele sclipiră ; Ciocanul bate în vergea, Şi gloanţele se nituiră; Trăgaciul clămpăni... Curgea Albastra pulbere în ţeava, Şi cremenea fără zăbavă E prinsă-n dinţii de oţel... Guillot stă supărat şi el... Şi-aruncă mantia duşmanii...
Zareţki treizeşdoi de paşi A numărat pentru vrăjmaşi, Rostind ritos cuvinte stranii... Şi-i despărţi pe-amici pe sol, Dînd fiecărui un pistol...
XXX
— Acum porniţi !... Şi fiecare,
Fără-a ţinti — cei doi vrăjmaşi —•
Unul spre cellalt cu răbdare
Măsoară-alene patru paşi,
Ca patru trepte către moarte...
Şi un pistol sclipi de-o parte :

Evgheni, neţintind în gol,
Ridică-ncet al său pistol.
Mai fac cinci paşi lin măsurat...
Şi-acuma sorţii vor decide !
Cînd Lenski ochiul stîng i-nchide,
Oneghin trage... A sunat ,
Fatala clipă ! Şi poetul
Din mînă-şi scapă pistoletul...
: . XXXI
Ducîndu-şi mîna către piept, El cade... în priviri doar ceaţă — E moarte, nu e chin inept... Aşa, din munte-un sloi de gheaţă,

1
Sub soare scînteind feeric,
Se prăbuşeşte-n întuneric...
Oneghin simte lungi fiori,
Spre tînăr face paşi uşori,
Zadarnic pe poet l-îmbie :
El nu mai este : cîntăreţul
Muri prea timpuriu ; îngheţul
L-a prins, ca floarea-n vijelie ;
In zori se vesteji-n zadar :
S-a stins — foc sacru — pe altar!..,
XXXII
Sta nemişcat şi-o umbră vană
Pe frunte pacea-i tulbura,
Sub braţul stîng, din calda rana
Tot sîngele îi şiroia...
Doar înainte co clipită
în inima-i — ce nu palpită ! —
Zvîcneau nădejdi, iubire, ură,
Clocot de viaţă şi căldură ;
Şi-acum, ca-n părăsite case,
E gol, întunecat şi mut,
Şi viaţa toată s-a pierdut!
Vezi var pe geam, obloane trase,,
Stăpînul nu e să te-mbie...
Dar unde-i ? Cel de sus doar ştie î.
XXXIII
Plăcut îţi e pe-un crud duşman
Să-l zădarească cu-o epigramă,
Plăcut îţi e, cînd pe-un tiran
îl prinzi de coarne, fără teamă,
Iar el, privindu-se-n oglindă,
îşi vede mutra lui pălindă...
Ţi-e mai plăcut, amicul meu,
Cînd va urla : „Sînt eu ! Sînt eu!...
Plăcut e, în tăcere mare,
Sa-i pregătească sicriu cinstit,
Punînd capacul ţintuit
De la distanţa de rigoare :
Dar, să-l trimiteţi la strămoşi
Nu cred că sînteţi bucuroşi... !
XXXIV
Şi dacă ţeava armei, toantă, Ucide-un tînăr, bun amic, Ce cu-o privire arogantă, Sau c-un cuvînt te-

agaţă-un pic, Ori la o sticlă desfundată, Sărindu-i ţandăra, deodată, La luptă mîndru te provoacă : Aceasta cui poate să-i placă ?...
170
14
171
Dar ce ţi-o spune conştiinţa, Cînd vezi lungit pe sol, deoparte, Unt om ? Cu f runtea-n chin de moarte Ce-i hnpietreşte-n veci fiinţa !... Cînd, surd, chemarea nu-l pătrunde Şi, mut, la strigăt nu-ţi răspunde!
XXXV
Evgheni, prîns de remuşcare, Striuagrad pistolu-n mîni nervos, Privi la Lenski, cu-ntrebare : — Da! E ucis! rosti tăios Zareţki: — Sigur, e ucis!.... Privind la Lenski, ca-ntr-un TIS, Oneghin s-a cutremurat Şi, îngrozit, s-andepărtat... Zareţki, trupul îngheţat, în sanie ;—ca pe-o comoară — îl urcă... telegarii zboară, ;. Simţind stăpînul mort; se zbat .Şi akargă-n goana-nfierbîntată, Spre curte năvălind săgeată !i
172
XXXVI .
Prieteni, voi jeliţi poetul,
Pierdut în floarea tinereţii,
Plin de nădejdi şi cu regretul
Că nu-şi plini menirea vieţii... !
S-a stins!... Vai unde sînt penaţii
Şi nobilele-i aspiraţii,
Simţiri şi cugete curate,
Idei şi gînduri avîntate ?
Şi unde-i, vai, floarea iubirii.
Şi setea muncii şi-a ştiinţei,.
Şi foamea dulce-a suferinţe».
Şi voluptăţile gîndirii,
Şi voi, năluci nepămîntesti,
Poetice visări cerestL.. ? *l*
XXXVII
Poate c-a fost spre bine-n kiine,
Sau pentru glorie născuţi
Şi lira lui cu falnic nume
In veac de veae i-ar fi crescut —
Prin cîntee — faima de po6t 5
Sau poate că în hu»e,-neet,
Ar fi suit înalte trepte...
Ci-n viaţa veşniciei drepte
El poate-a dus o sfîntă taiaă,
Şi sacrul sufletului foc
S-a stins, în noapte, sub obroc,
in

1

Acoperit de-a morţii haină ; Şi, la mormîntul lui, în floare, în cînt nu-l vor slavi popoare l
XXXVIII, XXXIX
Sau, poate, pe poet, în viaţă, îl aştepta o altă soartă ; • Schimbat la suflet şi la faţă, Sleit, bătea la altă poartă ; De muză divorţînd, el, dornic, îşi făurea cămin statornic ; Şi fericit, încornorat, Tînjean papuci şi în halat; Gustînd din cupa vieţii dulce : La patruzeci de ani cu gută, Mîncînd şi bînd — stafie mută, Grăbind în patu-i să se culce... Şi-n fine,-ntre copii, nepoţi Murea la vatra-i, plîns de toţi.
XL
Oricum n-ar crede cititorul : Poetu-ndrăgostit de vis, Frumos şi tînăr, gînditorul, Fu de-un amic smintit ucis !..
174
Pe locu-n stingă, de *la.* satul Unde-şi avu cuib inspiratul Poet — doi pini îngemănaţi Cresc într-un

trunchi îmbrăţişaţi, în umbra lor, plugari la rîu Privesc cum curg« lin la vale Şi cu ulcioare vin agale, Secerătoare de la grîu, Să-şi stingă eetea arzătoare Privind spre monument arare.

XLI

Acolo,-n primăveri, cînd plouă, Pe cîmpuri verzi, scăldate-n soare, Privind la holdele cu rouă, Cîte-am păstor, lingă mioare, Cu ochii trişti, cu faţa suptă, Cînta, cîrpiod opinca-i ruptă ; Sau cîteo linără fecioară, Venind de la oraş la ţară, Aicea se oprea, semeaţă, Strunind fugarul său în frîu, La alba piatră de la rîu : Luîndu-işi voalul de ipe faţă, Citind inscrijpţia de jale, Trist lacrima, plecînd agale..,

XLII

La pas ea merge, pe cîmpie, Gandind la Lenski tulburată, Că viaţa-î cu zădărnicie I-a fost iubirii închinată... „Dar Qlga, unde-o fi ? gîndeşte — Pe Lenski tot îl mai jeleşte ? Şi oum s-o mîngîie, sărmana ? Şi unde-i sora ei, Tatiana ?... Şi unde e fugaru-ascet, Duşmanul tinerelor graţii, Omul ciudatelor distracţii : Călăul junelui poet ?..." Acum de el nu pot vorbi, Dar mai tarziu voi reveni... ,

:.-, .;,. XLIII

Acuma, nu ! Deşi iubindu-l Din suflet pe eroul meu, Acum la el nu-mi este gîndul. Dar, mai tîrziu, voi spune-o eu... Ci anii mei la aspra proză Mă-mping, gonindu-mi rima rozS, Şi-ti urma ei, cu pas alene, Ofcînd, eu zăbovesc cu lene... Şi pana mea azi nu mai zburdă, Să zmîngălească pe hîrtie ; Ci ake visuri mă îmbie,

Şi alte aspre griji m-asurdă, în larma vieţii şin tăcere. Scarmînd în suflet, cu durere...,

XLIV s

Mijesc acum alte dorinţe, . , , Cunosc acum altă tristeţe : Jelind apuse suferinţe, Daplîng ipierdittta-mi tinereţe O, visuri, visuri : dulci iluzii, ,Voi, rimelor, la glasul Muzii, Demult, săltaţi de voie bună, Şi-acum staţi veştede-n cunună ?... Demult ? Şi-acum, de bună seamă, S-a dus, în zbor de rînduneîe, Şi primăvara vieţii mek Precum glumeam fără de teamă), Nu se va-nî»arce niciodată ?... Şi-nmi bat treizeci de ani Ia poartă ?

XLV

Aşa-mi bătu si-amiaza vîeţii, O recunosc aceasta eu : V-aţi dus voi, ani ai tinereţii, Cu voi s-a dus şi-avîntul meu !.., Vă mulţumesc... pentru plăceri, Pentru tristeţe şi dureri j

Zburdalnicii, furtuni, ospeţe, Şi toate darurile vieţii .... Vă mulţumesc, dar, tuturora !... Cu voi, în larmă şi-m tăcere, M-am desfătat eu, cu plăcere l

Adio, viaţa mea, aurora....
Cu suflet nou pornesc lla drum;
Trecutul să-mi mingii de-iaoum!...

XLVI

Privesc napoi: Adio, umbre,
Unde cu ziMe-imi pustii
Se scurse viaţa-n patimi sumbre,
în trudă şi zădărnicii...
Şi tu, candidă poezie,
Imaginaţia mi-o-imbie
Şi focul sacru —• de sub spuză -
în inimăni aprinde, Muză,
Şi nu lăsa să se răcească
Poetjun sufletul de jar :
Să se înverşuneze-amar.
Şi, în sfîrşit, să-ncremenească.»
Unde-n viitoarea de pe-aici
Mă bălăcesc cu voi, amici!... •
Capitolul al şaptelea

„O, *Moscova, fiic-a Rttsiei iubită, Cu cine mai poţi fi tu asemuită f*

Dmîtriev [a] (

„Cum să nu-mi iubesc eu Moscova natală ?"
Baratînski
„Prigoană-a Moscovei f Ce-nseamnă să poţi vedea întreaga lume !...
Şi oare unde e mai bine ?
Unde nu sintem noi anume!" Griboedov

Goniţi de raza primăverii Din munţi *cu* creste argintii, Nămeţii sub cupola zării Revarsă rauri pe cîmpii. în dimineaţa cea senină, Zîmbeste firea pe colină, Sub poala bolţilor albastre ; Vuiesc pădurile sihastre Şi-nimugurind, prind să-nverzească. Cînd după dajdie -albina Aleargă părăsind stupina,

poet liric, fabulist i sa-
» . . *Dmitriev* (1760-1837) tiric **rus.**
[h] *A. G, Griboedov* (1795-1837) — autorul renumitei comedii satirice *Prea multă minte strică,* din care citează Puşkin.
179

Colinele prind să-nflorească
ii
Ce tristă -eşti tu, primăvară,
Timp drag ou daruri de iubire 1
Ce tulburare mă-oifioară,
Simt sîngele în clocotire S
Cu cîtă trtstă-nduioşare,
Cu cîtă dulce alinare
Mă chemi ta, primăvară faţgă,
La sanul păcii din viroagă !...
Din amorţita mea tăcere,
TUJ viaţa, nu mă mai îmbii
Cu vis, cu (dor şi bucurii,
Cu alinare în durere ?!
Şi sufletu-sni Înţepenit
Din noapte im -S-a mai ttefck ?!..,
III
Să n-avem, oare, bucurie,
Cînd frunzele, pierduten toamnă
Cu primăvara iar învie,
Şi zvon din crfng la vi
Au,, eu natura ce renaşte,
Jn gînd îndurerat ne paşte :
ISO
Tînjim că anii ai s-au dus, Cu tinereţea ce-a apus ? Au, poate, ne revine-n minte, Un vîs poetic ce-nfioară, De-o altă veche primăvară, Ce prinde-n inimi să ne cînte, Visînd o ţara depărtată, Cu nopţi şi lună fermecată ? ,

; iv
E timpul vostru, trîndavî leneşi,
Libovnici epkureeni,
Sub. Levşin[41] fericiţi pui peneşi
Născuţi în puf, pretorieni;
Priami ai zărilor rurale,
Voi, doamnelor sentimentale !
Va cheamă dulcea primăvară,
Cu toţii să porniţi la ţară,
Unde e trudă, cîmp în floare,
Timp cald, cu nopţi de inspiraţii,
Prielnice pentru tentaţii...
La cîmp, amiciy cu nerăbdare :
Landouri, brişte, echipaje
Porniţi la drum, de la orajei
181

O, cititor mărinimos, în butca ta din ţări străine Lasă oraşul zgomotos Unde ai dus-o iarna bine ; Cu muza mea capricioasă Hai în dumbrava răcoroasă Tot foşnetul să-i auzim Pe lingă rîul anonim. Pe

unde, ros de plictiseală, Oneghin însuşi a iernat Vecin cu-al Tatianei sat, Codana plină de sfială. Dar el acum pe unde este ? Pieri şi urma-L, ca-n poveste.
VI
La cîrnpu-mprejmuit cu dealuri, Să mergem dar la rîuleţ, Ce curge, şerpuind în valuri, Sub bolţi de tei unde răzleţ Cîntă în nopţi privighetoarea, Şi un măceş şi-arată floarea, Iar rîul murmură ca-n vis ; Sub doi pini gîrboviţi stă scris, Pe faţa pietrei funerare,: „Aici Vladimir Lenski zace, Murind viteaz, visează pace...
182
în anul Domnului cutare... Răpus... la umbra de **brădet.** Dormi pururi, tinere poet !"
VII
Prin crengi de pini, în primăvară, Trist vîntul, mîngîindu-i urna, Ofta k piatra funerară, în taină ilegănînd cununa... Şi-n fapt de seară două-amice Tăcute — des veneau aice : Se-mbrăţişau sub disc lunar Lîngă mormînt plîngeau amar. Iar azi... stă monumentul trist, Uitat de toţi, pe cărăruie Crescură spini. Cununa nu e. Doar vreun păstor (şi el artist), Bătrîn cărunt, cu faţa suptă, Cinta, legînd opinca-i ruptă.
VIII, IX, X
Sărmane Lenski ! după tine Nu mult a plîns a ta mireasă : Nu «ui oftează cu suspine,
183
Şi-n doliu nu-ţi e credincioasă ; » Un altu-i mîngîie durerea, Cu linguşită iui iubire, Flatîndu-ii vanitoasa fire... Acum iubeşte ea ulaaul; Şi uite-o ou el împreună, i Lingă altar stă sub cunună împărtăşindu-i tot elanul: Privea cu ochii în pămînt, Rostind voiosul jurămînt.
XI
Sărmane Lenski! Au, sub huma Grea — tresări-vei în mormant, Trist cîntăreţ, aflînd acuma Trădarea-n nou-i legăanînt ?... Sau, adormit pe rîul Lete, Tu fericit visezi, poete, Şi-n lumea tainică şi mută, Dormi dus în umbra cea tăcută ?. Aşa, cuprinşi de grea uitare, Vom adormi şi noi, în ani, Şi glas de-amki şi de duşmani, Nu ne-o trezi din nepăsare: Doar cearta de moştenitori Prin zarva-i ne va da fiori...
184
XII
De-un timp, al Olgăi glas sprinţar La Larini nu-i de auzit: Chemat de-un ordin nilitar El a plecat; ea l-a-nsoţit. Bătrîna foarte-ndurerată, Părea că ceasul îi sunase ; Tatiana lacrima-şi secase : Ca moartea palidă şi tristă, Privea cu împietrita-i faţă, Lipsită de elan şi viaţă... Trecînd pe-ai casei în revistă, Perechea salutări le-mparte — Tatiana-i petrecu departe.
XIII
Şi lung, prelung din urma lor, Privea Tatiana-n văl de ceaţă : S-a dus amica anilor De bucurii şi jale-n viaţă. S-a dus, în zbor de porumbiţă, Intima vieţii ştrengărită, Menit i-a fost acum, de soartă, De-a pururea să se despartă. De-acuma singură — o umbră Privea-n grădina lor pustie: Nimica-n suflet n-o îmbie...
185
Pe faţa-i împietrită, sumbră,
Curg lacrimi — picuri mari de rouă
Şi inima-i se frînge-n două...
XIV
Şi, în tăcerea-i solitară, Mai tare patima-i saprinde, Pe-Oneghin de departe, doară, în trista-i inimă-l cuprinde. N-o să-l mai vadă niciodată, Datoare e ca viaţa toată Ca fratricid să-i poarte ură. S-a stins firava lui făptură Şi nimeni nu-şi mai aminteşte De el : logodnica semeaţă Altuia i s-a dat pe viaţă, După poet nu mai tînjeşte ! Doar două inimi, cînd şi cînd, De ce-n zadar l-or fi plîngînd ?
XV
E seara şi pe cer se stinge Lumina-n zumzet de amurg, Şi hora veselă se frînge ; în văi domoale ape curg,
186
Iar peste nu, în noapte, focuri Aprind pescarii pe alocuri. Şi luna tocmai din tărie Argintu-şi varsă pe cîmpie... -Tatiana-n noapte rătăcea Şi de pe deal zări, deodată. Un sat şi-o curte luminată, Grădina, rîul din vîlcea... Ea trist privi şi, tulburata, Des prinse inima să-i bată...
XVI
De îndoieli e încercată :
„Să plec napoi, să merg nainte ?
El nu-i aici ca altădată ;

Să-i văd doar casa"-şi zise-n minte
Grădina, curtea lui pustie,
Din deal în gînd mereu o-mbie,
Şi pironind trista-i privire,
Tatiana stă-n nedumerire...
Dar intră-n curtea părăsită
Şi cîiniî, buzna dînd, o latră ;
La strigătu-i de iîngă vatră,
Copiii sar într-o clipită,
S-o apere cu toţi — o droaie —
Scăpînd pe Tania de-o **potaie...**

I

XVII

— VLn să văd curtea boierească, Se poate ? Tania îi întreabă. Copiii, gata s-o servească, Aleargă după chei, la babă... Anisia, grăbind spre dînsa,
în faţă-i uşile deschis-a. Pe Tania-n casa cea pustie îndată paşii o îmbie, în cuibul unde-acel erou
Trăi... Vezi tacul trist în sala Tăcut cum stă pe masa goală De biliard. Şi pe birou Cravaşa-i. Tania stă-n ungher.,.
— Aici, lîngă cămin, stingher

XVIII

Boierul sta — Anisia-i zise — Cu Lenski, cu vecinul, bietul, Luînd ei cina-n doi, aice.,. Poftiţi, acesta-i cabinetul, Aici dormea, sorbea cafele» Vechilu-aici da socotele Şi cărţi citea dis-dimineaţa ; Aici îşi petrecea el viaţa
Şi domnul mare,-al său părinte ; Duminica şi-n zile mari, Punînd pe nasu-i ochelari, Jucam noi cărţi, ţiu bine minte ! Sărmanul ! Dumnezeu sa-l ierte Şi în mormîntu-i să nu-l certe !

XIX

Cu ochii plini de-nduioşare,
Tatiana-n jurul ei privea
La toate, plină de mirare,
Şi-n sufletu-i se-nviora
Cu dulcea-i patimă nestinsă ;
Pe masă candela sta stinsă,
Şi-un vraf de cărţi ; în colţ retras,
Un pat, sub covoraş de-atlas ;
Lunare raze drept colan ;
Pe un perete — ca blazon —
Portretul lordului Byron
Şi-un bust de bronz — dîrz corsican
Tricorn pe tîmpk încruntate
Şi braţele-i încrucişate...

[a] Bustul lui Napoleon I. 15 189

1

XX

Tatiana-n cabinet rămasă
Privea la toate fermecată.
Tîrziu... Vînt rece. Noaptea-şi lasă
Pe crîng tăcerea-ntunecată.
Pe văi şi rîu se-aşterne ceaţă.
Iar luna se-adumbri la faţă,
Sub nori. Tatiana-ntîrziată
Se cuvenea a fi plecată
De mult. Dar grija-i şi-o ascunde

în inima-i, oftînd cu jale ;
Spre casă cînd porneşte-agale,
îşi cere voie a pătrunde
Aici, la curtea boierească,
Să vină cărţi să mai citească...
XXI
Tatiana de la chslăriţă, Rămas-bun îşi lua la poartă. Dar pasul ei cu sîrguinţa, A doua zi, din nou o poartă Aici. în cabinet, tăcută, Rămîne singură,-abătută, Uitand de lume şi-n suspin Prelung îşi plînge-amaru-i chin...
Apoi a prins să răsfoiască Prin cărţi, ca un copil distrat, Dar conţinutul lor ciudat Atenţia-i ştiu să-i sporească: Şi ea în tainice volume Descoperi o nouă lume...
xxrr
Deşi ştim bine că Evgheni Demult de cărţi s-a săturat, El operele unor genii De surghiunire le-a salvat: Ici bardul lui Ghiaur şi Juan [2] e Şi alte două-trei romane, în care secolul avan Cu omul lui contemporan — Aproape-i zugrăvit fidel, Cu sufletu-i destrăbălat, Sec, egoist şi îngîmfat, Romantic, mîndru şi rebel, Cu mintea-i, stup de răutate, Tierbînd în acţiuni deşarte.
[a] Ghiaur şi Don Juan nume ale lui Byron.

— protagoniştii poemelor cu acekţi

1

XXIII
Păstrau şi azi multe din pagini Sublinieri de unghii fine Şi-atentă iscodea imagini Cu ochii plini de agerime : Tatiana se-arăta mirată De-un gînd, de-o faptă minunata De care-a fost cutremurat Oneghin, cînd le-a relevat.., Şi vede ea pe marginalii, Tot ce-a-nsemnat creionul lui. Şi pretutindeni sufletu-i Se-nfiripează din detalii : Printr-un cuvînt, o exclamare, Un semn tăcut de întrebare...
XXIV
Şi-acum Tatîana mea "începe Cîte puţin a înţelege Pe cel ce nu-l putea pricepe Şi taina prinde să-i dezlege. Acuma vede după cine A trebuit ea să suspine : Că e un trist original, Un înger, demon infernal, Ce e ? Un ins cu ciudăţenii ?
Un moscovit ce joacă-n roî, Sub mantia lui Childe Harold ? Un interpret printre vedenii ? Un lexicon modern să fie ? Au nu-i cumva o parodie ?
XXV
Atunci enigma-i dezlegată ?
Atunci *cuvîntul* e găsit ?
Dar timpu-i scurt. E aşteptată,
Acas de mult să fi sosit.
Aice, grijulii, vecinii
Ţinură sfat în preajma emir:
— Ce să mă fac ? Tatiana-i mare
Bătrîna spune cu-ntristare —,
Doar Olga-i mult mai tinerică,
Şi-ar trebui cu lumea-n rînd
S-o văd pe Tania mai curand,
Dar nu mai pot să fac nimica :
La toţi ea le refuză mîna.
Trist rătăcind prin cring, într-una.
XXVI
— S-o fi îndrăgostit ? — De cine ? Buianov o ceru : refuz ; Şi Petuşkov la fel, vezi bine ! Pîhtin husarul iar mofluz

S-a dus — îndrăgostit lulea De Tania ! — naiba-l zbenguia ! Gîndeam c-acuma nunta-i gata ! De unde ? Iar refuz, netoata !
— Măicuţo, eu atîta zic,
La Moscova, la **Mici** de fete ! Acolo mofturi n-o s-arăte !

— O, Doamne, dar cîştigu-i mic ! «— O iarnă tot o să te-ajungi! De nu, ţi-om da şi noi din pungi!
XXVII
Cu-aceste vorbe — sfat cuminte -Bătrtna planul şi-l încheagă, La socoteli luînd aminte : La Moscova o iama întreagă Trăi-va biata Tatiană, *So* vadă lumea orăşană în frumuseţea-i naturală, Modestă şi provincială, Cu demodate toalete, Şi vorba ei înapoiată, S-o-nfrunte Moscova-n gîmfată, Ochiri de fanţi şi de cochete !... [3]— Vai, ce ruşine !... Ah, mai bine Să steaua pădurile-i virgine !...
194
XXVili
Trezindu-se cu prima rază,
Acum la cîmp grăbeşte ea ;
Privind în juru-i, se-ntristează,
Duios la toate le vorbea :
„Adio, paşnice coline,
Voi, munţi cu vai şi rîuri line,
Şi voi, umbroaselor păduri,
La sînul falnicei naturi,
Şi veselă şi vie-n toate :
Vă schimb lumina dulcei păci,
Cu larma capitalei reci !
Adio, sfintă libertate !
De ce grăbesc la altă poartă ?
Ce-o să-mi ofere cruda soartă ?
XXIX
Plimba rea-şi prelungeşte-acum Cînd pe-un colnic, cînd la pîrîu, Tatiana-şi pironeşte-n drum Privirea-i cu păreri de rău... Că-i sînt prieteni vechi şi dragi Şi cîmp, şi codrii verzi de fagi, Cu cari pe rînd se sfătuia, Ca vara se călătorea... Sosi şi toamna aurită ;
195
1
Natura se îngălbeni, Cu flori de jertfă se-nveh ... Din bolta nordica-mpietrită Porni un vaier, şi-n persoană Sosi fermecătoarea iarnă.
XXX
Veni, se risipi în pale
Pe crengi, pe arbori albă floare ;
Covor se aşternu pe vale,
Pe cîmp, pe dealuri, pe ogoare.
Pe ţărm şi nuri nemişcate,
Dregîndu-şi punţile-argintate,
Sclipi şi gerul peste ţarnă :
Bine-ai venit, măicuţă iarnă !
Doar Tania nu e bucuroasă,
Nu se grăbeşte-a **întîlni,**
Albi, primii fulgi ; a-şi răcori
Obrajii cu nămeţi, voioasă,
Sa-şi spele faţa-i : nu ! Tatiana
Din drumu-i vrea să-ntoarne iarna.
[a] Aluzie la ritualurile păgîne care cereau împodobirea altarului de jertfă cu ghirlande de flori.
XXXI
Ziua plecării întîrzie, Sosi şi ultimul soroc. Trăsura — hîrb de fierărie — Fu dreasă pentru pocinog, Formînd convoi din trei căruţe, Cu fel de fel de catrafuse : Tingiri şi scaune, saltele, Borcane multe, canapele, Şi cuşti cu gaiţe, cocoşi, Castroane, lăzi, etcetera Şi ce comoară mai era... Plîng unii şerbi ; alţii, voioşi La carele cu hodoroabe înhamă optsprezece gloa"be.
XXXII
Trăsura mare-i înhămată ;
Cu prînzul la bucătării,
Zoresc... Chibitca e-ncărcată ;

Se iau la harţă surugii
Şi babe... Pe-un schelet de gloaba
Stă primul vizitiu cu barbă ;
Şi slugile băteau plocoane,
Urînd drum bun pentru cucoane...
Spre porţi trăsura de onoare
Porni... „Adio, curţi tăcute !
Adio, plaiuri cunoscute !
197
Ne-om mai vedea, vreodată, oare ?",„„
Şi picuri grei de suferinţi,
Din ochii Taniei curg, fierbinţi.
XXXIII
Cînd binefacerea culturii
Ne-o trece graniţa tîrziu,
Cu timpul, dînd imbold naturii,
(Cum filozofii-n table scriu,
Se pare, peste ani cinci sute)
Avea-vom şi noi alte rute,
Tăind Rusia cu şosele,
Şi poduri ghintuite, grele,
De fontă, arcuind pe-abis,
Vor trece peste văi şi **rîurî** ;
Tuneluri cu boltite brîuri
Vor sfredeli prin munţi, ca-n vis;
întreaga lume creştinească »
în gări tractire-o să găsească. .
XXXIV
Dar azi la noi sînt drumuri rele[4S], Cu poduri vechi ce putrezesc ; Prin staţii ploşniţe rebele Şi purici noaptea te sfîrşesc...
Nici birturi nu-s. în izba *rece,* Sub ochi un *Preiskurant*[a] îţi trece Flămînd, mîncări inexistente Trezindu-ţi pofte violente... Prin sate meşteresc ciclopii La foc domol, suflînd în foaie, Dreg cu ciocan şi nicovale Produsul slab al Europii, Blagoslovind şi deal şi vale. Şi toate rîpele natale !
XXXV
Dar cînd în drum fulgi albi se-aştera
Călătoria e plăcută :
Stih searbăd dintr-un cînt modern,
Şi calea iernii e bătută.
Automedonii[b] mînă iute,
Şi zboară troici pe întrecute
Iar stîlpii verstelor [c] de brazi,
îi vezi la fel ca pe-un zăplaz [4S].
Dar biata Larina, sărmana,
Temîndu-se de cheltuială,
Listă de preţuri (germ.).
b Automedon, scutierul şi conducătorul carului de luptă a! Iui Ahile, a devenit sinonim cu vizitiul iscusit.
[c] Stîlpi vopsiţi cu dungi negre şi albe, pentru vizibilitate, [c] indicau verstele (mai puţin de un kilometru).
198
199
Plutea-n chibitca ei domoală, Şi, desfătîndu-se, Tatiana S-a săturat de zări sterile De şapte nopţi şi şapte zile...
XXXVI
Dar sînt aproape ! Merg zorite, Spre Moscova din piatră alba ; Ca jarul, crucile-aurite. Pe turle scăpărînd în salbă, Ah, frate, vino să **le-admiri** ! Clopotniţi nalte, **mînăstiri,** Grădini cu ronduri şi palate. Cum ţi se-arată-n faţă toate ! Ades, în trista-mi pribegie, Cu soarta mea rătăcitoare, O, Moscova, cu-nduioşare, Gîndeam la tine în urgie : O, Moscova, ce mult grăieşti ,Tu unei **tăiate**

ruseşti!
200
XXXVII
Şi iată-n preajma-i cu dumbravă, Petrovsk, castelu-ntunecat Stă mîndru de recenta-i slavă : Napoleon c aşteptat Zadarnic beat de fericire, Sa-i facă Moscova primire, Dind cheia porţilor Kremline : Nu, n-a vrut fruntea să-şi încline în faţa lui înghenuncheată ! Nu sărbătoare — falnic dar — Ci foc, potop incendiar, Ia pregătit, nenduplecată !.., Deaici eroul, de departe, Privea la Moscova cum arde !
XXXVIII
Adio, martor al căderii Din slăvi, Castel Petrovsk ! Fecior, Haî, mînă ! Porţile barierii Albesc... Pe Tverskaia [b] dau zor
Palatul lui Petru, **aşezat** pe şoseaua Petersburgului, nu de-mparte de porţile Moscovei. După incendierea oraşului, în **1812,** gîfapoleon **a** fost silit să se mute din Kremlin în acest **palat pe** t-care, atunci cînd Moscova a fost despresurată, francezii **l-au** jefuit şi incendiat. •
f, b Strada Tverskaia (azi Gorki) — una din arterele **prin-**lcipale ale Moscovei, în prelungirea şoselei Petersburgului (astăzi Leningrad), ducînd pînă la Piaţa Roşie.
201
Prin gropi, şi hopuri hodorabe :
Fug chioşcuri, prăvălii şi babe,
Şi felinarelc-n sclipiri,
Livezi, palate, mînăstiri,
Buhari[b], grădini de zarzavaturi,
Mujici şi precupeţi, vitrini
Pe bulevarde cu lumini,
Cazaci, şi farmacii, şi caturi,
Şi porţi cu lei — străji la răscruci —
Şi-n stoluri negre ciori pe cruci...
XXXIX—XL
Plimbarea (drumul lung dezgustă !)
O oră-două le mai poartă,
Şi-n Haritonia [b] îngusta
Trăsura se opri la poartă ;
La batrînica lor mătuşă,
Cea ofticoasă, bat la uşa...
Şi le-a deschis, călcînd mărunt,
Un biet batrîn, calmuc cărunt
Cu ochelari şi-n rupt halat,
Ţinînd ciorapul vechi în mînă.
Cînd a văzut-o pe bătrînă,
Prinţesa-n patu-i a ţipat.
Cu lacrimi se îmbrăţişară
Şi fericite exclamară :
Cultivatori de zarzavaturi veniţi din Buhara. *Haritonie* — străduţă mai dosnică, un lundac.
202
XLI
— *Princesse, mon ange !*[3] —
Pachette! — Alina,,.
— Visez ?... Cîţi ani, e greu de spus î Pe mult timp ?... Draga mea l
Cuzina I
Ia stai !... O, ce minuni de sus! Zău, pare-o scenă din romane...
— Şi-aceasta-i fiica mea, Tatîana.
— Ah, Tania, vino lingă mine, Visez cumva ?... îmi pare bine !.,. Cuzino, Grandison... ţii minte ?...
— Cum Grandison ?... Da ! Gran-
dison !.. Ţin minte... unde-i acel domn ?
— Aici, la Simion cuminte Trăieşte. M-a şi invitat Cînd fiul şi l-a însurat.
XLII
Dar celălalt ?... Sînt sumedenii De spus!... Aşa-i că pe **Taniuşa** Mîine o ducem la rudenii : Mă tem că

n-o putea mătuşa Să meargă : simt piciorul greu,. Mă mişc, tîrîndu-mi-l mereu.,..
• Prinţesă, îngerul meu ! (fr.). 16 203
Dar voi de drum veţi fi trudite, Hai la odihnă !... Pasămite, Şi bucuria mi-e povară, »
Nu numai jalea... Sufletele !.,. Vai, bătrîneţele sînt rele... Şi viaţa-i tristă şi amară.,, Şi bătrînica istovită
Căzu de tusa-năbuşită...
XLIII
Tatiana se înduioşează,
De a batrinei dezmierdare :
La viaţa-i din iatac visează,
Trist regretînd a ei schimbare...
Sub perdeluţe de mătăsii,
Pe pleoape somnul greu se lasă.
Să sune clopotele prind,
O zi de truda prevestind.
Atunci şi Tania, trezită,
Tăcut se-aşază lîngă geam,
Privind la geana de mărgean,
Dar nu-i cîmpia ei iubită :
Străina curte vede azi
Cu grajduri, cuhnie şi zaplaz.
204
XLIV
Pe Tania,-n orice zi, aice
O duc !a mese, la rudenii.:
Pe la bunici, pe la bunice
Să-i vînture tingirea lenii...
Venind la rude de departe,
Toţi dezmierdări prind a-i împarte
Şi exclamări, *şi* pîine-sare :
— Cum a crescut Tatiana mare! Eu, doar mai ieri o botezai !
Eu o ţineam la sîn, păpuşă L. Tot ea cu dulciuri o-ndopai ! îi spun bătrînele în cor:
— Cum mai trec anii nostri-n zbor !
XLV
La ele nu-i nici o schimbare ;
E totul după obicei :
Princesse Hellene, mătuşa, are
Scufia ei de tul — temei.
Fardată e Lukeria Lvovna ;
Sac cu minciuni — Liubov Petrovna
Ivan Petrovici — fără har ;
Simion Petrovici — tot avar ;
Pelaghia Nicolavna tot
Amică cu *M-onsieur Finemouche,*
Cu-acelaşi şpiţ şi soţ ghiduş,
La club rozîndu-şi cîte-un cot.
16

Bărbat supus şi surd-cirnpoi, ă, bea ca pentru doi...
XLVI
Pe Tania o îmbrăţişează La Moscova tinere graţii, întîi tăcut o cercetează Din cap pînla picioare ! Alţii
Găsesc la ea cîte-o scădere : Provincialele-i maniere, Cam palidă şi cam gingaşă, în totul însă-i drăgălaşă !... Şi, devenind mai naturale, Se împrietenesc cu ea : O pupă,-o prind a mîngîia Şi bucle-i fac după taclale... Şi toate-apoi îi fac discrete, Destăinuirea lor de fete !
XLVII
Străine şi-ale lor victorii, Nădeji, şi visuri, şi iubiri, Curg în povestea şezătorii, ,Uşor brăzdată-n

clevetiri... Apoi şi ei, ca să-şi resfire A inimii destăinuire,
îi cer drept plată, dinadins ; Dar Tania, ca-ntr-un tainic vi Ascultă graiul lor isteţ : La toate fără-mpărtăşire, Copleşitoarea ei simţire, Comoara-i sfîntă, fără preţ, în fundul inimii **ji-ascunde,** Şi nimeni taina nu-i **pătrunde**
XLVIII
Tatiana-n convorbiri doreşte Să afle tot şi să asculte : Dar în salon se flecăreşte, Se vîntură cuvinte multe,,. Discuţii palide, confuze, Chiar clevetirile-s optuze... Cuvinte fade şi uscate, Minciuni năstruşnice şi plate., Nu scapă-o vorbă mai cu **haz,** Un gînd să scapere nu poate Din minţile întunecate, Şi-n inimi, provocînd **necaz,** O glumă pe netoţi nu-i **cearta** Eşti searbădă, lume deşartă !
206
207
XLIX
Iar tinerii de la Arhivă [a] Privesc la Tania cu mîndrie, Bîrfind cu toţii de-o potrivă, îşi rumegă a lor prostie. Un tăntălău fără-ndoială Găsi că este ideală... Şi rezemat de-o uşă scrie, Vrînd să-i dedice-o elegie... Iar la o tuşă cam uitucă Văzînd-o Viazemski. fireşte, Pe buze zîmbetu-i sădeşte. Şi-un bătrînel, purtînd perucă, Privind fetiţa ce visează, De dinsa se interesează.
Acolo unde Melpomena [b] Urlîndu-şi tragicele-i fapte Şi-agită mantiile mondene în faţa gloatei nemişcate Şi, unde Thalia [c] vestită Doar prin aplauze-i trezită,
[a] Un grup de tineri funcţionari de la Arhiva Ministerul» Afacerilor externe de la Moscova. [b] Muza tragediei. [c] Muza comediei.
208
Şi Terpsihora mimai ea Pe tineri spectatori mişca, (De-acele vremuri fabuloase, Ca voi, şi eu am fost pendinte), Ea n-a atras luare-aminte Lornietei doamnelor geloase. Şi nici privirile experte, Din stal şi lojele inerte.
LI
O duc pe Tania la baluri,
Acoîo-i cald şi-nghesuială,
Mazurca tuna-n ritm de valun,
Perechi se-nvîrtejesc în sală ;
în roaleta lor uşoară
Frumoasele sclipesc în seară ;
Şi-rt cerc, buchetul de mirese
Provoacă sentimente-alese.
Aici trufaşii eleganţi
Adopră mutre insolente,
Plimbînd lomete neatente ;
Aici husarii aroganţi
Apar în zornăit de pinten,
Sclipesc, învinq şi zboară sprinten.
209
LII
Lucesc în noapte mii de stele, :
Şi. moscovite frumuseţi ;
Dar mai frumoasă decît ele ;
E iuna-n cerul ei semeţ...
La fel şi tu, cînd toţi te-admiră,
Eu nu-ndrăznesc să-ţi cînt din liră,
Căci străluceşti şi tu, ca luna
latre femei şi fete una !...
Cu ce paşi graţioşi, cereşti,
Uşor aluneci pe pămînt!
Ce piept, cu gingăşii de-avînt ;
Cu ochi serafici, îngereşti !
Să tac, destul ! Plătii tribut
Eu nebuniei In trecut.
LIII
Zvon, Sarma, hohote, plocoane, Galop, mazurca, vals... Distrată, Lingă mătuşi, între coloane, Tatiana

stă neobservată. Priveşte neatent la lume. Şj.-n pieptu-i ura creşte-anume : A.ici se-năbuşă, iar gîndu-i O poartă, dorul legănîndu-i. La satul cu colibi sărmane :
210
Ţărani săraci pe cîmp tăcut, Unde curgea un rîu pierdut, La flori, la scumpele-i romane, Şi unde, sub alei de tei, Ieşise el în calea ei...
LIV
Aşa, departe-o poartă gîndul, .
Uitînd de lume şi de bal,
Dar chipu-i, dintr-un colţ, pîndindu-l,
Din ochi n-o pierde-un general...
Mătuşele semn îşi făcură,
Ba mai primi şi-o-mbolditură,
Şi fiecare îi şopteşte :
— La stînga repede priveşte !
— La stînga ? Cum ? Dar ce să fie ?
— Ce-o fi să fie !... uite,-anume...
— In cerul înţesat de lume, Vezi, două uniforme-mbie :
El s-a desprins... stă mai retras..,
— Cum, generalul ăsta gras ? !
LV
Aici, pe draga mea Tatiana, O felicit pentru succes ! Şi plec la drum, privind icoana Eroului de liră ales !...
211
Şi-acum atît, doar un cuvînt: — *Pe-tînărul amic mi-l cînt, Cu ciudăţeniile-i toate, Şi, fie-mi binccuvîntate, A mele munci, epică Muză ! Şi dă-mi tu credincios toiag Să nu mai rătăcesc pribeag !*
Destul! Arunc povara dusă Dînd clasicismului obolul: îndeplinii cu cinste rolul.

Capitolul al optulea

Fare thec well, and if for ever, Still for ever, far ihee well. Byrtm
b **Puşkin** parodiază **aici** eroice clasice.
pompoasele invocaţii ale epopeile»
în zilele cînd în grădina Liceului creşteam senin. Din Apuleius[b] luînd lumina, Din Cicero citind puţin, Cînd lebedele cu suspine Chemau din tainice coline Pe-aibastru lac, în primăvară, Veni *şi* Muza-mi solitară ; Şi-n studenţeasca mea chilie, Părea că sînt la un banchet, Iar Muza îmi cînta discret De vesela copilărie Şi de străvechea noastră slavă -Visarea inimii suavă.
B Adio, iar dacă-i pentru totdeauna Atuncea pentru totdeauna, adio ! (Engl.)
I [k] *Lucim Apuleius* — scriitor latin din secolul al II-lea, au-teruî romanului fantastic si satiric *Măgarul de aur.*
2)3
II
Şi lumea o-ntîlni cu drag ; Succesul prim ne-a-ntraripat; Derjavin [a] cel bătrîn.din prag. Murind, ne-a binecuvîntat...
III
Şi impunîndu-mi ca o lege,
Doar pasiunea arbitrară,
Simţind cu gloata — se-nţelege —
Grăbii cu Muza mea sprinţară !
în larma de ospăţ, la praznic, s
De rond, în miez de noapte groaznic,
a *G. R. Derjavin* (1743-1816) — cel mai de seamă poet rus al secolului al XVJII-lca, care i-a prezis iui Puşkin an viitor strălucit.
214
Şi la nebunele ospeţe, In dar, frumoasa-i tinereţe Şi-aduse tînăra bacantă Şi oaspeţilor, la beţie. Ea le cînta cu frenezie : Şi junii o curtau, galantă, Iar eu şi-amicii, cu mîndrie, Priveam la Muza mea zglobie...
IV
Curînd, de cercuri amicale Eu am fugit... ea după mîne. Şi Muza-n taciturna-mi cale, Alinătoare de destine, Mă fermeca cu tainic glas ! Şi-ades, prin munţii din Caucaz, Ea, ca Lenore-n nopţi cu lună, Cu mine călărea-mpreună ! Pe ţărmul falnicei Tauride, Adesea mă chema să-ascult Al mării vuiet în tumult, Şoptituî glas de nereide [a] : Eternul valurilor cor — Imn înălţat spre Ziditor.

; • Nimfele mării, fiicele zeului marin Nereu.
215

Uitînd de baluri şi ospeţe, De capitala depărtată.,, Cu gloata şatrelor răzleţe, Ea prin Moldova întristată Printre nomazi a rătăcit Şi-acolo s-a sălbăticit: Uitmd de graiul zeilor Pentru săraca limba lor Şi cîntul stepelor, gingaş... Deodată, tot se primeni Şi în grădina mea veni Ca domnişoară de oraş Cu gîndul trist în ochi senini Şi-o carte franţuzească-n **mîini.**
VI
Şi astăzi pentru prima oară Las Muza-mi la *raotit*[44] să vie. La zîna stepei, subţioară, Privesc cu multă gelozie. Prin rîndul strîns de-aristocraţx, De militari şi diplomaţi, Printre cucoane cu emfază Ea trece-ncet şi se aşază,
216
Privind lămuritoarea lume,
în rochi şi haine elegante,
Ce gazdei vorbe-i spun galante ;
Bărbaţii-n negrele costume,
în jurul doamnelor de seamă
Sînt — ca la un tablou — o rama»
VI t "
îi place mîndra prezentare,
Oligarhia perorînd,
Şi atmosfera de rigoare ;
Cu ranguri, vîrste — rînd pe **rînd...**
Dar cine în selecta gloată,
Tăcut, cu fruntea-ngîndurată.
Sta între toţi ca un străin ?
Prin faţă-i se perindă, vin
Şi pleacă roiuri de vedenii...
Pe chipu-i ce vezi ? Plictiseală ?
Orgoliu-nfrînt, chin de-ndoială ?
Dar cine-i ? Nu cumva Evgheni ?
Să fie el ?... De bună seamă !
— De mult e-aci ? Ce dor îl
cheamă ?,
217

VIII
Acelaşi e ?... Ori s-a smerit ? Sau face pe originalul ? Cum s-a întors, mai umilit? Sau va stîrni mereu scandalul ? Cum se prezintă-acum ? Melmoth Cosmopolit, sau patriot, Childe Harold, *quaker* [b] ipocrit,
Cu altă mască-mpodobit ?
Sau, simplu om de treabă, cată
A fi ca tine, ca o lume,
Precum l-aş sfătui, anume :
Să-şi lase moda perimată,
Destul a zăpăcit o lume...
— L-aţi cunoscut ? — Doar după
nume î
IX
De ce cu-atîta aroganţă Vorbiţi voi despre el grăbit ? Nu pentru că, din ignoranţă, în toate judecăm pripit?
» Protagonistul romanului *Melmoth vagabondul* de Chatt Maturin (1782-1824), care aducea oamenilor numai nenorocii împotriva voinţei lui.
b Membru al unei secte religioase din America de Nord,
218
Că sufletele-nflăcărate, Ca orice mediocritate, Stîrnesc surîs şi răzmeriţe ; C-o minte nu se-ncurcă-n iţe

; Că vorba plină de-ngîmfare Adesea o luăm drept faptă ; Că nerozia-i rea, nedreaptă ; Că la cei mari nimicu-i mare, Şi că banalitatea, dar, Ne-a năpădit — şi nu-i bizar ?

X

Ferice de-acel tînăr care De june s-a maturizat, Şi gerul vieţii temerare Treptat cu anii l-a-ndurat ; Fantome n-a vista nicicînd, Mondenii nobili nesfîdînd ; La douăzeci — *dandy* în notă ; La treizeci — însurat cu dotă ; La cincizeci s-a eliberat De datorii şi obligaţii, Şi glorii, bani şi decoraţii, Pe toate le-a cules, treptat... Şi despre el auzi curent: N. N., bărbatul excelent!

XI

E trist să cugeti că-n zadar
O tinereţe ne-a fost dată,
Că ea ne-a înşelat amar
Şi-a fost de noi şi ea-nşelată ;
Sa ştii că bunele dorinţi
Şi visurile dragi, fierbinţi,
S-au irosit, în vînt îndată,
Ca frunza-n toamnă spulberată.
E trist să tot priveşti în faţă
La mese pururi înşirate,
Ca la o ritualitate,
Şi-n urma gloatelor, în viaţă,
Sa mergi codaş, fără-o dorinţă,
Nempărtăşind nici o credinţă...

XII

Nu e plăcut (vă rog, fiţi drepţi!) Să fii subiectul de scandal, Şi între oamenii deştepţi Să treci drept un original ; Să-ţi meargă vestea de smintit, Sau de un monstru îndrăcit, Sau cum e şi eroul meu — Oneghin — „Demonul" cel rău,

Ce şi-a ucis (cumplit a fost !) într-un duel pe-un bun amic ; La vîrsta lui să fii nimic, Tînjind în viaţă fără rost: Să n-ai nici slujbă, nici soţie, Să lîncezeşti în trîndăvie.

XIII

Pătruns de-o tainică mustrare, în alte părţi mereu s-ar duce, (Povară grea, chinuitoare, A celor care poart-o cruce) ; Curînd îşi părăsi conacul, Ogorul şi pădurea, lacul, Pe unde jalnic i se-arată Tăcuta umbră-nsîngerată... Şi-n rătăcirea-i fără ţel, Cuprins de patima-i se-avîntă : Dar hoinărirea nu-l încîntă, Şi-acum, sătul de toate, el Se-ntoarce-n cercul lui banal, Ca *Ceaţki* [a] de pe vas, la bal...

[1] Personaj din celebra comedie *Prea multă minte strică* a jjlui Griboedov. După ce a Jipsit din patrie timp de trei ani, chiar în ziua întoarcerii sale la Moscova a luat parte la un bal.

XIV

Deodată lumea s-a mişcat,
Prin sală trece-al şoaptei val.
De gazdă s-a apropiat,
Urmată de-un brav general,
O doamnă, nici prea expansivă,
Nici rece, nici prea guralivă,
Fără privirea insolentă,
Fără pretenţie stridentă,
Fără grimase de salon
Şi fără gesturi imitate :
Tăcută-n grava-i simplitate,
Părea adevărat tablou
Du comme ii faut[A]... Şişkov [b], mă ierţi:
Nu ştiu, s-o tălmăcesc la terţi...

XV

Spre ea vin doamnele, amabil,
Batrînele-i zîmbesc din prag,
Bărbaţii se înclină-afabil,
Privind în ochii ei cu drag,
Şi domnişoarele tăcute,
Trec prin salon cu paşi de ciute ;

[a] Al buneicuviinţe (fr.).

b Aluzie la amiralul A. A. Şişkov, fondatorul societăţii „Convorbirile iubitorilor secolului al XlX-lea", care susţinea teza întoarcerii la formele perimate a!e limbii bisericeşti, opunîndu-s;: dezvoltării fireşti a limbii literare ruse.

Iar mîndrul general alene Păşea, umflîndu-se în pene. N-aş spune că-i o frumuseţă : Dar de la cap pînla picioare... Nici un cusur vădit nu are, Nici cum ar zice moda-n speţă, în cercu-nalt de londonezi : *Vulgar...* (Nu pot s-o spun, mă crezi!)

XVI

Îmi place mult acest cuvînt, Dar nu pot să-l traduc, amice : La noi el nu şi-a luat avînt, NM cred să aibe preţ pe-aice ! De-o epigramă ar fi bun. Dar despre doamnă să vă spun Fermecătoare-n simplitate, La masă le-ntrecea pe toate, Cu Nina Voronskaia-n frunte, Această Cleopatră-aieve, Pe ţărmul minunatei Neve : Dar Nina nu putea s-o-nfrunte, Cu frumuseţea-i statuară, Nu-şi întrecea vecina, dară...

222

223

XVII

„Nu-i ea ? — Evgheni s-a-ntrebat — Posibil ? Este ea... Ba, nu-i... De-acolo, din pustiul sat ?" Şi tot mereu lornieta lui
O-ndreaptă spre-aceea care,
Ca-n vis să-i semene, îi pare,
Aidoma cu chipul ei...
— Ia, spune-mi, prinţe, dacă vrei, Nu ştii tu, cine-o fi anume,
Cea cu bereta de carmin, Spaniolul sol îi e vecin ?
— Aha ! De mult n-ai fost prin
lume !
îndată te voi prezenta.
— Dar cine e ? — Soţia mea !

XVIII

— Te-ai însurat ? Ea ţi-e sultana ! De mult? —De vreo doi ani, mai bine!
— Cu cine ? — Larina ! — Tatiana ?
— Tu o cunoşti ? — Moşii vecine !
— Ei, dar să mergem ! prinţu-mbie, Ca să-l prezinte la soţie

224

Pe prietenul şi ruda sa. Prinţesa l-a văzut şi ca, Semnă l-a întîmpinat, Oricît în suflet turburată, Privind la dînsul nemişcată, Şi cu nimic nu s-a trădat : Pastrînd acelaşi ton plăcut Şi-acelaşi liniştit salut.

XIX

Şi, zău, nu s-a cutremurat,
N-a-ngălbenit, nu s-a roşit,
Nici o sprinceană n-a mişcat,
Şi nici din buze n-a clintit.
Chiar de-o privi cu insistenţă,
O urmă de reminiscenţă
Oneghin nu descoperi...
Să intre-n vorbă el dori,
Şi nu putu... Ea îl întreabă,
De cînd e-aici, de unde vine,
De nu-i cumva, din părţi vecine ?
Apoi, privind la soţ, în grabă
Plecă, cu aer obosit...
Iar el... rămase-ncremenit...

225

XX

Aceasta, oare, e Tatiana, Pe care, în singurătate, La începutu-mi de roman, a Trăit în plaiuri depărtate ? El o mustră fără sfială,
Citindu-i aspra lui morală ;
Să fie-aceea de la care
Păstrează tainica scrisoare,
în care totul e deschis :
în care ininia-i vorbeşte ?
E fata, ce-şi destăinuieşte
Iubirea-i ce-a respins-o... Vis ?
Sau l-a privit chiar ea în faţă,
Indiferentă şi semeaţă ?
XXI
Şi plictisit, din sala-ncinsă,
El pleacă-acasă-ngîndurat,
Trist răscolind cenuşa stinsă,
Furat de-un vis întîrziat...
Trezindu-se spre prînz, primeşte Un plic : N., prinţul, îl pofteşte La o serată. — *„O-o* ! La ea . Mă duc ! Mă duc !" el se gîndea, Scriind răspuns de mulţumire. Dar ce-i cu el ? Ce vis îl prinde ! Ce dor în suflet i se-aprinde,
226
Trezindu-l iar din lenevire ? Necaz ? Zădărnicii ? Tristeţe, Sau — dragostea-i din tinereţe ?
xxir
Oneghin, tot privind la ornic,
Aşteaptă să se facă seară,
Dar bate zece, timpu-i spornic...
Trăsura l-a lăsat la scară.
Zorit, la principesa urcă,
Tatiana-i singură. Se-ncurcă...
Trecură cîteva minute :
Ei tac ca două statui mute...
Oneghin, palid şi ursuz,
îngînă două-trei cuvinte...
Şi gînduri negre-i trec prin minte
Privind în ochii ei, confuz...
Iar, dînsa, liniştită, rece,
în nepăsarea-i se întrece...
XXIII
Soseşte soţul. Şi-ntrerupt e Nu prea plăcutul *tete-a-tete* [a] : Ei şi-amintesc de vremi trecute, Zburdălnicii de tineret...
[b] Discuţie între patru ochi (fr.). 22?

1

Fac haz, glumesc. Sosesc noi oaspeţi:
Şi-n grupuri, musafirii proaspeţi
Presar cu glume piperate
Discuţiile animate. Şi-n faţa gazdei primitoare, Toţi, tară vorbării pedante, Şi adevăruri epatante, Se-ntrec cu verva-n scăpărare, Nesperiind nici o ureche C-o vorbă nesărată, veche...
XXIV
Era chiar floarea capitalei, Protipendada, lume fină, La modă şi figuri banale, Şi imbecilii de duzina. Vedeai şi acre băbătii Cu trandafiri şi cu scufii, Dudui scăpate de dădace Şi mutre pururea posace. Era aici şi-ambasadorul, Ce discuta idei de stat ; Şi bătrînelul parfumat, Care glumea, stîrnind umorul — Deşi plăcut la-nfăţişare El astăzi cam ridicol pare.
228
XXV
Era aici şi-un domn acrit, Pe toţi şi toate mîraios ! Pe ceaiul gazdei, prea-ndulcit, Pe soţi naivi şi sex frumos, Şi pe romanele confuze, Pe monograma unor bluze, Război, minciuna din jurnale, Şi

farmecul soţiei sale...
XXVI
Era Prolasov cel vestit, Cu suflet plin de josnicii, Ce prin albumuri ţi-a tocit Creioanele tale, St. Priest[a] ! Un alt director peste bal în uşă — poză din jurnal — Stă rumen ca un heruvim,
S. *E. K. St. Priest* (1803-182) — conte, fiul unui emigrant francez care- desena în albumunle înaltei societăţi caricaturi, dovedind mult talent, fapt pentru care era şi iubit, dar **şi temut**
Şa acelaşi timp.
229
încorsetat şi mut... Cum ştim... Şi-un voiajor aventuros, Scrobit, şi mîndru, şi obraznic, Un cioclu rătăcit la praznic, Cu aer cam pretenţios —
Şi toţi, privind la anonim,
îl cjsîndiră unanim !
XXVII
Şi-al meu Onegbln, seara-ntreagă,
E ocupat doar de Tatiana :
Nu de fetiţa ca o fragă,
Îndrăgostită şi sărmană,
Ci de prinţesa glacială,
Inaccesibilă vestală,
fTronmd acum pe ţărmul Nevei...
Ah, oameni, strănepoţi ei Evei,
La fel sînteţi voi cu străbuna :
Nu ce-i permis îţi place ţie,
Ci şarpele mereu te-mbie
La pomul tăinuit, într-una :
Doar mărul cel oprit sa-i dai,
Căci raiul — fărde el — nu-i rai !
XXVIII
Cu totul se schimbase Tania, Păşind în rolu-i de cucoană : Ce grabnic şi-a-nsuşit ea strania
230
Maniera de amfitrioană... Cine-ar putea, de bună seamă, Să vadă-n falnica madamă, Legislatoarea de salon, în lumea asta, de *bon-ton,* Pe gingaşa fecioară dulce, Ce nopţi întregi gîndea la el, Şi somnul no prindea de fel, Pe cînd Morfeu [a] zorea s-o culce : Visa — în zorii tinereţii — Cu el să-şi lege firul vieţii...
XXIX
Iubirea vîrstele supune, Dar pentru-o inimă fecioară, E-asemenea unei furtune Cu ploi în cîmp de primăvară ; Sub ploaia patimii, ca holda, îşi creşte pentru pîrg recolta, Şi viaţa, odrăslind din lut, Dă flori la timp şi rod plăcut. Cînd vîrsta stă-n tîrziul prag, Cu anii veştezi, fărde roadă, E tristă dragostea neroadă, Cu-al patimii mort vălmăşag, Ca-n toamnă-un furtunos puhoi Ce schimbă cîmpul în noroi...
în mitologia greacă, fiul lui Hipnos, zeul somnului.
t
231
XXX
Evgheni, fără îndoială,
E-namorat cuc de Tatiana,
Şi zi şi noapte, cu sfială,
L-adastă dragostea, vicleana.
Neascultînd de glasul minţii,
La pragul ei robit dorinţii,
în fiecare zi grăbeşte,
Ca umbra după ea păşeşte ;
E fericit, cînd îi permite,
Boa [a] la gîtu-i de-i agaţă,
Sau cînd de mînai, sloi de gheaţă,
Şi-atinge mîna lui fierbinte,
Făcîndu-i loc printre lachei
Şi ridicînd batista ei.

XXXI
Pe dînsul ea nu-l bagă-n seamă, Oricît s-ar zbate, chiar de moarte, în casă-i, ca pe toţi, îl cheamă, Iar la ospeţe, de departe, Salutul i-l evită parcă, Iar alteori nici nu-l remarcă. Cochetă nu e, nici nu pare, Căci asta-i blam în lumea mare... Oneghin suferă, slăbeşte,
• Fîşîie lungă de blană sau de pene, purtată de femei în jurul gîtului.
232
Dar ea nu vede, nici nu-i pasă ; El s-a uscat, e numai oasă, în pieptu-i oftica-ncolţeşte, îi ţin toţi medicale predici Şi e trimis la băi *de* medici !
XXXII
Dar el nu pleacă, ci e gata Să scrie la strămoşi, degrab, De revederea-apropiată... Tatianei (ăsta-i sexul slab !) De dînsul nici un pic nu-i pasă. Dar el mai speră, nu se lasă ; Mai dîrz decît cel sănătos, Prinţesei scrie inimos Misiva lui cea pătimaşă. Deşi-n scrisori el nu mai crede Şi sens în ele nu mai vede, Dar inima-i dă ghes, abfaşă, Şi chinu-i scapă din zăbală, Iată-i scrisoarea textuală :
SCRISOAREA LUI ONEGHIN CĂTRE TATIANA
„Prevăd că va stîrni jignire Destăinuirea mea bizară : Vă va aprinde în privire
233
[redacted]
Dispreţ, sau ironie-amară !... Ce mai doresc ? Ce mă îmbie Să tulbur spuza, imprudent ? La ce batjocură tîrzie Yă dau prilej de-amuzament ?
Cînd v-am văzut întîmplător, Simţind înfiripatul dor, N-am cutezat să cred scînteia, Pornirea-mi stăvilind... şi, poate, Ţinînd la mîndra libertate, Nu am voit s-o pierd, de-aceea... Şi ne-a mai despărţit, din prag, Sărmanul Lenski — jertfă-anume — Şi tot ce mi-a fost scump şi drag, Mi-am smuls din piept, plecînd în lume. Străin de toţi şi degajat, Gîndeam că libertate, pace, în viaţă fericit m-or face !... Ce grea pedeapsă mi-am luat!...
Nu !... să vă văd în orice clipă, Să vă-nsoţesc la orice pas, Un zîmbet, o privire-n pripă S-o prind cu dragoste-n extaz ! S-ascult prelung, să vă-nţeleg Cu sufletu-mi desăvîrşirea Şi-n chinuri mistuit — întreg Să pier... aflîndu-mi fericirea !
234
Lipsit de-aceasta, spre-al tău prag
Pornesc mereu pe furişate,
Mi-e clipa dragă, ceasul drag,
Căci zilele-mi sînt numărate ;
Eu ştiu că, rînduit de soartă,
Curînd mi-o bate moartea-n poartă.
Dar ca să mai rîvnesc la viaţă,
Mă vreau călăuzit de-o stea :
Să ştiu, în orice dimineaţă,
Că — peste zi — vă pot vedea !...
Mă tem că-n ruga mea smerită, Privirea aspră să nu vadă Vreo uneltire-nchipuită, S-adun dojenile grămadă. O, dacă-aţi şti ce grozăvie E să-nseţezi după iubire, Să arzi ! Iar mintea să-ţi îmbie Tot sîngele la potolire ! Să vrei să-ţi plîngi tot avatarul Şi să te tîngui la picioare ; Să-ţi verşi tot chinul şi amarul Din sufletul plin de ardoare !... Şi, totuşi, să rămîi de gheaţă... în conversaţii, în privire : Să-ţi tăinuieşti orice simţire,
18
235
3 I
Să fii cu zîmbetul pe faţa
Dar fie ! Mistuit de chin, Să-ndur îmi e peste putinţă : în mîna voastră a mea fiinţă V-o-ncredinţez cu-al meu destin !.
XXXIII
Nici un răspuns. El iar mai scrie ;
Scrisoarea doua, ba şi-a treia.
Nici un răspuns. La sindrofie
Sosind, îşi vede-ndată zeia
Ce-i taie calea supărată :
In ochi, în gesturi şi pe faţă
Ca-n Bobotează-un sloi de gheaţă !

Ea reţinuta indignare
Pe buze-abia şi-o stapînea,
Stăruitor el o privea :
Nu vede-un strop de îndurare,
De lacrimă încremenită —
Doar furia-i greu stăpînită !...
XXXIV
Sau, poate, tema-i tăinuită, Ca să nu afle soţul, lumeai De dragostea-i nesăbuită,
236
Tot ce ştia Oneghin numai... Speranţe nu-s ! în deprimare Blamînd nebuna sa purtare, El pleacă, renunţînd la lume... Spre ce liman să se îndrume ? Şi-acuma, cufundat în sine, In cabinetul său tăcut, El cugetă, ca în trecut, La vechi ipohondrii haine, Ce-l năpădiră pîn la gît, închis în colţu-i mphorît.
XXXV
Porni iar pe lecturi, de zor : Citi pe Gibbon [a] şi Rousseau, Manzoni[b] Herder şi Chamfort[c] Madame de Stael, Bichat [a],
Tissot[e] Citi pe scepticul de Bayle [f],
[a] *E. Cibbon (1737*-1794) — cunoscut istoric englez.
b *Logodnicii,* romanul scriitorului italian A. Manzoni (17S5— 1873), apărut în 1827 şi tradus în ruseşte în 1830, nu putea fi citit de Oneghin în 1825, cînd se încheie acţiunea romanului.
[c] *N. S. Chamfort* (1741-1794) — publicist francez spiritual, citat des de Puşkîn.
d *M. F. Bichat* (1771 -1802) — medic şi fiziolog francez.
[e] *A. Tissot* (1728-1797) — medic elveţian, autor de cărţi cu teme medicale.
f ***Pietre** Bayle* (1647-1706) — filozof francez sceptic, **unul** din precursorii iluminiştilor din secolul al XVIII-lea.
18
237
Pe prodigiosul Fontenelle [a] Şi dintr-ai noştri pe cîţiva, Care-i spuneau cîte ceva. Şi almanahuri şi jurnale, Coloane de morală pline, Unde mă-njură şi pe mine, Iar alteori, cu madrigale, Mă onorează iarăşi ei... *E sempre bene* [b], domnii mei!
XXXVI
Cît el citea cu ochi fierbinţi,
îi rătăcea departe gîndul,
Tristeţi, şi visuri,, şi dorinţi,
Tot sufletu-i întipărindu-l.
Dar rînduri triste cînd citea,
Cu ochiul minţii parcurgea Altfel de rînduri. C-un suspin în ele se-adîncea deplin Şi în tradiţii legendare, Cu datini **tainice,** bătrîne, Şi-a inimii dureri pagîne, Cu vrăji şi superstiţii rare, Ori cu poveşti mai noi, bizare, Sau scrisul tinerei fecioare...
[a] *B. Fontenelle* (1657-1753) — scriitor francez ş» gîndite
sceptic.
b E întotdeauna bine (ital.).
238
XXXVII
Şi-ncet el cade-n amorţire De simţuri, cuget ; monoton Prin faţă-i trec, în răzvrătire, Năluci de la un faraon [a], Ba prinde-anapoda să vadă, Cum stă-n nămeţii de zăpadă, Un tînăr adormit, ca-n vis, Şi-aude-un glas : *„Da ! E ucis !"* Ba vede el trecînd prin faţă, • Clevetitori şi inamici, Şi-un roi de tinere şi-amici — Mişei ce l-au trădat în viaţă ; Sau la conac cum stă-n fereastră *Ea,* numai *ea,* mereu sihastră !
XXXVIII
Astfel se pierde el încet, Te miri cum nu-şi sări din minte, Sau cum n-a devenit poet, Ca să mi-o ia pe dinainte ! Aşa, cuprins de magnetism, Prinzînd al rimei mecanism, El, cît pe-aci, n-a devenit, Elevul meu nechibzuit...
Un vechi joc de cărţi.
239
Dar seamănă cu barzii caid Stă în ungherul anodin, Privind la focul din cămin, Din : *Benedetta* [3] fredonînd, Sau *Idol mio* [h] şi pe loc Pantof, jurnal le scapă-n foc...
XXXIX
Dar timpul trece... Şi nămeţii Se duc sub razele solare. El nu se-ntrece cu poeţii, Şi nici din minţi încă nu-şi sare. Nici nu muri. Acum renvie, Cu primăvara timpurie. Şi-acolo, unde, ca o pinţă, Trist a

iernat în suferinţă, Deschide dublele ferestre, Şi-n sania-i, de dimineaţă, Spre Neva care se dezgheaţă, Trecînd băltoacele terestre, Ce scapără pe străzi, la soare, Alunecă în goană mare.

nete

a **Binecuvîntata (hal.)- .**

b Idolul meu (ital.). Cuvmtelc cu ca., in. italiene, foarte populare in vremea aceea.

:ep două **canţo-**

240

XL

Pe-Oneghin unde-l poartă goana ?
Da, aţi ghicit ! Aşa-i ! Posibil !
Plecă la ea, la Tatiana :
„Excentricul incorigibil..."
El intră — un cadavru viu :
în anticameră-i pustiu.
El trece mai departe-acum ;
Nu-i iese nimenea în drum...
Deschide uşa şi... îngheaţă :
Prinţesa, singură, trudită,
Stă palidă şi negătită ;
Şuvoi de lacrimi curg pe faţă ;
Ţinînd în mîna-i o scrisoare,
Citeşte cu îndurerare...

XLI

Oricui, văzînd-o-n suferinţă, Pe principesa **singurică,** I-ar fi acum cu neputinţă A n-o ghici pe Tania-mică... înnebunit de remuşcare, Evgheni-i cade la picioare. Privindu-l pe Oneghin, mută, în ochii stinşi, faţa-i pierdută, Fără mustrări, fără mirare,

241

Ea vecîe-n ruga lui dojana Şi l-a înţeles. Curînd codana De altădată-n ea tresare Şi visuri dulci, cu nostalgie, în inirria-i din nou învie.

XLII

Privindu-l ţintă, ca-ntr-o vrajă,
A-l ridica nu se decide,
Şi mîna-i rece nu-şi retrage
De lîngă buzele-i avide...
Ce visuri ea îşi înfiripă ?
Se scurge clipă după clipă...
îi spune dînsa trist, în fine :
— Destul, sculaţi ! Căci se cuvine
O explicaţie cinstită.
Oneghin, v-amintiţi de-o seară,
Cînd în aleea solitară,
De soartă apropiaţi — smerită
V-am ascultat morala eu ?
Azi îmi veni şi rîndul meu !

XLIII

...Oneghin, eu pe-atunci eram Mai tînără şi mai frumoasă, Şi-o ştiţi : din suflet vă iubeam. Da-n mintea voastră generoasă,

242

Eu ce ecou aflai ? Cruzime ! Nu-i drept ? Respin s-aţi cu asprime Iubirea unei fetişcane... Privirile dc-atunci duşmane, Şi astăzi pot să mă îngheţe !... Şi predica aceea... dar, Nici nu vă-nvinuiesc măcar, Căci vă purtarăţi cu nobleţe ; Aţi fost om drept faţă de mine : Recunoştiinţa-mi se cuvine !

XLIV

Atunci, la ţară, în pustie,
Departe de-agitata lume,
Nu vă plăceam... nu-i drept ? Se ştie !.
Şi-acum ce doriţi anume ?
De ce sînt astăzi urmărită ?

Pentru că-n lumea de elită
Sînt pretutindeni invitată ;
Că sînt ilustră şi bogată,
Ca soţul meu e un erou,
Ce-a fost în lupte mutilat,
Că sînt distinsă la palat ?

243
Sau dezonoarea mea ecou Găsind îndată-n societate, Şi faima v-ar mai creşte poate ?...
XLV
Plîng... Dar pe vechea Tatiană,
De n-aţi uitat-o pînă azi,
Să ştiţi : o drastică dojana,
Tăioase vorbe de necaz —
De-ar fi după voinţa mea —
Pe-acelea eu le-aş prefera
Pornirii josnic-pătimaşe
Şi-acestor lacrimi şi răvaşe...
Pentru nevrîstnica-rni visare,
Şi anii fragezi, de copilă,
Pe atunci, aveaţi atîta milă ;
De ce să-mi staţi — sclav — la picioare,
Un om aşa deştept şi fin,
Supus de-un simţămînt meschin ?
XLVI
Iar mie de-acest fast, anume, De viaţa mea strălucitoare, Şi plină de succes, în lume, De casa mea costisitoare,
244
Nu-mi pasă... Orişieînd eu toaca
Această tristă mascaradă,
Cu larmă, strălucit desmăţ,
Eu le-aş schimba pe-un raft de cărţi.
Pentru sălbatica grădină.
Acolo unde-odinioară
V-am întîlnit întîia oara,
Şi cimitirul, unde-n tină,
Sub crengi şi crucea ei săracă,
Se află scumpa mea dădacă...
XLVII
Cînd te gîndeşti că fericirea Era aproape... Dar destinul S-a împlinit. Nechibzuirea Mi-a fost sortită, cu tot chinul... Măicuţa mea-n cuvinte sacre-mi Ma imploră, în ochi cu lacrimi : Şi biata Tania orice soartă A fost în stare s-o împartă ! M-am măritat... Şi vă invit Să mă lăsaţi de-acurn în pace : C-un om de-onoare am de-a face !. Eu vă iubesc (la ce să mint ?), Dar altuia îi sînt soţie Şi-i port credinţă pe vecie !...
245
XLV ni
Ea a plecat. Evgheni-nvins
Stă, ca trăsnit, din cer, de sus,
în ce furtună de nestins
Se zbate sufletu-i răpus !...
Deodată,-un zornăit de pinten,
Şi soţul Taniei intră sprinten...
Şi pe eroul meu, de faţă,
în clipa cea mai grea din viaţă,
Scump cititor, îl părăsim,
Pe timp mai lung... pe totdeauna !

Căci, după el, prin lume-într-una,
Am tot umblat... Deci poposim !
Să ne felicităm cu ura !
Destul ! Să nu-ntrecem măsura !

XLIX

Oricine-ai fi tu, cititor, Amic, sau dintre inamici, Mă ierţi, dar ţin pe viitor, Noi să ne despărţim amici. De-ai vrut în neglijente strofe Să vezi furtuni şi catastrofe, Odihnă, după munci cu roadă, Tablouri vii, sclipiri de spadă, Sau mici greşeli gramaticale... Dea Domnul : cartea mea de faţă, Cu vis şi clocot de vieaţă,

246

Să toarne-n inimi amicale
O picătură de plăcere...
Şi-acum îţi spun : *„La revedere* "
Drumeţ de ciudăţenii dornic,
Tu, al credinţei ideal,
Tu, lucrul meu viu şi statornic,
Primiţi salutul cordial !...
Cu voi eu am gustat discret
Tot ce visează un poet :
Uitare-n viforele vieţii,
Şi sfat cu-amicii tinereţii...
Timp lung s-a scurs de cînd Tatianei,
Şi lui Oneghin, ca în vis,
întîia oară le-am deschis
Romanul meu, luptînd cu anii,
Cînd încă-n magicul cristal
Nu-ntrezăream acest final.

LI

Prieteni, cărora aparte, întîia strofă le-am citit... Unii nu sînt, alţii-s departe, Cum Saadi-odată a grăit... Pe-Oneghin fără ei l-am scris... Iar tu, imagine de vis,

247,

Pe care-am zugrăvit icoana, Drag ideal, pentru Tatiana, Destinul crud mi te-a răpit! Ferice cel ce-n tinereţe, Pocalul vieţii, la ospeţe, Pînă la fund nu **fi-a** sorbit, Romanul meu lăsînd în drum, Cum cu Oneghin fac acum...

ADNOTĂRI LA „EVGHENI ONEGHIN"»

1 Scris în Basarabia.

2 *Dandy* — elegant.

3 Pălărie *a la Bolivar.*

4 Renumit patron de restaurant.

5 Un simţămînt de plictiseală demn de Childe Harold. Baletele lui Didelot erau în interpretarea lor pline de imaginaţie si de fermecătoare frumuseţe. Unul dintre scriitorii noştri romantici spunea că găseşte în ele mult mai multă poezie decît în toată literatura franceză. :

ffi Tout le monde sut quil mettait du blanc ; et moi, qui nen croyais rien, je commencai de le croire, non seulement par lembellissement de tont teint et pour avoir trouve des tasses de blanc sur sa toilette, mais sur ce quentrant un matin ; dans sa chambre, je le trouvai brossant ses ongles avec une

) fetite vergette faite expres, ouvrage quil continua fierement devant moi.]e jugeai quun bomme qui passe deux beures tous Ies matins a brosser ses ongles, peut bien passer quelques

W întocmite de Puşkin şi notate în cuprinsul traducerii cu lcifre arabe.

249

instants a remplir de blanc Ies creux de sa peau. (Confer sions de J. J. Rousseau) [a].

Grimm a luat-o înaintea veacului tău : astăzi în întrea«[a] Europă civilizată, unghiile se curăţă cu o periuţă specială. 7 întreagă această strofă plină de ironie nu este altceva decît o laudă publică la adresa frumoaselor noastre compatriote. T[ot] în acelaşi gen, sub forma unei mustrări, Boileau îl preamăreşte pe Ludovic al XlV-lea. Doamnele noastre îmbină cultura cu amabilitatea şi severa puritate a moravurilor cu acel fermec oriental, de care a fost atît de mult îneîntată M-me de Stael (vezi : *Dix annees dexil [h]).*

8 Cititorii îşi amintesc, desigur, de minunata descriere a nopţii petersburgheze, din idila lui Gnedici :

E noapte, dar nu se întunecă norii cu tivul de aur.
Nici lună, nici stele, în zarea cu fin borangic de lumină,
Departe, pe mare lucesc argintate ***vîntrele,***
Corăbii zărite de-abia plutesc pe sub cerul albastru.

Luciri neumbrite pe cerul noptatic sclipesc
Şi purpura-apusului cu răsăritul se-mbină.
Se pare că zorii din urmă grăbesc, rumenind
Dimineaţa. Era acea oră de aur,
Cînd zilele verii inundă-ntunericul nopţii,
Cînd ochii străinului sînt fermecaţi de azurul din nord,
De vraja penumbrei şi rodia dulce-a luminii;
Aşa niciodată nu este brodat tot văzduhul amiezii,
Seninul acela asemeni frumuseţii fetelor nordice,

[a] Toată lumea ştia că el îşi dădea cu pomadă ; Deşi nu-mi venea a crede, totuşi am început şi eu să cred, aceasta nu numai pentru că tenul său se înfrumuseţa, dar şi pentru că pe masa lui de toaletă se găseau borcane cu pomadă şi, apoi, pentru că, într-o dimineaţă, intrînd în camera lui, l-am găsit lustruindu-şi unghiile cu o periuţă făcută anume pentru aşa ceva, lucru pe care l-a continuat şi în prezenţa mea. Socotesc că cineva care-şi iroseşte două ore, în fiecare dimineaţă, pentru a-şi lustrui unghiile, poate să mai piardă cîteva clipe ca să-şi niveleze cu cremă şi ridurile feţei sale. (Din *Confesiuni* de J. J. Rousseau).

[b] Zece ani de exil (fr.).

250

L ochii albaştri şi-obrajii mai rumeni ca mărul,
Jticonjuraţi ca de-o cadra de părul Qe curge în valuri — şuviţe de aur.
Ktunci peste Neva şi mîndrul Petropol se vede
Cu» [er] *fără ceaţă şi nopţi fără umbră dispar,*
pe cînd Filomela sfîrşeşte cîntările nopţii ţŞi altele-ncepe, slăvind zorii zilei ce vine... ŞPar vremea-i tîrzie, adie răcoare pe tundrele Nevei,
Şi rouă se-aşterne...
E miezul de noapte : e mut şi al viselor freamăt;
Pe Neva o undă nu mişcă. Pe oaspeţi oraşu-i adună ;
pe ţărm nici un glas, nici un val nu mai saltă : tăcere... iDin cînd în cînd, doar, un zgomot de poduri pe ape străbate
Şi ctte un strigăt din sate răsună departe.
In noapte se strigă doar străjile una pe alta... Dorm toate...
9 *A zeiţei mîngîiere Simte bardul inspirat : Toată noaptea în veghere De granit stînd rezemat...*
(Muraiov, *Zeiţa Nevei)*
10 Scris în Odesa.
11 Vezi prima ediţie a lui *Evghcni Oneghin.* B2 Din prima parte a poemului *Rusalca Niprului.*
ti 3 Cele mai sonore şi mai plăcute nume greceşti — ca de pildă : I Agafon, Filat, Fedora, Fiocla şi altele — sînt folosite la noi S numai de către oamenii simpli, din popor. 14 Grandison şi Lovelace sînt eroi a două vestite romane. p5 *Si javais la folie de croire encore au bonheur, je le cher-*
cherais dans lhabitude. [a] (Chateaubriand).
f,,16 *Sărmanul Yorik,* celebra exclamaţie a lui Hamlet în faţa cra-: niului bufonului (vezi Shakespeare şi Stern).
f [a] Dacă aş avea nebunia să mai cred în fericire, aş căuta-o în obişnuinţă (fr.).
19
Evgheni Oneghin
251
17 In ediţia anterioară, în loc de *spre casă-n toană* a apăruc greşit spre *iarna-n goană* (ceea ce nu avea nici un sens). Cri. ticii, neînţelegînd aceasta, considerau strofele următoare ca anacronice.
îndrăznim să vă încredinţăm că în romanul nostru **timpul** este calculat după calendar.
18 *Julia Wolmar — Noua Heloha. Malek Adel —* eroul anui roman mediocru de M-me Cottin. *Gustai) de Linar —* erou al unei îneîntătoare povestiri a baroanei Kriidener.
19 *Vampir —* povestire atribuită din greşeală lui Byron. ***Mel-****moth —* geniak operă a Iui Maturin ; *Jean Sbogar —* cunoscutul roman al Iui Charles Nodier.
20 *„Lasciati ogni speranza voi chentrate"* [a]. Autorul nostru, modest, nu a tradus decît prima jumătate a celebrului vers.
21 Revista editată odinioară, destul de neglijent, de răposaţi, A. Ismailov. Editorul într-un rînd se scuza, în faţa publicului, şi pe calea tiparului, că de sărbători a cam chefuit.
22 E. A. Baratînski.
23 Unele reviste îşi exprimau mirarea, cum de unei ţărănci **simple** i se spune fată, pe cînd puţin mai jos, unor **domnişoare** nobile, de la oraş, li se spune fetişcane...
24 Aceasta înseamnă — relevă unul din criticii noştri — că băieţii patinează. Exact.
25 *De cînd viaţa îmi zîmbi, Iubesc poeticul* ay
Cu spuma lui cea zgomotoasă, Ce seamănă cu a iubi, Sau cu juneţa furtunoasă, etc. (Către L. P.)

T

Auguste Lajontxinc — auîGiJÎ numeroaselor roman, Zigră-*[* vind familia. **[37** Vezi *Prima zăpadă,* poeia prinţului Viazemski. 28 Vezi descrierea iernii finlandeze în ***Eda*** lui Baratînski.
29 *Cotoiul cheamă-o pisicuţă Cu el sa doarmă în cotruţă...*
Prevestire de nuntă, iar autul întîi prezice moarte.
30 Astfel se află numele viitorului mire.
ŞSl Prin jurnale se criticau cuvintele vechi : *blop, molv* şi *top,* ca o nefericită inovaţie. Aceste cuvinte au rădăcină veche în limba rusă, ex : *„Ieşi Bova di» cortul său, să se răcorească şi l auzi grai (molv) omenesc şi tropot (top) de cai". (Povestea despre Bova Korolevici).* Cuvînrul *blop* se întrebuinţează în graiul popular curent în loc de *hlopanie* (aplauze), la fel ca *şip* în loc de *şipenie,* (şuierat), în limba rusă. *A scos un şuierat (şip) de şarpe* (Dintr-o străveche poezie rusă). Nu trebuie în nici un caz să stînjenim libera dezvoltare a bogatei şi preafrumoasei

noastre limbi ! 32 Unul din criticii noştri pare-mi-se că găsea şi în aceste
i versuri un fel de indecenţă, neînţeleasă de noi. 33 Cărţile de ghicit se editează la noi sub firma „Martin Za-dcka", om onorabil care n-a scris niciodată cărţi pentru ghicit, precum ne informează B. M. Feodorov. Parodia cunoscutelor versuri ale lui Lomonosov : *C-o mîna-mpurpurată zorii, Din unda clarei dimineţi, Scot soarele, dind zor aurorii, etc.*
35 Buianov, bunul meu vecin.
» Lăsaţi orice speranţă, voi, care intraţi aici (ital.). 252
Mai ieri veni la mine, cu mustăţi stufoase, Mototolit, cu puf pe haine, cu şapca-i cu vizieră...
(Vecinul periculos)
Criticii noştri, admiratori de totdeauna ai sexului frumos, au judecat cu asprime indecenţa acestui vers.
19
253
57 Proprietar de restauram la **Paris.**
38 Vers de *Griboedov.*
39 Vestit maestru armurier.
40 In prima ediţie, capitolul al şaselea se termina astfel :
Iar tu, o dulce inspiraţie, Tulburi a mea imaginaţie, Şi inima mea receo-nvie Cu sacrul foc de poezie Şi nu lăsa sa se răcească Simţirea bietului poet Şi-al lumii ucigaş banchet Plnla sfîrşit să n-o-mpietrească Printre nesimţitori trufaşi Şi proşti strălucitori şi laşi...
XLVII
In lumea de mişei cu faime, Feciori vicleni şi răsfăţaţi, De hoţi cu suflete infame Şi de zănateci îngîmfaţi, Judecători cu minţi confuze, Cochete gata să se-amuze. Cu toate că-s bigote ele, Printre iobagi în lanţuri grele, încovoiaţi pînă la brîu, Printre pustictoare scene : Trădări cu farmece mondene, In lumea asta de desfrîti, în rea bulboană, pe aici, Mă bălăcesc, cu voi, amici!
41 *Levşin* — autorul mai multor opere, tratînd despre **gospodărie** (agricultură).
Grădini sint drumurile noastre :
Copaci — străjeri —, peluze-albastre,
Destulă trudă şi ispravă :
Folos puţin, dar multă slavă !
Păcat : pe-acest întins teren
Nu poţi pleca cu nici un tren :
Stai cu copacii de planton,
S-aştepţi venind vreun pieton...
Ori drumu-i bun la toate cele,
De zile bune, zile rele,
Dar pentru bieţii călători
Drum liber e de două ori :
Cînd cu Mak-Eva, Mak-Adam,
Cu vifore şi cu tam-tam,
Zburlita iarnă rusă vine
Peste vîlcele şi coline,
Cu mare zor de peste munţi,
Să dreagă peste nuri punţi
Şi să presare pe pamînt
Nisip mărunt, de mărgărim,
Sau cînd străpunge vreo arşiţă,
De seacă smîrcuri şi gîrliţă
Ca orice muscă şi culbece
Cu ochi-nchişi să poată trece!
(Staţia de poştă, de prinţul Viazemski)
43 Această comparaţie este împrumutată de la K., care era atît de cunoscut prin bogata sa imaginaţie jucăuşe. K. povestea odată că, fiind trimis drept curier, din partea prinţului Po-**temkin,** la împărăteasă, el a mers atît de rapid, încît capătul spadei sale, ieşind prin marginea trăsuricii, se izbea de stîlpii verstelor, ca de palancele unui gard. 44 *Raout* — serată fără dansuri ; propriu zis adunare.
254
255
FRAGMENTE DIN CĂLĂTORIILE LUI ONEGHIN
Ultimul capitol din Evgheni Oneghin *a fost publicat sepa lat, avînd următoarea introducere :*
Strofele eliminate adeseori dădeau prilej la dezaprobări şi ironii (de altfel destul de îndreptăţite şi spirituale). Autorul recunoaşte cu toată sinceritatea că el a eliminat din romanul său un capitol întreg, în care era descrisă călătoria lui Oneghin prin Rusia. De el depindea să indice acest capitol omis, fie cu puncte, sau cu cifre. Dar pentru a ocoli ispita, el a considerat mai bine ca, în loc de nr. 9, să pună nr. 8 deasupra ultimului capitol din „Evgheni Oneghin" şi să sacrifice una din ultimele strofe :
Destul! repaos pana-mi cere, Căci nouă cînturi am cintat, Spre maluri barca-mi cu plăcere Cu-al noulea val ne-a săltat,.. Mărire voită, nouă muze! et..
P A. Katenin (al cărui admirabil talent poetic nu-i împiedică să fie şi un critic subtil) ne-a atras atenţia asupra acestei eliminări, care poate fi utilă cititorilor, însă poate primejdui planului întregii opere, fiindcă trecerea de la Tatiana, domnişoară provincială, la Tatiana, doamnă de elită, pare prea neaşteptată şi nejustificată. Observaţie ce vădeşte pe artistul rafinat.
Autorul
257
a simţit justeţea remarcii, dar este hotărît să elimine acest capi- 1 toi, din motive de mare însemnătate nu atît pentru public, cît pentru el însuşi. Unele din aceste fragmente au fost publicate. Le inserăm aici, mai adăugîndu-le cîteva strofe.
Evgheni Oneghin pleacă din Moscova la Nijni-Novgorod :
..... în faţa sa
Makariovul[a] se *tot frămîntă, Fierbînd de abundenţa-i grea : Adus-a perle indianul, Vin prefăcut — europeanul; Goni-un samsar de cai betegi, Din stepe, herghelii întregi ; Cu zaruri vechi, cărţi măsluite,* ***Vin*** *pe-ntrecute cartofori, Boierii — cu fetele lor,*

Ele — cu mode învechite : Toţi mint, se-agită juvenil , Şi-i peste tot duh mercantil...
Tristeţe !... Oneghin pleacă la Astrahan şi, de acolo, în Caucaz
El vede Terekul năvalnic, Cum roade-n ţărmul său stîncos, Se-avîntă-n zbor vulturul falnic, Şi cerbu-n coarne rămuros Lîngă cămilă se-odihneste, Pe cîmp cerchezul cal goneşte Şi-n preajma şetrelor nomazi Calmuci pasc turmele-n finaţ... Departe-n culmi zăreşti Caucazul;
[a] Makariov — oraş de lîngă Nijni-Novgorod, unde se ţineau iarmaroace anuale.
258
Prin lupte drumu-a fost deschis, Peste hotar de culmi şi-abis, Scrutînd primejdios zăgazul: Cu-Aragva şi Kura sub cer, De pază rusul grănicer...
Pustiului deşert de pază,
Cu stane-n jur, pe frunţi — cauc —
Bestii cel ţuguiat veghează,
Vecin cu verdele Maşuk :
La limpedele lui izvoare,
De grele boli vindecătoare,
Bolnavii se adună-n roi,
Eroi şi jertfe de război.
Fanţi plini de patimă chiprida,
Visînd să-şi scalde firul vieţii
în elixirul tinereţii :
Cochete-a anilor obidă
Să-nece ar vrea ; bătrîni în pripă
Sa-ntinerească pentru-o clipă...
Amare gînduri năpădindu-l, Printre bolnavi (nesuferind), Oneghin, lămurindu-şi gîndul, Privea-n izvorul fumegînd, Spunîndu-şi trist şi cu dojana : De ce nu am şi eu vreo rană ? De ce nu sînt bătrîn şi chel, Ca precupeţul prichindel... Sau precum judele clin Tuia, De ce nu sînt paralizat. Să stau în casă nemişcat,
259

Ades, pe-o vreme mai ploioasă, Grăbeam eu în ocol, la boi... Ptiu ! rătăcire odioasă, Flamandei şcoli pestriţ gunoi! Asa eram cînd dam în floare ? Aveam această cugetare ? O *spune tu ce-mi murmurai, Fîntînă din Bahcisarai! Qînd ascultam eu lingă tine Povestea cu Zarema dragă, O floare-n viaţa mea pribeagă! Şi-Oneghin, trei ani după mine, Pe-aceste ţărmuri rătăcea Şi trist de mine-şi amintea.*
Stăm în Odesa prăfuită...
Sub cer albastru si senin,
Unde negoţul se agită,
Nălţîndu-şi pînzele din plin !
Aici Europa larg respiră,
Aici, pe străzi, voios alai,
Auzi italianul grai ;
Grăbesc, cînd vesel, cînd mai grav
Francezul, grecul si armeanul,
Şi sobru umblă mîndrul slav,
Şi ţiul vechiului Egipt,
Morali — fost corsar vestit ...
a Turcul egiptean Mavri-Ali, fost pirat, cunoscut de Puşkin la Odesa.
262
în versuri ne-a descris Odesa Tumanski[a], *bunul meu amic: Pe-atunci o proslăvea adesea, Ca pe-un oraş de mare şic. Venind aici — poet vestit — în hoinărire a pornit; Cu lornion privind la mare, Grădinile încîntătoare A tot slăvit în versuri el. Iar eu vă spun, fără sfială, Că-n jur e numai stepă goală, Doar ici-colea un copăcel, Spre-a te umbri, din loc în loc, De al dogoarei silnic foc !*
Rămas-am cu povestea unde ?
Oraşu-i plin de colb pe păr,
în gloduri gata să se-afunde,
Şi nu vă mint, într-adevăr !
Din voia zeilor, Odesa
Vreo şase săptămîni adesea
E înecată în noroi,
Pînă la gît — case şi noi!
Şi ca să treci de-o stradă-n alta,
încerci să mergi pe catalige,
Ca să-ndrăzneşti noroiu-a-nvinge,
Şi ca să poţi să birui balta,
înjugi la carul înglodat,
în loc de cal, un bou bălţat!...
a *W- 1. Tumanski* (1802-1860) — poet şi coleg al lui Pujkin în cancelaria guvernatorului general, contele Voronţov, A scris o poeie înaripată despre Odesa (în 1824).
263

!

Dar vezi, ciocanul sparge piatra, Curînd va fi pava] blindat : Pe uliţa Odesei, lată, Se va aşterne drum pavat, Deşi terenu-i umed tare, Odesa are-o-lipsă mare : Ce crezi f De apă de izvor ! Dar nu-i nimic, muncid de zor, S-o face şi-asta : Nu-i pricina ! Şi-apoi avem, de bună seamă, Noi vin ce vine fără vamă : Dar soarele, dar marea lină ? Ce mai doriţi, prieteni, dară : Nu-i binecuvîntată ţara ? !

In zori, cînd tunurile-n zare De pe corăbii bat vîrtos Ades, grăbit alerg la mare Cu ţărm abrupt si nisipos ! Apoi, scăldindu-mă în pripă, Mi-aprind incandescenta pipă, Şi sorb cafea din filigran, Cu zaţ, ca orice musulman. Apoi, mă plimb voios pe-afară, Căci e deschis la. Cazino ! *Marcherul măturâ acolo, Urand, cam zgomotos pe scară, Şi tot acolo, către* ***zori, S-au*** *întîlnit doi negustori!*

264

Priveşte, plină-i piaţa-ntreagă, E totul viu, pestriţ si des : Cu trebi si fără trebi, aleargă După afaceri mai ales l In port neguţătorii pleacă Pavilioane să petreacă ! Şi cerul ce le-a mai trimis Din cele ce-au visat în vis ? Aşteaptă marfă-n carantină t Sosiră buţile cu vin ? Incendiu fu în vreo cabină ? Năpaste negre, foame, ciume, Război, sau alte plăgi pe lume ? !

Iar cei golani — nu de duzină —
Cu negustorii stînd la sfat,
Aşteaptă stridii să le vină,
De pe vechi ţărm, din Ţarigrad !
Vin stridii? Vin! Ce bucurie:
Aleargă toţi cu lăcomie,
Din scoici să-nghită stridii vii,
Stropite-n sucuri de lămîi ....
Oton [a] *clienţii îşi serveşte :*
Fum, larmă, ceartă... Vinuri reci —
Aduse de Oton din beci,
Şi timpul trece, contul creşte,
Iar cînd colea, Oton nu-i tont:
Cu toţi sînt îngroziţi de cont!...

Oton — renumit patron de restaurant din Odesa. 265

In seri, cu mugurii luminii,
Spre operă ne-am îndieptat :
Acolo jalnicul Rossini —
Orc» *de-Europa dezmierdat —*
Uitînd de critica severa,
De-a pururi nou în vechea-i sfera,
Revarsă cîntecu-i superb
Şi notele-i în triluri fierb,
Ca sărutarea tinereţii —
Iubirea dulce-a dragii mele —
Ca vinul revărsînd mărgele
în curcubeul dimineţii :
Vai! dar cu vinul din subsol
Poţi să compari: do-re-mi-sol ?
Dar farmecele nedescrise l Ochiade săgetînd lornietul ? *Ln* rendez-vous *după culise ? Dar primadona? Dar baletul? Dar loja, unde stă retrasă Neguţătoarea cea frumosă C-un grup de fanţi în jur, decor, Şi soţu-i mare negustor ? Ascultă si priviri aruncă... Aude dup-o cavatină, Şi gluma, linguşirea fină... Iar soţu-i istovit de muncă* : *Ţipînd, din somnu-i s-a trezit Şi iar adoarme fericit!...*

Finalul tunet ! Fiecare Din sală-afară se grăbea : Sub stele si sub felinare în piaţă lumea năvălea... Trec fiii-Ausoniei ferice, Cinand cîntări de pe aice ; Am prins şi, preluînd motivul, Urlăm şi noi recitativul... Odesa a-nceput să doarmă... E noapte mută. Numai luna Din slavă lummează-ntr-una. Senin şi cald. Scutit de larmă, Respiră cerul. Totul tace... Doar Marea Neagră n-are pace..

Trăiam pe-atuncea în Odesa...

Capîtolul al zecelea[1]

Stăpîn nevrednic şi viclean b, Chel, duşman al oricărei munci, încins în slava-i de tiran, împărăţea la noi atunci... ,

[3] Acest capitol a fost distrus de Puşkin şi din el nu au rămas decît fragmentele pe care le reproducem aici. b Este vorba de ţarul Alexandru I.

266

20

267

11 ştiu ; el se smerise foarte, Cind bucătari străini soseau Şi-n tabăra lui Bonaparte Vulturul rus îl jumuleau...

IU

Prăpăd ! Opt sute doisprezece ! Dar cine ne-a scăpat la greu ? Poporu-n luptă, iarna rece Barclay, rusescul Dumnezeu f

IV

bte-ai împlinit, o, Doamne, visul. Invins-am pe duşmanii tari Şi ne-am trezit lutnd Parisul, Iar ţarul rus, ţar peste ţari !.,. Cu cit se-ngraşă si-n serbie Ţi-o fi mai greu, popor prostit, Ce limba ţi-o putea descrie...

VI

O, *Şibolet, peste popoare,* O *odă ţi-aş fi dedicat, Ci-ncurcS-rime de rang mare M-a prevenit. Şi l-am cruţat !*

Pe mări stăpin e Albionul...,
V7
De-o merge un bogat la schit Şi Nikolai va da porunci, Cel in Siberia surghiunit Va reveni la ai săi prunci...
Şi drumuri vom avea... pavate..
VIU
Acest bărbat, ales al sorţii , în faţă-i regi s-au prosternat Sol-călăreţ, simbol al forţii, De însăţi papa-ncoronat !...
268
[a] Puşkin se referă la Napoleon I. 20 269
***Supliciui-păcii** andurat!.,,*
IX
Se clătinară Pirineii,
La "Napole vulcanu-ardea[a]
Şi ciungul prinţ — amic Moreei b
*Din **Chişinau** îl imbia...*
Pumnalul L... şi umbra fi...
Ce şi-au predat cîndva tiranul La gîzii cei mai sîngeroşi...
XII
Rusia fu iar priponită De ţarul petrednd vîrtos Dar vezi scînteia cea mocnită Veghea-n adîncuri nemilos...
,,Cu-al meu popor supun tot globul I" Promis-a ţarul la congres,.. Nu sujlă-o vorbă despre tine...
XIII
Ei onorează lumea-adusă: La masa c-un clondir de vin Şi c-un pahar de votcă rusă...
Lui Alexandru u eşti robul...
XI
Format de Petru-nţîi — Titanul, Un regiment de mustăcioşi
XIV
*Familie-n bravuri vestită In toi, se adunau recent : Cînd la războinicul **Nichita** Cînd la Ilia* [b] *cel prudent...*
[a] Aluzie la revoluţia din Spania şi la răscoala de la Neapole din 1820.
[b] Este vorba de A. îpsilanti.
270
[a] Aluzie la fruntaşul decembrist N. M. Muravioc **.(1797-18**47).
b Adică I. A. Dolgorukov (1797-1847), alt decembrist.
271
XV
Amic CM *Venus, **Bachtts,** Marte, Propunea Lunin* [a] *îndrăzneţ Să schimb lumea, ca la carte, Şi mormăia pe sub mustăţi... Citea poemele lui Puşkin, Iar melancolicul Iakuskin* b *Părea că prin tăcerea sa Pumnalul ucigaş scotea In contra ţarului-călau... Pe lume doar Rusia vede, Din ea Răcind al vieţii scop, Pe cind Turgheniev cel şchiop Urînd robia, sincer crede Că chiar ai boierimii fii Ţăranii si-i vor dezrobi.*
XVI
***Aşa-i** pe Neva înghеţată ; Dar, primăvara undeva Deasupra Kamenkăi scăldată, La Tulcin mi se prevestea, Unde-a lui Wittgenstein armată Stătea pe Nistru răsfirată Pe unde Bugul stepe-nşiră... Acolo alte trebi porniră : Pestei* [c] *aici pentru tirani Puzderie de-armată-adunS, Un general cu singe rece,*
» M. S. Lunin (1787-1843), decembrist.
l I. D. Iakuskin (1793-1857), decembrist, deportat în Siberia.
c P. I. Pestei (1793-1826), fruntaş decembrist din sud.
272
Iar Muraviov a, *tot îndemnîndu-l, Doar la răscoală stă cu **gîndul.***
XVII
întîi, comploturile-aceste
Intre cliquot *şi un* laffitte
Erau discuţii, sigur este,
Şi-n inimi loc nu şi-au găsit,
Ştiinţa cea vijelioasă
Ne aducea plictis în casă !
Idei din mintea tinereţii
Pentru poznaşi, un joc al vieţii!,.
Părea că...
Nod la nod...
Şi mreaja tainică treptat
Rusia...
Iar ţarul moţăia...
SUMARUL
Prefaţă . Tabel cronologic
Capitolul Capitolul Capitolul Capitolul Capitolul Capitolul Capitolul
întîi ,. .
al doilea
al treilea
al patrulea

al cincilea
al şaselea
al şaptelea
al optulea
*Adnotări la „Evgheni **Onighm"** Fragmente din călătoriile lui Onegbin*
V XXV
5
41
66
96
124
152
179
213
249 257

Biblioteca pentru toţi

„Biblioteca pentru toţi" este cea mai veche colecţie de literatură care apare în Romania, şi una dintre cele mai vechi din Europa.

Iniţiată în 1895, la îndemnul unor mari scriitori (DeJavrancea, Caragiale, Vlahuţă) ea a răspuns nevoii de carte ieftină, care să formeze cultura unor mase largi de cititori. Inspirîndu-se din experienţa colecţiei „Universal Reclam Bibliotbek", iniţiată în 18(57 la Leipzig, editorul Carol Muller şi primul director literar al „Bibliotecii pentru toţi", folcloristul Dumitru Stăncescu (1866-1899), au făcut să apară, începînd din luna martie 1895, o dată la doua săptămani, cîte un volum de format mic, care, în circa 100 de pagini cuprindea — în general — opere reprezenta! ive din literatura romană şi universală, precum şi unele lucrări de cultură generală şi de popularizare a ştiinţei. Colecţia — ieflină (preţul unui exemplar era numai de trei ori mai mare decît al unui ziar) — a fost bine apreciată de la început, creîndu-şi un public constant, mai ales în rîndurile tineretului. Volumul purtînd *numărul t*
277
(Poveşti alese de H. Ch. Andersen) a fost urmat de alte scrieri aparţinînd unor scriitori cunoscuţi : I. L. Caragiale, Petofi, Shakespeare, M. Sadoveanu, Duiliu Zamfirescu, Defoe, M. Gorki, Sofocle, Dic-kens, Goethe, E. A. Poe, Jules Veme, Maupassant, Balzac. Lev Tolstoi, Al. Daudet, Cehov, Oscar Wilde, Dostoievski, Liviu Rebreanu, Jokai Mor, N. Băl-cescu, M. Eminescu, J. London, Th. Mann, **I. Minu-lescu,** Tudor Vianu, G. Bacovia, Panait Istrati ş.a. In 1918 a apărut numărul 1000, cuprinzînd nuvele ale unor- apreciaţi scriitori romani ; din 1923 colecţia s-a bucurat, timp de aproape două decenii, de îndrumarea competentă a scriitorului Vasile De-metrius (1878-l942), care a iniţiat retipărirea nume-• relpr epuizate ; prin 1938 colecţia ajungea la numărul 1500. în 1935, răspunzînd la o anchetă, Tudor Arghezi aprecia „Biblioteca pentru toţi" ca „un **monument"** pentru „zece generaţii întregi de cultură romanească". în timpul celui de al doilea război mondial activitatea colecţiei cunoaşte o serioasă încetinire ; ultimul volum al vechii serii (purtînd numerele 1575-1576) avea să apară în anul 1949 ; în peste 50 de ani de existenţă „Biblioteca pentru toţi difuzase în întreaga ţară mai mult de 25.000.000 de exemplare.

în martie 1950, în cadrul editurilor de stat, nou create, „Biblioteca pentru toţi" a fost reluată într-o serie intermediară, nenumurotată, în care au apărut circa 270 de volume, cuprinzînd sericii reprezentative, mai ales din literatura clasică, romană şi universală, aparţinînd unor scriitori ca : V. Alec-sandri, C. Negruzzi, I. Creangă, I. L. Caragiale, M. Sadoveanu, Camil Petrescu, Al. Macedonski, Balzac, Cehov, Chaucer, A. **France, Goethe, Heine,** Maeterlinck, Moliei o, Shakespeare, Vollaire ele.
278
Condiţiile create de dezvoltarea socialistă a Romaniei, sporirea numărului de cititori, crearea unor tipografii moderne, etc. au oferit posibilitatea reorganizării temeinice a „Bibliotecii pentru toţi", începîrad din ianuarie 1960 a fost iniţiată la Editura pentru literatură noua serie numerotată a colecţiei, cu apariţie săptămînală, avînd o înfăţişare grafică plăcută şi fiind difuzată într-un tiraj de masă. Din 1965 „Biblioteca pentru toţi" apare cu coperta ilustrată, fapt care a dus la creşterea popularităţii ei. Pînă în luna august 1967 vor vedea lumina tiparului 400 de volume (fiecare volum — ori-cît de masiv, avînd chiar peste 500 de pagini — poartă un singur număr), tirajul total al colecţiei (începînd din 1960) fiind de 24.625.000 exemplare, cifră semnificativă pentru a sublinia revoluţia culturală prin care trece Romania socialistă. Tirajul mediu, în anul 1966, a fost de 73.859 exemplare, unele volume difuzîndu-se în 200.000 de exemplare (M. Eminescu — *Poezii)* sau în tiraje care depăşesc de multe ori 100.000 de exemplare.

Fiecare volum cuprinde, în afara operei propriu zise, **aparţinînd** unui scriitor reprezentativ din literatura romană sau universală, clasică sau contemporană, cîte o prefaţă de circa 20—40 pagini, scrisă de specialişti şi un tabel cronologic care sintetizează datele mai importante privind viaţa şi opera scriitorului publicat. Numai prefeţele care însoţesc ceie 400 de volume din „Biblioteca pentru toţi", adunate la **un** ioc, ar reprezenta aproape 19 volume a cîte 400 de pagini fiecare, ceea ce înseamnă că cititoru(roman a fost informat despre scriitorii de seamă ai literaturii noastre şi ai celei universale prin intermediu] unor veritabile istorii ale literaturilor. Opere

reprezentative din 31 de literaturi au apărut în cadrul colecţiei ; în afara marilor literaturi euro-
279
pene (franceza, **engleză, germană,** italiană, rusă, spaniolă) au văzul lumina tiparului lucrări din alte literaturi **europene** sau neeuropene **(bulgară,** belgiană, cehă, daneză, elveţiană, finlandeză, islandeză, maghiară, norvegiană, poloneză, sîrbă, nordame-ricană, africană şi sudafricană, chineză, **indiană,** persană etc.) ; o mare atenţie se acordă literaturilor vechi (în special latină şi elină). Numele de autori publicaţi în noua serie a „Bibliotecii pentru toţi" aparţin atît scriitorilor clasici de mult consacraţi, cît şi celor mai de seamă scriitori contemporani, romani sau străini s Tudor Arghezi, M. A. Asturias, G. Bacovia, Balzac, Eugen Barbu, H. Boli, B. Brecht, Ch. Bronte, K. Capek, I. L. Ca-ragiale, G. Călinescu, Cehov, Benvenuto Cellini, Charles de Coster, I. Creangă, Deîoe, Ch. Dickens, Dostoievski, G. Duhamel, Fr. Diirrenmatt, M. Emi-nescu, Eschil, Euripide, Faulkner, K. Fedin, G. Flau-bert, J. Galsworthy, J. Giraudoux, Goethe, Gogol, Gorki, Th. Hardy. J. Hasek, E. Hemingway, Homer, V. Hugo, A. Huxley, N. Iorga, Jokai Mor, luvenai, A. Kivi, La Fontaine, H. Laxness, Lermontov, Le-sage, A. Malraux, Marţial, A. Maurois, Th. Mann, R. Martin du Gard, Maupassant, Melville, Moliere, A. Moravia, Moricz Zsigmond, I. Neculce, B. Nuşici, Camil Petrescu, E. A. Poe, B. Prus, Puşkin, L. Re-breanu, E. M. Remarque, Şota Rustaveli, Saadi, M. Sadoveanu, Schiller, Shakespeare, B. Shaw, Slielley, H. Sienkiewicz, Sofocle, Seneca, Zaharia Stancu, Stendhal, Şalom Alehem, Tagore, Thacke-ray, Ionel Teodoreanu, Lev Tolstoi, Tomasi di Lam-pedusa, Turgheniev, Vergiliu, Voltaire, Tudor Vianu, O. Wilde, E. Zola ş.a.
Planul general de apariţie al colecţiei, alcătuit cu sprijinul specialiştilor, cuprinde peste 1500 de tit-
280
luri din literatura romană şi universală, care sî.it prevăzute să apară pînă prin anii 1978-l980.
începînd din anul 1966 „Biblioteca pentru toţi" a inaugurat subseria de „cultură generală[1], care va contribui la sporirea cunoştinţelor culturale ale unor foarte largi cercuri de cititori. In această subsene vor fi publicate lucrări de critică şi istorie literară, de popularizare a artei, de istoria şi filozofia culturii, scrieri din tezaurul filozofic mondial, eseuri, monografii şi biografii celebre, cărţi de călătorii, sinteze de istorie ş.a.
în ultimii ani „Biblioteca pentru toţi" a devenit cea mai preţuită colecţie de beletristică din Romania ; multe din volumele care apar în această colecţie se epuizează, în ciuda tirajului ridicat, în cîteva ore sau zile de la apariţie. Unul din marii editori romani, academicianul Al. Rosetti, a apreciat recent activitatea colecţiei, afirmînd că „extinderea «Bibliotecii pentru toţi» într-o înfăţişare tipografică îngrijită constituie un fapt editorial de o mare însemnătate".

Redactor responsabil : ION ACSAN Tehnoredactor : ELENA CALUGARU
Dat la cules 28.02.1967. Bun de tipar 29.0i.19B7. Apărut 1967. Tiraj 45.U0 ex. broşate. Hlrtie ziar de 50 gm-. Format 700X920132. Coli ed. 10,89. Coli tipar 10. A. nr. 21962967. C.2. pentru *bibliotecile mari SS*-l3. *C.Z. pentru bibliotecile mici* SS-l3R.
Tiparul executat sub comanda nr. 70 157 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa seîn-teii nr. 1, Bucureşti (•• Republica Socialistă Romania